

23 oktober 2023 (update)

Oorspronkelijke taal: Nederlands

COI FOCUS

SOMALIË

Veiligheidssituatie in Mogadishu

Disclaimer:

Dit COI-product is geschreven door de documentatie- en researchdienst Cedoca van het CGVS en geeft informatie voor de behandeling van individuele verzoeken om internationale bescherming. Het document bevat geen beleidsrichtlijnen of opinies en oordeelt niet over de waarde van het verzoek om internationale bescherming. Het volgt de richtlijnen van de Europese Unie voor de behandeling van informatie over herkomstlanden van april 2008 en is opgesteld conform de van kracht zijnde wettelijke bepalingen.

De auteur heeft de tekst gebaseerd op een zo ruim mogelijk aanbod aan zorgvuldig geselecteerde publieke informatie en heeft de bronnen aan elkaar getoetst. Het document probeert alle relevante aspecten van het onderwerp te behandelen, maar is niet noodzakelijk exhaustief. Als bepaalde gebeurtenissen, personen of organisaties niet vermeld worden, betekent dit niet dat ze niet bestaan hebben.

Alle gebruikte bronnen staan kort vermeld in een voetnoot en uitgebreid beschreven in een bibliografie achteraan het document. Bronnen die geconsulteerd maar niet gebruikt werden, staan in een lijst van geraadpleegde bronnen. In uitzonderlijke gevallen worden bronnen niet bij naam genoemd. Wie specifieke informatie uit dit document gebruikt, moet de bronverwijzing uit de bibliografie vermelden.

Publicatie of verspreiding van dit document is alleen mogelijk na schriftelijke toestemming van het Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen.

This COI-product has been written by Cedoca, the Documentation and Research Department of the CGRS, and it provides information for the processing of individual applications for international protection. The document does not contain policy guidelines or opinions and does not pass judgment on the merits of the application for international protection. It follows the Common EU Guidelines for processing country of origin information (April 2008) and is written in accordance with the statutory legal provisions.

The author has based the text on a wide range of public information selected with care and with a permanent concern for crosschecking sources. Even though the document tries to cover all the relevant aspects of the subject, the text is not necessarily exhaustive. If certain events, people or organisations are not mentioned, this does not mean that they did not exist.

All the sources used are briefly mentioned in a footnote and described in detail in a bibliography at the end of the document. Sources which have been consulted but which were not used are listed as consulted sources. In exceptional cases, sources are not mentioned by name. When specific information from this document is used, the user is asked to quote the source mentioned in the bibliography.

This document can only be published or distributed with the written consent of the Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons.

Inhoudstafel

Lijst van afkortingen	3
Inleiding	5
Kaart 1 Mogadishu	7
Kaart 2 Approximate Territorial Control	8
1. Korte geschiedenis	9
2. Huidige toestand van het conflict	11
3. Strijdende partijen	13
3.1. Veiligheidsdiensten	13
3.2. Terreurgroepen	15
3.2.1. Harakaat al-Shabaab al-Mujahideen / Al-Shabaab	15
3.2.2. Islamitische Staat in Irak en de Levant in Somalië (ISS)	15
3.3. Andere gewapende groepen en milities	16
4. Typologie van het geweld	17
4.1. Aantal incidenten.....	17
4.1.1. Overzicht 1 januari 2020 – 1 juli 2023	17
4.1.2. Verslagperiode.....	17
4.2. Aard van de incidenten	19
5. Doelwitten van het geweld	24
5.1. Data	24
5.2. Analyse	25
5.2.1. Doelwitten.....	25
5.2.2. Dodelijke slachtoffers	28
6. Geografische verdeling	29
7. Verplaatsingen van de bevolking	33
7.1. Ontheemding in Mogadishu.....	33
7.2. Ontheemding naar Mogadishu	33
7.3. Terugkeer.....	33
7.3.1. Intern vluchtalternatief	33
7.3.2. Terugkeer naar Mogadishu vanuit Kenia.....	34
7.3.3. Terugkeer naar Mogadishu vanuit Jemen.....	35
7.3.4. Terugkeer naar Mogadishu vanuit Libië	35
7.3.5. Terugkeer vanuit de diaspora	35
8. Impact van het geweld op het dagelijkse leven	36
8.1. Ordehandhaving en de mogelijkheid tot bescherming van de burgers	36
8.2. Bewegingsvrijheid, transportmiddelen en veiligheid op de verkeersaders.....	38
8.3. Economische activiteit.....	40
8.3.1. Algemeen.....	41
8.3.2. Werkgelegenheid	41
8.4. Openbare diensten	42
8.4.1. Gezondheidszorg.....	42
8.4.2. Onderwijs.....	43
8.4.3. Huisvesting	44
8.4.4. Dienstverlening (water en elektriciteit)	45
8.5. Ontheemden.....	46
Samenvatting	48
Bibliografie	50

Lijst van afkortingen

ACLED	Armed Conflict Location & Event Data Project
AEI	American Enterprise Institute
AMISOM	African Union Mission in Somalia
AS	al-Shabaab
ASR	Assisted Spontaneous Return
ATMIS	African Union Transnational Mission in Somalia
AU	Afrikaanse Unie/African Union
BRA	Banadir Regional Administration
COI	<i>country of origin information</i>
CTC	Combating Terrorism Center
EASO	European Asylum Support Office
FDD	Foundation for Defense of Democracies
FGS	Federal Government of Somalia
FSNAU	Food Security and Nutrition Analysis Unit
HI	Hiraal Institute
HIPS	Heritage Institute for Policy Studies
HRW	Human Rights Watch
ICG	International Crisis Group
ICU	Islamic Courts Union
IDP's	<i>internally displaced persons</i>
IFA/IRA	<i>internal flight or relocation alternative</i>
IOM	International Organization for Migration
IPC	Integrated Food Security Phase Classification
IPI	International Peace Institute
NMBU	Norwegian University of Life Sciences
NRC	Norwegian Refugee Council
NISA	National Intelligence and Security Agency
NSA	National Security Architecture
MSF	Médecins Sans Frontières
MSP	Mogadishu Security Plan
PRMN	Protection and Return Monitoring Network

ReDSS	Regional Durable Solutions Secretariat
REF	Research and Evidence Facility
RVI	Rift Valley Institute
SNA	Somalia National Army
SPF	Somali Police Forces
STP	Somali Transition Plan
UNHCR	Office of the United Nations High Commissioner for Refugees
UNSC	United Nations Security Council
UNSOM	United Nations Assistance Mission in Somalia
UPDF	Uganda People's Defence Forces
US AFRICOM	United States Africa Command
VOA	Voice of America
VRP	Voluntary Repatriation Program
VN	Verenigde Naties
VS	Verenigde Staten

Inleiding

Dit onderzoek maakt een stand van zaken op over de veiligheidssituatie in de Somalische hoofdstad Mogadishu. Het richt zich in het bijzonder op de periode van 1 januari 2023 tot 1 juli 2023. Dit document is een update van de COI Focus van 21 maart 2023. Cedoca heeft het onderzoek afgesloten op 15 juli 2023.

De analyse telt bestaat uit negen hoofdstukken. Het eerste deel schetst kort de historische achtergrond van de oorlog in Somalië met bijzondere aandacht voor de ontwikkelingen in Mogadishu. Hoofdstuk twee bespreekt de huidige toestand van het gewapend conflict in de hoofdstad. Het derde hoofdstuk beschrijft de belangrijkste strijdende partijen, zowel de regeringsgezinde als degene die de overheid bestrijden, en de lokale en internationale actoren die actief zijn in de hoofdstad. De aard van het geweld dat zich voordoet in Mogadishu komt aan bod in hoofdstuk vier. Het biedt een overzicht van de gewelddadige incidenten die tussen 1 januari 2023 en 1 juli 2023 in de hoofdstad hebben plaatsgevonden. Het vijfde hoofdstuk identificeert de doelwitten van het geweld en bekijkt in welke mate er burgerslachtoffers vallen. Hoofdstuk zes brengt de geografische verdeling van het geweld in de hoofdstad in kaart. Hoofdstuk zeven ontleedt de situatie van vluchtelingen en ontheemden (*internally displaced persons*, IDP's) en gaat na of er sprake is van gedwongen of vrijwillige terugkeer naar Somalië. De impact van het geweld op het dagelijkse leven in de hoofdstad komt in hoofdstuk acht ter sprake.

Cedoca baseerde zich voor dit onderzoek op een groot aantal publiek beschikbare lokale en internationale bronnen. Naast Somalische kranten en nieuwssites, zoals Goobjoog, werden verschillende internationale media geraadpleegd, waaronder Reuters, Voice of America (VOA) en Al Jazeera. Cedoca deed verder een beroep op de publicaties van uiteenlopende internationale niet-gouvernementele organisaties (ngo's) zoals Human Rights Watch (HRW) en International Crisis Group (ICG) en diverse onderzoekcentra zoals het Somalische The Heritage Institute for Policy Studies (HIPS) en het Hiraal Institute (HI). Cedoca putte ook informatie uit rapporten van gouvernementele bronnen, zoals het Amerikaanse ministerie van Buitenlandse Zaken (United States Department of State, USDOS) en verschillende Europese overheidsdiensten die *country of origin information* (COI) publiceren, en van intergouvernementele bronnen, zoals de verschillende organen van de Verenigde Naties (VN), waaronder de VN-Veiligheidsraad (United Nations Security Council, UNSC), en het European Union Agency for Asylum (EUAA) (voorheen: European Asylum Support Office, EASO). Cedoca raadpleegde ten slotte ook publicaties van experts zoals Mary Harper, BBC-journaliste en onderzoeker bij het Rift Valley Institute (RVI) en bij het HIPS,¹ Stig Jarle Hansen, professor aan de Norwegian University of Life Sciences (NMBU) en expert in islamisme in onder meer de Hoorn van Afrika,² Alice Hills, professor aan de universiteit van Leeds en expert in het Somalische politiewezen³, Harun Maruf, journalist bij VOA⁴ en Caleb Weiss, senior analyst en editor van het Long War Journal, een publicatie van het Amerikaanse onafhankelijk onderzoekscentrum Foundation for Defenses of Democracies (FDD).⁵

Daarnaast vroeg Cedoca per e-mail specifieke informatie aan professor Ken Menkhaus, professor politieke wetenschappen aan het Davidson College, Noord-Carolina (VS) en Somalië-expert⁶, die op 6 januari 2022 per e-mail antwoordde.

Deze COI Focus maakt gebruik van cijfergegevens over veiligheidsincidenten uit de databank van het Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), een Amerikaanse non-profitorganisatie

¹ Harper M., 28/02/2012, [url](#)

² NMBU, s.d., [url](#)

³ University of Leeds, 30/08/2018, [url](#)

⁴ Maruf H. (@HarunMaruf), s.d., [url](#); VOA, s.d., [url](#)

⁵ FDD, s.d., [url](#); Long War Journal, s.d., [url](#)

⁶ Davidson College, s.d., [url](#)

die informatie over conflicten verzamelt, analyseert en in kaart brengt. Ervaren onderzoekers verzamelen de data op basis van een brede waaier van lokale, regionale en internationale nieuwsbronnen en organisaties. Voor Mogadishu zijn dat onder meer Xinhau, Radio Dalsan, Somali Memo, Shabelle Media Network en lokale anonieme bronnen. De databank is betalend beschikbaar op de website van ACLED en wordt wekelijks bijgewerkt met nieuwe informatie (al dan niet over een reeds ingevoerd incident).⁷ De inventaris van ACLED geeft het type van geweld, de actoren van geweld, een beschrijving van de incidenten, de locatie en het aantal dodelijke slachtoffers weer. ACLED licht de toegepaste methodologie voor de invoering en voortdurende controle van de data uitgebreid toe. In het kader van dit onderzoek consulteert Cedoca de incidenten die ACLED registreert onder het event-type *battles, explosions/remote violence* en *violence against civilians*.⁸ Gelet op de methodologie, codering en invoering van gegevens kunnen de cijfers van ACLED volgens Cedoca slechts beschouwd worden als een schatting en indicatie van de tendensen met betrekking tot geweld in een bepaalde periode. De cijfers van ACLED die Cedoca in deze COI Focus gebruikt, dateren van 7 juli 2023.

De geraadpleegde bronnen hanteren vaak verschillende schrijfwijzen voor Somalische plaats- en persoonsnamen. Cedoca neemt de meest courante schrijfwijze uit de Engelse bronnen over.

Cedoca volgt de veiligheidsomstandigheden in Mogadishu voortdurend op. Als er zich fundamentele wijzigingen of ontwikkelingen voordoen die de situatie ter plaatse aanzienlijk veranderen, dan werkt Cedoca deze COI Focus zo snel mogelijk bij.

⁷ ACLED, 09/2020, [url](#)

⁸ ACLED, s.d., [url](#)

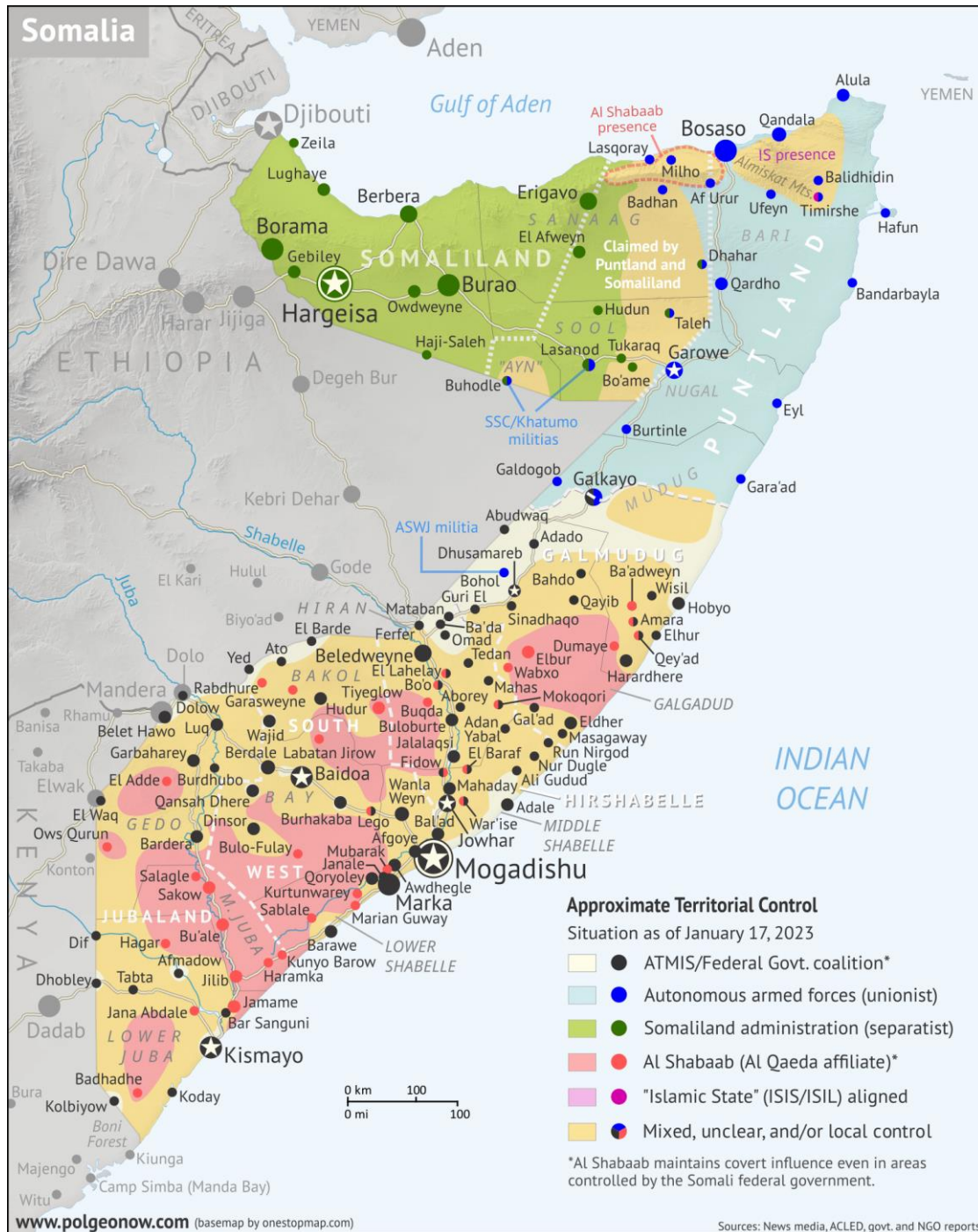
Kaart 1 | Mogadishu

Kaart 1 - Mogadishu⁹

⁹ HIPS, RVI (Bradbury M., Abdirashid H.), 17/02/2017, p. 109, [url](#)

Kaart 2 | Approximate Territorial Control

Kaart 2 – Approximate Territorial Control: Situation as of January 17, 2023¹⁰

¹⁰ PolGeoNow, 18/02/2023, [url](https://www.polgeonow.com)

1. Korte geschiedenis

De Somalische hoofdstad Mogadishu, die overeenkomt met de regio Banadir, grenst aan de regio's Middle Shabelle en Lower Shabelle.¹¹ Het administratief statuut van de stad is nog niet vastgelegd in de Grondwet. De federale overheid bestuurt de facto de stad en stelt de gouverneur, tevens de burgemeester, en districtscommissarissen van de stad aan. Mogadishu is van groot belang op politiek, economisch en demografisch vlak.¹² Er bestaan geen actuele, officiële cijfers over het bevolkingsaantal in Mogadishu.¹³ In december 2022 telt de stad Mogadishu 2.874.431 inwoners, bijna 17 % van de totale bevolking, volgens een rapport van het Integrated Food Security Phase Classification (IPC), een partnerschap tussen intergouvernementele, gouvernementele, en niet-gouvernementele organisaties.¹⁴ De stad is naast de zetel van de federale overheid ook de belangrijkste economische hub in het land.¹⁵ De Hawiye-subclans Abgaal, Habar Gedir en Murasade zijn er samen met de Benadir (vooral de Reer Hamar) de voornaamste bevolkingsgroepen.¹⁶

Na de val van president Siad Barre in 1991 wordt Mogadishu ruim twee decennia het centrum van de machtsstrijd tussen (clan)milities, krijgsheren en religieuze organisaties.¹⁷ In 2004, na bemiddelingsgesprekken voorgezeten door de VN, komt een federale overgangsregering tot stand. Door corruptie en gebrek aan legitimiteit slaagt deze overheid er niet in de vrede te herstellen. De Islamic Courts Union (ICU), een coalitie van sharia-rechtbanken en hun milities, komt in 2006 aan de macht.¹⁸ De ICU controleert kort de hoofdstad tot Ethiopische troepen, gesteund door Somalische veiligheidsdiensten, de milities verdrijven.¹⁹ Al-Shabaab (AS), de militante jeugdafdeling van de ICU, trekt zich zuidwaarts terug en vormt zich om tot een terreurorganisatie die sindsdien de vrede en stabiliteit in Somalië bedreigt.²⁰ Wanneer de Ethiopische troepen zich uit de stad terugtrekken, breidt AS haar controle over Mogadishu opnieuw uit.²¹ Tegen 2008 controleert AS grotendeels de stad.²² De veiligheidssituatie in Mogadishu wijzigt opnieuw drastisch wanneer in 2011 de Afrikaanse vredesmacht (African Union Mission in Somalia, AMISOM) samen met het Somalische leger (Somalia National Army, SNA) de AS-strijders verdrijven. In mei 2012 is de volledige terugtrekking van AS uit de hoofdstad een feit.²³ De overgangsregering maakt in 2012 plaats voor een federale regering met een voorlopige Grondwet. Hierin blijft een belangrijk deel van het staatsbestel onvolledig beschreven en vatbaar voor onderhandeling, zoals de grenzen en bevoegdheden van de hoofdstad en de opsplitsing van de bevoegdheden tussen de federale regering en de deelstaten.²⁴ De federale regering, die niet overal in Somalië erkend wordt als het legitieme machtscentrum, heeft sindsdien de controle over Mogadishu met de hulp van AMISOM en meerdere internationale veiligheidspartners.²⁵ Maar de overheid worstelt om haar gezag in alle districten van de stad uit te oefenen.²⁶ Mogadishu kent een hybride bestuur waarbij niet-gouvernementele actoren de facto

¹¹ BRA, s.d., [url](#); World Bank, 01/2021, p. 91, [url](#)

¹² RVI, 17/09/2022, p. 2, [url](#)

¹³ Landinfo, 08/09/2022, p. 3, [url](#)

¹⁴ IPC, 13/12/2022, p. 4, [url](#)

¹⁵ RVI, Somali Dialogue Platform, 17/09/2022, p. 2, [url](#)

¹⁶ UNHCR, 09/2022, p. 30, [url](#)

¹⁷ Security on the Move (Bakonyi J. et al.), 28/08/2018, [url](#); Bakonyi J., Chonka P., Stuvoy K., 2019, pp. 84-85, [url](#)

¹⁸ Counter Extremism Project, 20/03/2020, p. 1, [url](#)

¹⁹ Bakonyi J., Chonka P., Stuvoy K., 2019, pp. 84-85, [url](#); Security on the Move (Bakonyi J. et al.), 28/08/2018, [url](#)

²⁰ Counter Extremism Project, 20/03/2020, p. 1, [url](#)

²¹ AMISOM, 25/08/2016, p. 3, [url](#); Stanford University, 07/01/2019, [url](#)

²² HIPS, RVI (Bradbury M., Abdirashid H.), 17/02/2017, p. 7, [url](#); IIED (Bryld E. et al.), 09/2019, p. 10, [url](#)

²³ DIS, Landinfo, 08/05/2013, [url](#); HIPS, RVI (Bradbury M., Abdirashid H.), 17/02/2017, p. 7, [url](#); IIED (Bryld E. et al.), 09/2019, p. 10, [url](#)

²⁴ IIED (Earle L.), 06/2021, [url](#)

²⁵ Berghof Foundation (Göldner-Ebenthal K.), 12/2019, p. 6, [url](#); Security on the Move (Bakonyi J.), 28/08/2018, [url](#)

²⁶ IIED (Earle L.), 06/2021, [url](#)

openbaar gezag en functies uitoefenen die normaal voorbehouden zijn aan de overheid, zoals veiligheidstaken of het beheer van de ontheemdenkampen.²⁷

AS oefent geen directe controle uit in de hoofdstad.²⁸ De terreurgroep is niet meer openlijk aanwezig in de stad maar blijft er aanslagen uitvoeren, zo stelt de Noorse COI-onderzoeksdienst Landinfo in september 2022.²⁹ Op 14 oktober 2017 maakt de dodelijkste aanslag ooit in de hoofdstad naar schatting 587 doden en 1.000 gewonden. Hoewel de overheid AS beschuldigt, eist de terreurgroep deze aanslag nooit op.³⁰

AS heeft in het verleden onderhandelingen met de federale overheid afgewezen. Wel zijn er losse overeenkomsten tussen politieke actoren die enigszins te vergelijken zijn met een maffieus beschermingssysteem. Politieke rivalen gebruiken AS tegen elkaar en tegen de regering in een complex en voortdurend veranderend lappendeken van allianties.³¹

Hoewel het geweld van AS tegen regerings- en burgerdoelen in de stad aanhoudt, kent Mogadishu sinds 2012 een wederopbouw. Verbeterde veiligheidsomstandigheden leiden tot aanzienlijke investeringen van de diaspora en de oprichting van commerciële zones in de stad. De bouw- en vastgoedsector leeft op.³² De stad kent in de laatste twee decennia een snelle bevolkingsgroei.³³

Het federale niveau zet stappen om de veiligheidssituatie in het land te verbeteren. In 2017 bereiken de Federal Government of Somalia (FGS) en de federale lidstaten een akkoord over de hervorming van de veiligheidsdiensten, de National Security Architecture (NSA).³⁴ Zo voorziet het Somali Transition Plan (STP), dat in 2018 met steun van de internationale gemeenschap vorm krijgt, de gefaseerde overdracht tegen 2021 van de veiligheidstaken van AMISOM aan de Somalische veiligheidsdiensten.³⁵ Deze deadline verschuift regelmatig.³⁶ In maart 2022 herzien de betrokken partijen, met name de Afrikaanse Unie (AU), de VN en de Somalische overheid, het STP. De African Union Transnational Mission in Somalia (ATMIS) vervangt de AMISOM-missie met een mandaat dat eind 2024 afloopt.³⁷ Op 30 juni 2023 eindigt de eerste fase van de ATMIS-troepenafbouw: zeven *Forward Operating Bases* (FOB) worden overgedragen aan de Somalische veiligheidsdiensten, waaronder de FOB Aljazeera 1 in Mogadishu.³⁸

Specifiek voor Mogadishu voert de overheid in 2019 het Mogadishu Security Plan (MSP) uit dat de FGS, AMISOM, de United Nations Assistance Mission in Somalia (UNSOM) en andere internationale partners en donoren hebben onderhandeld. Het MSP voorziet onder andere de constructie van zes controleposten in de hoofdstad.³⁹

In mei 2022 treedt Hassan Sheikh Mohamud (Hawiye-clan) aan als president. Na een eerste termijn van 2012 tot 2017 bekleedt hij voor de tweede keer deze positie.⁴⁰ De president ziet de strijd tegen AS als topprioriteit. Dit vertaalt zich vanaf augustus 2022 in een grootschalig offensief van de federale strijdkrachten en clanmilities in de deelstaten Galmudug en Hirshabelle.⁴¹

²⁷ IIED (Earle L.), 06/2021, [url](#); ACRC (Sverdik A. et al.), 06/2022, p. 3, [url](#)

²⁸ EASO, *Somalia. Security Situation. Country of Origin Information Report*, 09/2021, p. 89, [url](#)

²⁹ Landinfo, 08/09/2022, p. 9, [url](#)

³⁰ VOA (Kahiye M.), 14/10/2021, [url](#)

³¹ IIED (Earle L.), 06/2021, [url](#)

³² Security on the Move (Bakonyi J.), 28/08/2018, [url](#); IIED (Earle L.), 06/2021, [url](#)

³³ IIED (Earle L.), 06/2021, [url](#)

³⁴ CIC (Keating M., Abshir S.), 04/2018, pp. 1-4, [url](#); Ministry of Planning, Investment and Economic Development - Somalia, 24/12/2019, p. 151, [url](#)

³⁵ IPI (Blyth F.), 22/04/2019, pp. 2, 9, [url](#)

³⁶ UN, 21/12/2021, [url](#)

³⁷ ISS Africa (Dessu Meressa K.), 29/03/2022, [url](#)

³⁸ ATMIS, 30/06/2023, [url](#)

³⁹ EASO, *Somalia. Security situation. Country of Origin Information Report*, 09/2021, p. 90, [url](#)

⁴⁰ ICG (Mahmood O.), 31/05/2022, [url](#); Al Jazeera, 15/05/2022, [url](#)

⁴¹ Ministerie van Binnenlandse Zaken - Nederland, 06/2023, p. 6, [url](#); UNSC, 16/02/2023, p. 3, [url](#); ACLED, 24/03/2023, [url](#)

2. Huidige toestand van het conflict

De secretaris-generaal van de VN stelt in februari 2023 vast dat AS aanvallen blijft uitvoeren tegen de overheid, veiligheidsdiensten en burgerdoelwitten in de steden. In de periode van 23 augustus 2022 tot 7 februari 2023 zijn de regio's Banadir en Lower Shabelle de zwaarst getroffen regio's.⁴² Het aantal terreurincidenten in het eerste kwartaal van 2023 overtreft alle kwartaalgemiddelden die de VN-Veiligheidsraad sinds 2016 registreert. Voor de periode 8 februari tot en met 7 juni 2023 telt UNSC 935 veiligheidsincidenten. ACLED registreert er 823.⁴³

Eind maart 2023 kondigt president Hassan Sheikh Mohamud de tweede fase van het militaire offensief tegen AS aan. Terwijl het offensief in augustus 2022 startte in de deelstaat Hirshabelle en uitbreidde naar de deelstaat Galmudug, richt deze tweede antiterreuroperatie zich op de zuidelijke deelstaten South West en Jubbaland.⁴⁴

Hoewel deze recente militaire acties AS lokaal hebben teruggedrongen, besluit de speciale vertegenwoordiger van de VN-secretaris-generaal en het hoofd van de VN-bijstandsmissie in Somalia (UNSOM) Catriona Laing eind juni 2023 dat de terreurgroep een ernstige bedreiging blijft voor de veiligheidssituatie. Het tweede deel van het militaire offensief valt samen met de afbouw van de ATMIS-troepen. Laing benoemt dit als een uitdaging.⁴⁵ Het Critical Threat-project van de onafhankelijke denktank American Enterprise Institute (AEI) schrijft in juni 2023 dat de terugtrekking van 2.000 ATMIS-soldaten eind juni 2023 waarschijnlijk veiligheidsrisico's creëert die door AS kunnen benut worden.⁴⁶

ICG (05/2023) en het Critical Threat-project (06/2023) stellen vast dat dit tweede offensief niet uit de startblokken raakt.⁴⁷ In juni 2023 stelt Caleb Weiss dat AS profiteert van dit uitstel en de vertraging van de reeds aan de gang zijnde operaties. AS voert in juni 2023 een "brutale" aanval uit op een hotel in Mogadishu en enkele grote operaties tegen belangrijke militaire doelwitten wat volgens Weiss een demonstratie is van AS' blijvende capaciteit om dergelijke terreurdaden uit te voeren.⁴⁸

ICG beschrijft de gewelddrend in Somalië in juni 2023 als volgt:

Figuur 1- Trends Timeline, Somalia⁴⁹

Onderstaande grafiek illustreert vanaf begin 2022 een toename van het aantal incidenten dat ACLED als *battles* klasseert, met een piek in het derde kwartaal van 2022. Vanaf het laatste kwartaal van 2022 daalt het aantal *battles*."

⁴² UNSC, 16/02/2023, p. 4, [url](#)

⁴³ UNSC, 15/06/2023, p. 3, [url](#); ACLED, via export tool geraadpleegde update, 30/06/2023, [url](#)

⁴⁴ ACLED, 21/04/2023, [url](#)

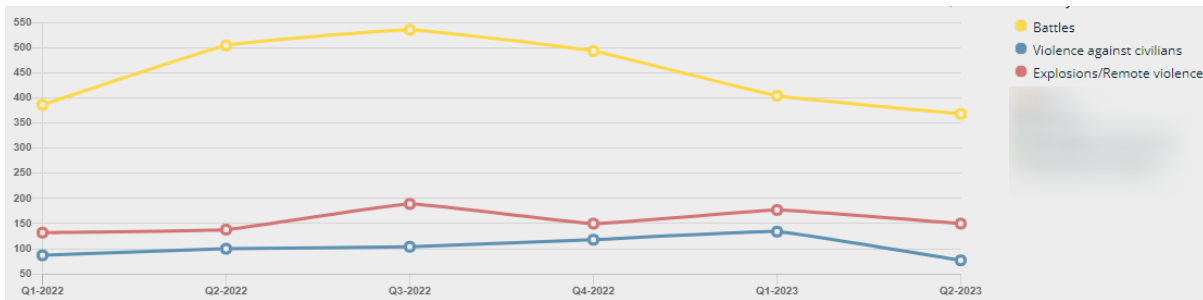
⁴⁵ UN, 22/06/2023, [url](#)

⁴⁶ Critical Threats (Tyson K., Karr L., Mills P.), 15/06/2023, [url](#); VOA (Hassan O. M.), 17/06/2023, [url](#)

⁴⁷ ICG, 06/2023, [url](#); ICG, 05/2023, [url](#); Critical Threat (Tyson K., Karr L., Mills P.), 15/06/2023, [url](#)

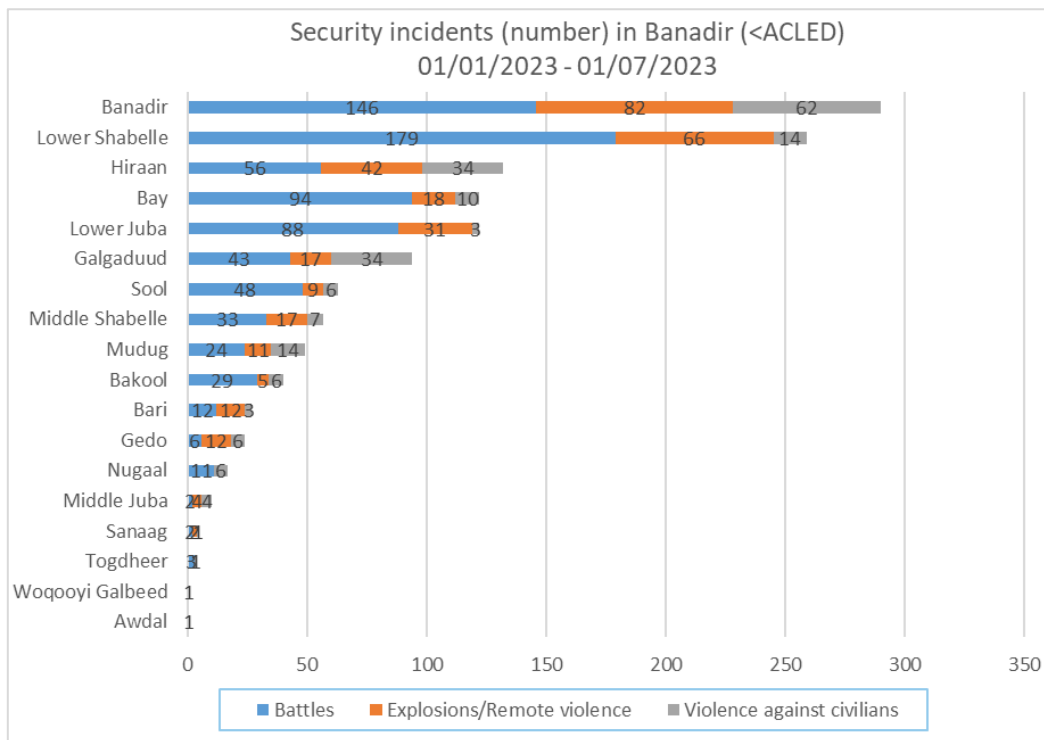
⁴⁸ Long War Journal (Weiss C.), 12/06/2023, [url](#)

⁴⁹ ICG, 05/2023, [url](#)

Grafiek 1 – Tijdslijn van de door ACLED geregistreerde incidenten, 01/01/2022-01/07/2023⁵⁰

Volgens de door ACLED verzamelde gegevens vinden de meeste veiligheidsincidenten tijdens de huidige verslagperiode, van 1 januari tot 1 juli 2023, plaats in de regio's Banadir (290 incidenten), Lower Shabelle (256) en Hiiraan (132) (zie grafiek 2).⁵¹

Grafiek 2 – Grafiek opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data⁵²

Met een gezamenlijke campagne van de politie, inlichtingendienst en het leger verhoogt de federale overheid de veiligheidsoperaties en het aantal controleposten in de regio Banadir, volgens een analyse van ACLED in mei 2023.⁵³ Het Critical Threat-project besluit in mei 2023 dat de FGS de veiligheid rond de hoofdstad sinds februari 2023 heeft verbeterd. AS heeft sindsdien geen aanslag met een groot aantal slachtoffers uitgevoerd in Mogadishu. Waarschijnlijk heeft het offensief in Centraal-Somalië de uitvalsbasis en de communicatielijnen van AS ten noorden van de stad verstoord, van waaruit ze hun aanslagen in de stad organiseren. Bovendien heeft het inzetten van nieuw opgeleide Oegandese soldaten de toegang van AS tot risicogebieden in de stad beperkt.

⁵⁰ ACLED, s.d., [url](#)

⁵¹ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 30/06/2023, [url](#)

⁵² ACLED, via export tool geraadpleegde update, 30/06/2023, [url](#)

⁵³ ACLED, 02/06/2023, [url](#); Critical Threats (Carter B., Karr L.), 11/05/2023, [url](#)

Verder stelt Critical Threats dat AS zich waarschijnlijk prioritair focust op het offensief wat de vermindering van de terreuraanslagen in de hoofdstad ook kan verklaren.⁵⁴ De onafhankelijke mediagroep Shabelle Media Network stelt in mei 2023 dat het aantal terreuraanslagen op burgers gedaald is met 70 % door de acties van door militairen opgeleide politie-eenheden.⁵⁵

AS blijft ondanks deze maatregelen terreuraanslagen uitvoeren in de hoofdstad. Meestal gaat het om gewapende confrontaties gevolgd door aanslagen met explosieven, aldus ACLED in juni 2023.⁵⁶ Op 9 juni 2023 voert AS een eerste zelfmoordaanslag uit in vier maanden tijd. De terreurorganisatie verhoogt diezelfde maand ook het aantal autobomaanslagen, volgens de monitoring van het Critical Threats-onderzoeksproject.⁵⁷

In juni 2023 besluit ACLED dat, ondanks de initiële successen van de antiterreuroperaties, de politieke spanningen tussen de federale overheid en de deelstaten en de blijvende kwetsbaarheid van de hoofdstad en omgeving de antiterreuracties ondermijnen.⁵⁸

3. Strijdende partijen

3.1. Veiligheidsdiensten

Mogadishu staat formeel onder de controle van de federale veiligheidsdiensten (Somali National Army, SNA en Somali Police Forces, SPF), de Oegandese troepen van de vredesmacht van de AU (African Union Transnational Mission in Somalia, ATMIS), de Presidentiële Garde en de veiligheidsdiensten onder het bevel van het stadsbestuur, de Banadir Regional Administration (BRA). De loyaliteit van Somalische veiligheidsdiensten is een kritiek punt, ze scharen zich makkelijk achter een politieke leider of hun eigen clan, volgens een door EASO aangehaalde Somalische veiligheidsexpert (09/2021). Onderzoek van het onafhankelijke Somalische onderzoekscentrum Somali Public Agenda (06/03/2023) stelt dat de veiligheidssector in de stad een lappendeken is van lokale, regionale en internationale getrainde eenheden die elkaar eerder beconcurreren dan aanvullen.⁵⁹

Binnen het SNA zijn enkele antiterreureenheden actief. De Danab-eenheid, waarvan de manschappen uit verschillende regio's en clans komen, wordt door het United States Africa Command (US AFRICOM) voor militaire operaties op het Afrikaanse continent opgeleid en gesponsord.⁶⁰ De Gorgor-brigades zijn een door Turkije opgeleide eenheid.⁶¹ De Somalische veiligheidsdiensten zijn sterk afhankelijk van deze kleine maar hoogopgeleide elitetroepen. Danab zou naar schatting 80 % van alle operaties leiden en alle antiterreuracties uitvoeren, volgens onderzoek van het HIPS (04/2021).⁶²

De SPF zijn vooral actief in de hoofdstad en omstreken aangezien iedere federale lidstaat een eigen politiemacht heeft.⁶³ De volgende speciale eenheden maken deel uit van de SPF: de paramilitaire eenheid Darawish, de Birmad-troepen, de door Turkije opgeleide Harama'ad-eenheid, een Rapid

⁵⁴ Critical Threats (Carter B., Karr L.), 11/05/2023, [url](#); Somali Dispatch, 07/04/2023, [url](#)

⁵⁵ Shabelle Media Network, 17/05/2023, [url](#); Shabelle Media Network, 23/05/2023, [url](#)

⁵⁶ ACLED, 02/06/2023, [url](#)

⁵⁷ Critical Threats (Carter B., Karr L.), 11/05/2023, [url](#); Critical Threats (Tyson K., Karr L., Milss P.), 15/06/2023, [url](#)

⁵⁸ ACLED, 02/06/2023, [url](#); ACLED, 30/06/2023, [url](#)

⁵⁹ EASO, *Somalia. Security situation. Country of Origin Information Report*, 09/2021, p. 89, [url](#); EUAA, 23/02/2023, pp. 110,111, [url](#); ATMIS, s.d., [url](#); Tana Copenhagen, Somali Public Agenda (Chonka P., Wasuge M., Mohamud F.), 06/03/2023, p. 8, [url](#)

⁶⁰ EASO, 07/2021, p. 39, [url](#); EUAA, 23/02/2023, p. 31, [url](#)

⁶¹ Reuters (Sheikh A.), 19/02/2021, [url](#); MEI, 21/10/2021, [url](#); EASO, 07/2021, p. 32, [url](#)

⁶² HIPS, 04/2021, p. 5, [url](#)

⁶³ HIPS, 04/2021, p. 7, [url](#); EASO, 07/2021, pp. 41-42, [url](#)

Response Team, een ontminningsdienst, de Tax Protection-eenheid en Diplomat Guards. De voormalige president Mohamed Abdullahi Mohamed (Farmajo) zette Harama'ad-agenten in 2021 in bij de arrestatie van journalisten en tijdens anti-regeringsbetogingen in de hoofdstad. Sommige bronnen, waaronder het International Peace Institute (IPI) (03/2021), beschouwen deze eenheid als een paramilitaire strijdkracht.⁶⁴ De SPF krijgen de steun van buitenlandse politie-eenheden, zoals de AMISOM-, nu ATMIS-politie en de Uganda Formed Police Unit.⁶⁵ Elk district heeft een politiekantoor en een kantoor voor de coördinatie van de veiligheidsmaatregelen, volgens het Office of the United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) (2021). In verhouding met de bevolking zijn er onvoldoende politieagenten.⁶⁶

De nationale inlichtingendienst NISA voert verschillende veiligheidstaken uit, inclusief politiewerk en militaire operaties.⁶⁷ In zijn onderzoek voor de universiteit van Oxford (01/2020) omschrijft doctoraatskandidaat Mohamed H. Ingiriis NISA als een paramilitaire veiligheidsdienst die buitengerechtelijke operaties uitvoert zoals het elimineren van politieke tegenstanders.⁶⁸ Een voormalig hoofd van NISA verklaarde aan onderzoekers van het HIPS (04/2021) dat Somalische presidenten NISA zien als een verlengstuk van het presidentiële paleis Villa Somalia en een instrument om opposanten tot de orde te roepen.⁶⁹ Binnen NISA zijn de antiterreureenheden Gaashaan (met Alpha- en Bravo-troepen) en Waran actief,⁷⁰ beide opgeleid door de Amerikaanse Central Intelligence Agency (CIA).⁷¹ Tijdens de verslagperiode van dit onderzoek rapporteren de Somalische media over veiligheidsacties en arrestaties van journalisten door NISA in de hoofdstad.⁷²

In Banadir worden de veiligheidsdiensten ook ondersteund door Oegandese troepen (Uganda People's Defence Forces, UPDF) van ATMIS^{73,74} ATMIS ondersteunt de Somalische veiligheidsdiensten bij antiterreuracties en bij de uitbouw van de veiligheidsinstellingen. Na de gefaseerde afbouw van deze internationale troepenmacht staat de definitieve terugtrekking van ATMIS gepland voor eind 2024.⁷⁵

Slecht bestuur, een cultuur van corruptie, de financiële crisis en nepotisme zijn volgens onderzoek van het HIPS (04/2021) de onderliggende redenen waarom de veiligheidsdiensten zwak, verdeeld en gepolitiseerd zijn.⁷⁶ AS heeft de inlichtingendienst, het leger en de politie op grote schaal geïnfiltrerd.⁷⁷ Milities, militairen, politieagenten, inlichtingendiensten en AMISOM (nu: ATMIS) plegen grotendeels ongestraft mensenrechtenschendingen.⁷⁸

⁶⁴ EASO, 07/2021, p. 41, [url](#); MEI, 21/10/2021, [url](#); Reuters, 27/04/2021, [url](#); IPI – Global Observatory (Robinson C.), 17/03/2021, [url](#); BBC, 16/12/2020, [url](#); BBC, 18/05/2021, [url](#); Reuters, 27/04/2021, [url](#)

⁶⁵ RUSI (Hills A.), 2018, p. 52; AMISOM, 30/07/2019, [url](#); New Vision (Ssjjoba E.), 08/11/2019, [url](#)

⁶⁶ UNHCR, 06/2021, p. 2, [url](#)

⁶⁷ The World Bank, 01/2017, pp. 39, 41, [url](#)

⁶⁸ Oxford University Press (Ingiriis M. H.), 22/01/2020, p. 6, [url](#)

⁶⁹ HIPS, 04/2021, p. 8, [url](#)

⁷⁰ VICE (Goldbaum C.), 03/05/2018, [url](#); Hills A., 2019, p. 8; The World Bank, 01/2017, p. 41, [url](#)

⁷¹ VICE (Goldbaum C.), 03/05/2018, [url](#)

⁷² Shabelle Media Network, 03/12/2022, [url](#); Shabelle Media Network, 05/07/2022, [url](#); Horn Observer, 24/12/2022, [url](#); National Intelligence and Security Agency (NISA) (@HSNQ_NISA), 16/09/2022, [url](#); Shabelle Network, 20/11/2022, [url](#); Shabelle Network, 03/12/2022, [url](#)

⁷³ Na 15 jaar wordt AMISOM, de in 2007 opgerichte vredesmacht van de AU, op 1 april 2022 vervangen door de African Union Mission in Somalia (ATMIS). Bron: AMISOM, 2023, [url](#)

⁷⁴ Al Jazeera, 01/04/2022, [url](#); ATMIS, s.d., [url](#); AFP, 01/04/2022, [url](#); ATMIS, s.d., [url](#)

⁷⁵ VOA (Olad Hassan M.), 17/06/2023, [url](#)

⁷⁶ HIPS, 04/2021, pp. 4, 13-15, [url](#)

⁷⁷ Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 18, [url](#); Felbab-Brown V., 04/2020, p. 118, [url](#); Oxford University Press (Ingiriis M. H.), 22/01/2020, p. 4, [url](#); Bertelsmann Stiftung, 13/07/2020, [url](#); Garowe Online, 21/07/2018, [url](#)

⁷⁸ Felbab-Brown V., 04/2020, p. 120, [url](#); USDOS, 20/03/2023, [url](#)

3.2. Terreurgroepen

3.2.1. Harakaat al-Shabaab al-Mujahideen / Al-Shabaab

Sinds 2006 is de terreurgroep Harakaat al-Shabaab al-Mujahideen⁷⁹, kortweg al-Shabaab (AS), actief in Somalië.⁸⁰ Het Pentagon beschouwt AS als de sterkste tak van al-Qaeda ter wereld.⁸¹ Hun terreurdaden focussen zich op de regio Banadir en de staat South West, volgens een rapport van de Zweedse COI-dienst Lifos (05/2022).⁸²

Hoewel de Somalische overheid en de veiligheidsdiensten de hoofdstad controleren, oefent AS er een grote invloed uit.⁸³ De terreurgroep is er geïnfiltreerd in de overheidsinstellingen en de veiligheidsdiensten.⁸⁴ Door de aanwezigheid van overheidsinstanties en internationale organisaties is Mogadishu een gewild doelwit van AS.⁸⁵ Volgens het VN-expertenpanel voor Somalië (10/2022) blijft de capaciteit van deze terreurgroep om complexe, asymmetrische aanvallen uit te voeren onverminderd. Bovendien slaagt AS er in om inkomsten te genereren en controle uit te oefenen over bedrijven en individuen die ze niet fysiek controleert, vooral in steden zoals Mogadishu.⁸⁶ Volgens terreurexpert Caleb Weiss zijn gerichte aanslagen met geïmproviseerde explosieven de geprefereerde tactiek in de hoofdstad.⁸⁷

AS is niet openlijk in de stad aanwezig. Lokale bronnen die Landinfo in mei 2022 in Mogadishu sprak, geven aan dat er leden en symphatisanten actief zijn in de stad maar niemand weet over hoeveel personen dit gaat.⁸⁸ Volgens onderzoek van professor Tricia Bacon (03/2022), verbonden aan de universiteit van Washington, heeft AS "such an extensive presence in Mogadishu [...] that some claim the group actually de facto controls the capital."⁸⁹ Bronnen geraadpleegd door Landinfo tijdens een onderzoeksmissie in de hoofdstad in mei 2022 stellen dat de meeste inwoners AS vrezen. AS heeft om die reden geen grote aanwezigheid nodig in de hoofdstad om een invloed uit te oefenen op de bevolking. Wel benadrukken deze bronnen dat AS er geen vrij spel heeft. Ze wijzen erop dat regeringstroepen in alle stadsdelen aanwezig zijn en op jacht zijn naar AS-leden door onder andere de controles van voertuigen aan de checkpoints en andere veiligheidsacties.⁹⁰

3.2.2. Islamitische Staat in Irak en de Levant in Somalië (ISS)

In 2015 richt voormalig AS-lid Abdulqadir Mumim de Islamitische Staat in Irak en de Levant in Somalië (ISS) op in de federale lidstaat Puntland.⁹¹ Deze gewapende beweging streeft naar de oprichting van een islamitische staat en wil AS als dominante gewapende oppositie vervangen.⁹² Volgens het Analytical Support and Sanctions Monitoring Team van de VN (2022) heeft deze terreurgroep niet de capaciteit voor het uitvoeren van grote operaties.⁹³ Onderzoek van de

⁷⁹ Harakat al-Shabaab al-Mujahideen is Arabisch voor de Mujahideen-jongerenorganisatie. In: Berghof Foundation (Göldner-Ebenthal K.), 12/2019, p. 8, [url](#)

⁸⁰ CRS, 16/01/2020, [url](#)

⁸¹ The Wall Street Journal (Philips M. M.), 10/03/2022, [url](#)

⁸² Migrationsverket (Lifos), 18/05/2022, p. 25, [url](#)

⁸³ Finnish Immigration Service, 23/09/2020, pp. 3, 5, 7, [url](#); UK Home Office, 11/2020, p. 12, [url](#)

⁸⁴ Garowe Online, 17/02/2020, [url](#); The Telegraph (Brown W.), 02/01/2020, [url](#); Brookings (Felbab-Brown. V.), 14/11/2018, [url](#); HIPS, 17/01/2020, p. 12, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, pp. 12-13, [url](#); Ministry of Immigration and Integration - Denemarken, 07/2020, p. 8, [url](#)

⁸⁵ Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 19/03/2019, p. 24, [url](#)

⁸⁶ UNSC, 10/10/2022, p. 3, [url](#)

⁸⁷ Long War Journal (Weiss C.), 12/06/2023, [url](#)

⁸⁸ Landinfo, 08/09/2022, pp. 9-10, [url](#)

⁸⁹ GW – Program on Extremism (Bacon T.), 07/03/2022, p. 49, [url](#)

⁹⁰ Landinfo, 08/09/2022, p. 11, [url](#)

⁹¹ HI, Global Strategy Network, 31/07/2018, p. 11, [url](#); Hansen S. J., 2019, p. 189

⁹² OSAC, 01/05/2020, [url](#)

⁹³ UNSC, 15/07/2022, p. 7, [url](#)

academische instelling Combating Terrorism Center (CTC) (04/2023), verbonden aan de Amerikaanse militaire academie in West Point (New York), stelt dat de groep sinds 2018 actieve cellen heeft in de hoofdstad.⁹⁴ ISS zit (vermoedelijk) achter enkele aanslagen in de hoofdstad maar heeft een erg beperkte invloed in de stad.⁹⁵

3.3. Andere gewapende groepen en milities

De volgende gewapende groepen zijn ook actief in de hoofdstad: groepen onder leiding van clanoudsten, milities van de districtscommissaris, veiligheidsagenten in dienst van zakenlui, persoonlijke beschermingseenheden, lokale en internationale particuliere beveiligingsfirma's en buurtburgerwachten.⁹⁶

Volgens professor Ken Menkhaus zijn clanmilities en persoonlijke beschermingseenheden soms formeel geïntegreerd geformaliseerd in SNA- of SPF-eenheden, de belangrijkste bron van bescherming voor burgers in Mogadishu. Deze milities bestaan bijna uitsluitend uit Hawiye.⁹⁷

Verschillende bronnen stellen dat naast het terreurgeweld in de hoofdstad er ook politiek gemotiveerd geweld plaatsvindt tussen en binnen de clans (inter- en intra-clangeweld).⁹⁸ Ook crimineel geweld is ondergerapporteerd in vergelijking met terreurgeweld, volgens de Finse COI-dienst (09/2020).⁹⁹

⁹⁴ CTC (Webber L., Garofalo D.), 04/2023, [url](#)

⁹⁵ Landinfo, 08/09/2022, p. 13, [url](#); UNHCR, 10/10/2022, p. 12, [url](#); CTC (Webber L., Garofalo D.), 04/2023, [url](#)

⁹⁶ Centre for Security Governance (Menkhaus K.), 27/04/2016, p. 24-31, [url](#); LSE (Norman J.), 13/08/2020, [url](#); EASO, 07/2021, pp. 90-91, [url](#)

⁹⁷ EUAA, 23/02/2023, p. 111, [url](#)

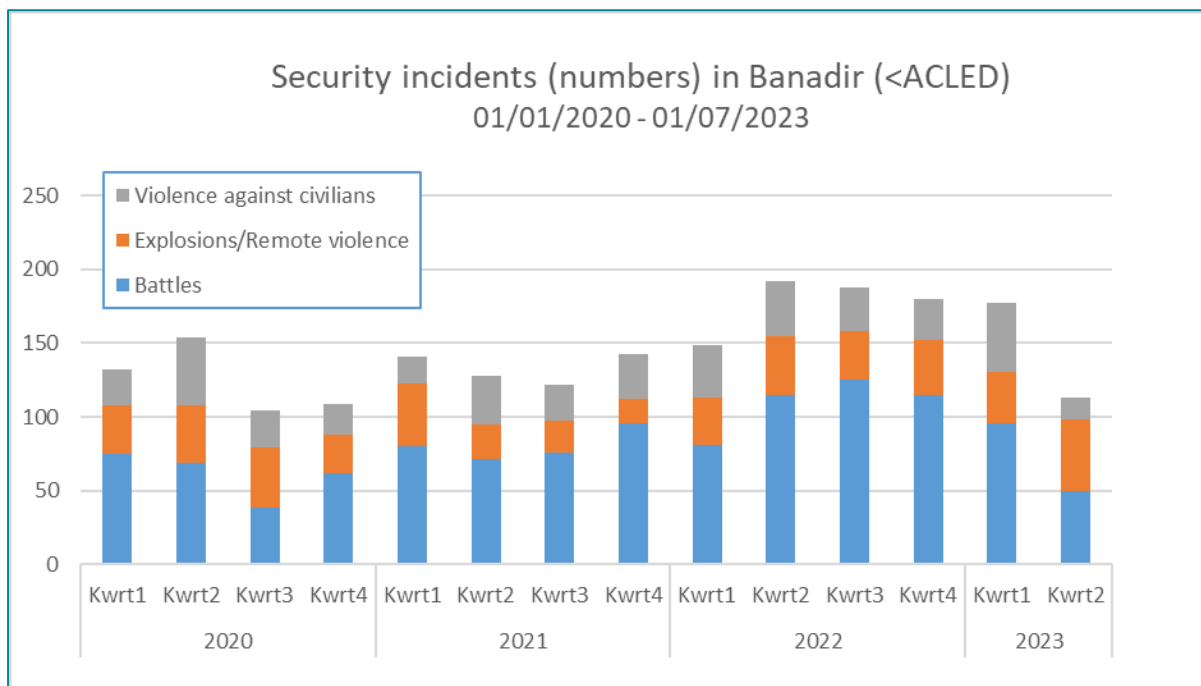
⁹⁸ EASO, 12/2017, p. 81, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, pp. 3, 19, [url](#)

⁹⁹ Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 19, [url](#)

4. Typologie van het geweld

4.1. Aantal incidenten

4.1.1. Overzicht 1 januari 2020 – 1 juli 2023

Grafiek 3 – Grafiek opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data¹⁰⁰

Over een periode van drie en een half jaar vertoont het door ACLED¹⁰¹ geregistreerde aantal incidenten in Mogadishu een stijgende lijn vanaf het derde kwartaal van 2020. Er tekent zich een piekperiode af vanaf het tweede kwartaal van 2022 tot en met het eerste kwartaal van 2023. Tijdens het tweede kwartaal van 2023 daarentegen neemt het aantal incidenten af.¹⁰²

4.1.2. Verslagperiode

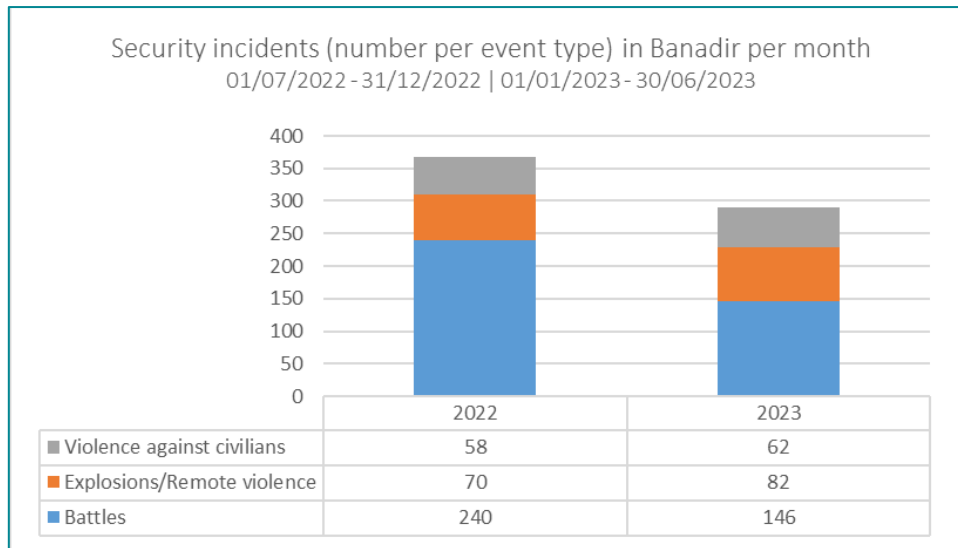
Onderstaande grafiek geeft de ACLED-gegevens weer voor de huidige verslagperiode en deze beschreven in de vorige versie van dit onderzoek van 1 juli 2022 tot 1 januari 2023.¹⁰³ Beide verslagperiodes beslaan zes maanden.

¹⁰⁰ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹⁰¹ ACLED registreert ook andere incidenten, meer bepaald onder de categorieën *riots*, *protests* en *strategic developments*. Deze neemt Cedoca niet in dit hoofdstuk op. Een volledig overzicht van de verschillende categorieën en subcategorieën van incidenten is terug te vinden in een nota van Cedoca over de methodologie ACLED: CGVS - Cedoca, 21/05/2019, [url](#)

¹⁰² ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹⁰³ CGVS, 21/03/2023, pp. 17-18, [url](#)

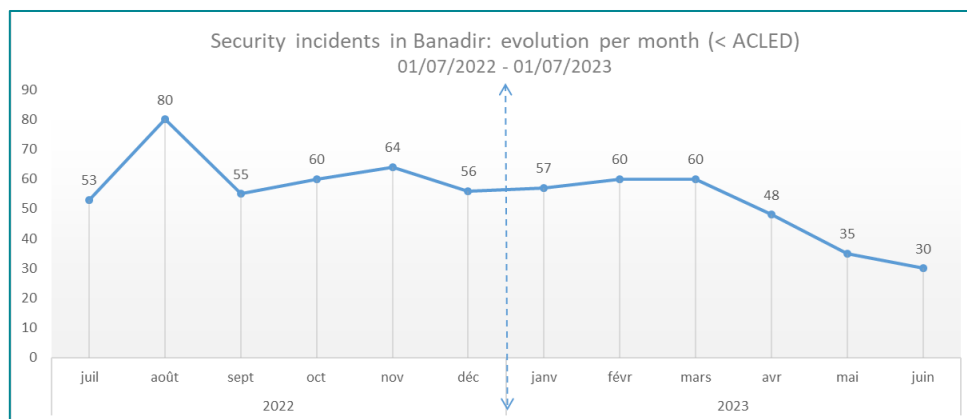

Grafiek 4 – Grafiek opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data¹⁰⁴

Voor de periode januari-juli 2023 telt ACLED in totaal 290 incidenten in de categorieën *battles*, *explosions/remote violence* en *violence against civilians*. Voor de vorige verslagperiode juli-december 2022 registreerde ACLED er in totaal 368.¹⁰⁵

Het aantal *battles* daalt van 240 in de vorige verslagperiode naar 146 in de huidige. Het aantal incidenten die ACLED noteert onder de categorieën *explosions/remote violence* en *violence against civilians* nemen toe in de huidige verslagperiode: van 70 naar 82 voor de *explosions/remote violence* en van 58 naar 62 voor *violence against civilians*.¹⁰⁶

Onderstaande grafiek 5 illustreert de maandelijkse evolutie van de incidenten volgens ACLED in de vorige en de huidige verslagperiodes. Vanaf begin 2023 tot eind maart 2023 fluctueert het aantal incidenten per maand tussen de 57 en 60 gevallen. Vanaf april 2023 noteert ACLED een dalende trend.¹⁰⁷

Grafiek 5 – Grafiek opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-gegevens¹⁰⁸

¹⁰⁴ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹⁰⁵ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹⁰⁶ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

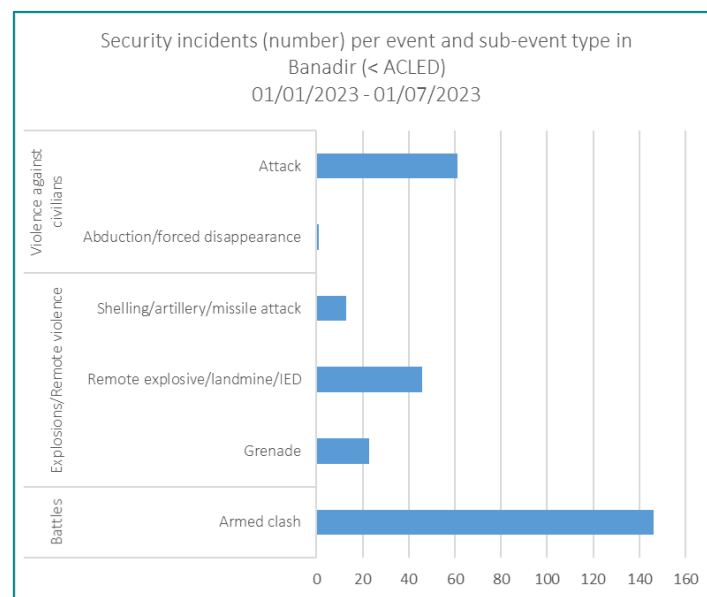
¹⁰⁷ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹⁰⁸ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

4.2. Aard van de incidenten

De hieronder vermelde incidenten zijn representatief voor de aard van het geweld in de hoofdstad, maar de lijst is geenszins exhaustief. De beschikbare informatie over een incident, zoals het aantal doden en gewonden, kan per bron verschillen. Sommige incidenten worden enkel geregistreerd door lokale bronnen geconsulteerd door ACLED.¹⁰⁹

Volgens de door ACLED verzamelde data ziet de verhouding tussen *battles*, *explosions/remote violence* en *violence against civilians* en de aard van het geweld tijdens deze verslagperiode er als volgt uit:

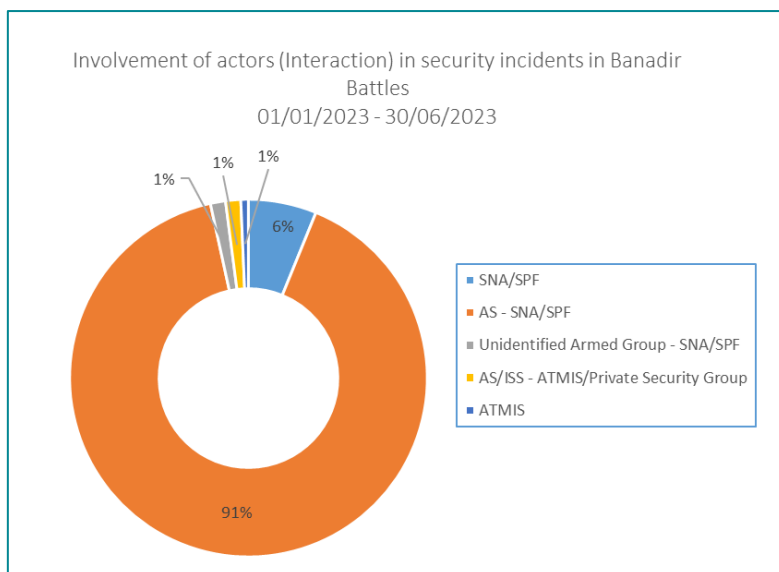
Grafiek 6 – Grafiek opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data¹¹⁰

Alle incidenten binnen de categorie *battles* (146) vallen onder de subgroep *armed clash*. Het merendeel hiervan zijn wapenfeiten tussen AS en de veiligheidsdiensten (zie grafiek 7), waarbij AS gerichte moorden met een vuurwapen op veiligheidspersoneel uitvoert en (raket)granaat-, improvised explosive device (IED)- en *hit-and-run*-aanvallen. De granaat- en raketgranaataanvallen door AS eindigen meestal in een vuurgevecht met de veiligheidsdiensten. Bij 9 incidenten gaat het om vuurgevechten tussen de veiligheidsdiensten onderling. ACLED registreert ook 2 incidenten waarbij ATMIS is betrokken. Het gaat om een schietincident tussen een Oegandese ATMIS-soldaat van de Special Troops en de aanwezige ATMIS-soldaten in hun hoofdkwartier in Mogadishu. Bij het tweede incident valt ISS een ATMIS-konvooi aan. Dit is ook de enige terreurdaad door ISS genoteerd in de ACLED-data voor deze verslagperiode.¹¹¹

¹⁰⁹ Wanneer er bij een gewelddadig incident verschillende types geweld voorkomen, registreert ACLED die gebeurtenis onder één categorie om een dubbele telling te voorkomen. Bijvoorbeeld een zelfmoordaanslag die plaatsvindt tijdens een gevecht geldt als één incident onder *battles*. Het staat dan niet geregistreerd onder de subcategorie *suicide bomb*. Bron: ACLED, 10/04/2019, pp. 16-17, [url](#)

¹¹⁰ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹¹¹ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

Grafiek 7 – Grafiek opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data¹¹²

Enkele voorbeelden:

- Op 11 januari 2023 openen soldaten het vuur op een andere groep soldaten die een controlepost (district Wadajir) bewaken en hen niet doorlaten. Volgens de ACLED-gegevens laten hierbij zes mensen het leven waaronder een voorbijganger.¹¹³
- Op 22 januari 2023 pleegt AS een terreuraanval met drie bomauto's op de kantoren van de BRA (district Hamar Weyne) waarna een vuurgevecht uitbreekt tussen AS en eenheden van NISA, de Harama'ad en Gorgor. Er vallen minstens veertien doden, waaronder negen AS-strijders, volgens ACLED-gegevens. Volgens Al Jazeera en VOA sterven minstens vijf burgers door de explosies. AS eist de verantwoordelijkheid op voor deze complexe aanval die meer dan vijf uur duurde.¹¹⁴
- Op 21 februari 2023 laat AS een autobom ontploffen met als doelwit een residentiële woning (district Abdiiaziz). Vier AS-strijders bestormen het gebouw en een vuurgevecht met de veiligheidsdiensten volgt. Het huis doet dienst als een verzorgingshuis voor gewonde leden van Hawadle-clanmilities die meevechten in het militaire offensief tegen AS in de regio Hiiraan. AS beweert minstens 70 leden van de Hawadle-clan en van het veiligheidspersoneel te hebben gedood tijdens de aanval. Maar dat cijfer is officieel niet bevestigd, stelt journalist Harun Maruf van VOA. Volgens de overheid komen er minstens tien mensen om, waaronder vijf AS-leden.¹¹⁵
- Op 24 maart 2023 komen bij een vuurgevecht tussen NISA-agenten en AS op de markt van Bakara vier soldaten en twee AS-strijders om, volgens ACLED-data.¹¹⁶
- Op 9 juni 2023 voert AS een aanval uit op het Beach Hotel (district Abdiiaziz). Twee AS-zelfmoordterroristen blazen zichzelf op aan de ingang van het hotel waarna andere AS-strijders het hotel bestormen. De aanval duurt enkele uren. De Harama'ad-eenheid wordt ingezet. De politie vermeldt zes dodelijke slachtoffers en tien gewonden. Meer dan 80 hotelgasten kunnen

¹¹² ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

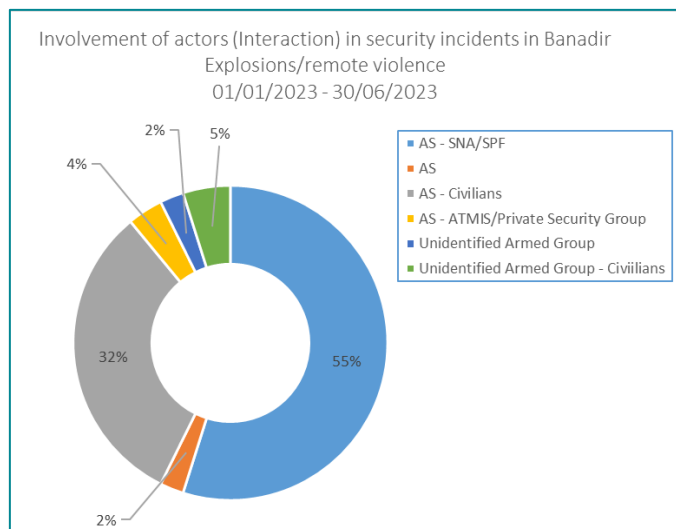
¹¹³ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹¹⁴ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#); Al Jazeera, 22/01/2023, [url](#); VOA (Maruf H.), 22/01/2023, [url](#); Reuters (Sheikh A.), 23/01/2023, [url](#)

¹¹⁵ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#); Reuters, 22/02/2023, [url](#); VOA (Maruf H.), 21/02/2023, [url](#)

¹¹⁶ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

ontkomen. AS eist deze aanslag op en stelt minstens 30 soldaten bij deze aanval te hebben gedood, volgens informatie ingewonnen door ACLED. BBC meldt dat drie soldaten sterven in dit bij ambtenaren erg populaire hotel.¹¹⁷

Grafiek 8 – Grafiek opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data¹¹⁸

Explosions/remote violence is de tweede belangrijkste categorie met 82 door ACLED geregistreerde incidenten. Het merendeel van deze gewelddaden klasseert ACLED als *remote explosive/landmine/IED* (46). Verder tellen de subcategorieën *grenade en shelling/artillery/missile attack* respectievelijk 23 en 13 incidenten (zie grafiek 6).

Grafiek 8 toont dat AS betrokken is bij de meerderheid van dit type incidenten (93 %) waarbij soldaten, politieagenten, ambtenaren, bodyguards en burgers om het leven komen. De overige geregistreerde incidenten (6) betreffen geweld met zelfgemaakte explosieven door onbekende gewapende groepen gericht tegen burgerdoelwitten waaronder een woonhuis in aanbouw en personenwagens. ACLED heeft niet altijd informatie over de motieven van deze aanslagen.¹¹⁹ Conflict-analist Caleb Weiss stelt in een analyse in juni 2023 dat gerichte aanslagen met geïmproviseerde explosieven een geliefde tactiek vormen van AS, zeker in de hoofdstad.¹²⁰

Enkele voorbeelden:

- Op 12 januari 2023 pleegt AS een aanslag op de wagen van de districtsambtenaar van Dharkenley in de wijk Buula Xuubey. Drie ambtenaren komen hierbij om en zeven anderen raken gewond, volgens de AS-gerelateerde nieuwssite Al-Furqaan.¹²¹
- Op 24 januari 2023 landen twee door AS afgevuurde mortiergranaten op een school in Hamar Weyne en drie op het Camp Fiyore in hetzelfde district. Een student komt om het leven, zeven anderen raken gewond. Volgens lokale bronnen eist AS de aanslag op.¹²²
- Op 5 maart 2023 brengt AS een IED tot ontploffing met als doel een zakenman te vermoorden in de wijk Jamhuuriya (district Karaan). De explosie verwoest twee supermarkten. Eén burger

¹¹⁷ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#); DW, 10/06/2023, [url](#); Al Jazeera, 09/06/2023, [url](#); BBC News (Booty N.), 10/06/2023, [url](#)

¹¹⁸ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹¹⁹ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹²⁰ Long War Journal (Weiss C.), 12/06/2023, [url](#)

¹²¹ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

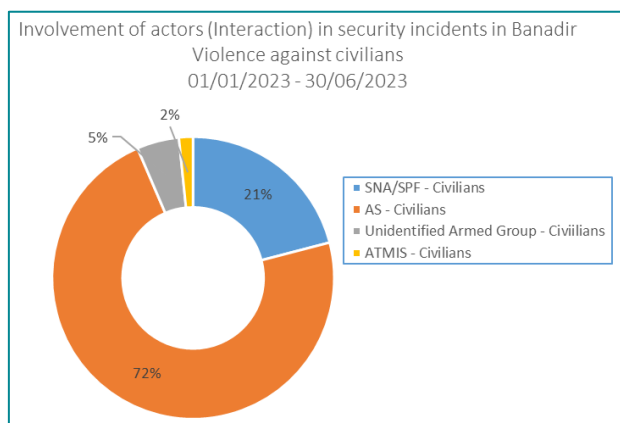
¹²² ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

komt om. AS eist deze aanslag op en motiveert deze terreur door te verklaren dat hun doelwit drugshandelaars zijn.¹²³

- Op 9 april 2023 vuurt AS mortiergranaten af richting Villa Somalia. Twee granaten landen op twee woningen in de buurt van het politieke hart van Mogadishu en één landt op het terrein van het ministerie van Petroleum en Minerale Bronnen waar, volgens de door ACLED verzamelde informatie, twee personen omkomen waaronder het hoofd van de beveiliging van de minister. Twee andere personen raken gewond. AS eist deze aanslag op.¹²⁴

- Op 5 juni 2023 laat AS een explosief ontploffen in het huis van de politiecommandant van het district Hodan. Vier politieagenten die als bodyguards werken, worden gedood, vijf anderen raken gewond. AS eist deze aanslag op volgens de door ACLED geconsulteerde lokale media.¹²⁵

Binnen de categorie *violence against civilians* registreert ACLED 62 incidenten. Op één incident na, een ontvoering van twee jongens in het district Hodan (onder *abduction/forced disappearance*), klasseert ACLED alle 61 incidenten onder de noemer *attack* (zie grafiek 6). Dit zijn bijna allemaal gerichte moorden met een vuurwapen (53), voornamelijk opgeëist of vermoedelijk uitgevoerd door AS. ACLED noteert hier ook moorden met een vuurwapen van veiligheidspersoneel in burger. De geraadpleegde bronnen vermelden niet altijd het motief voor deze moorden. Verder verwonden en doden soldaten ook burgers wanneer ze in de lucht schieten om een file op te lossen.¹²⁶

Grafiek 9 – Grafiek opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data¹²⁷

Het merendeel van de incidenten zijn door AS opgeëiste of aan AS toegeschreven daden van terreurgeweld. Het leger, politie en onbekende gewapende groepen zijn verantwoordelijk voor de overige incidenten. Een ATMIS-konvooi is betrokken bij één schietincident waarbij een burger om onbekende redenen sterft (zie grafiek 9).¹²⁸

Enkele voorbeelden:

- Op 28 januari 2023 doodt AS de minister van Transport en Luchtwezen van de deelstaat Galmudug, Farhiyo Abdi Wasuge (Habar Gedir/Saruur), in het district Wardhiigley. Bronnen omschrijven deze moord als een vergeldingsactie van AS voor het terreinverlies in de regio Mudug.¹²⁹

¹²³ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹²⁴ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹²⁵ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹²⁶ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹²⁷ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹²⁸ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹²⁹ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#); Hiiraan, 29/01/2023, [url](#); Garowe Online, 29/01/2023, [url](#)

- Op 7 februari 2023 vermoordt AS regionaal parlamentslid en voormalig viceminister van Veiligheid van de deelstaat Jubaland, Isaaq Mohamed Hassan Sandheere. Volgens informatie verzameld door ACLED verdacht AS, dat de aanslag opeist, hem ervan banden te hebben met de Amerikaanse CIA.¹³⁰
- In het district Yaaqshiid vermoordt AS op 28 januari 2023 drie burgers omdat ze zouden behoren tot de criminele jeugdbende Ciyaal Weero. In de huidige verslagperiode registreert ACLED in totaal vier gerichte moordaanslagen door de terreurgroep op leden van deze bende waarbij tien burgerdoden vallen tussen 28 februari en 13 maart 2023.¹³¹
- Op 25 februari 2023 schiet AS in het district Dayniile een man neer omdat hij een drugsdealer is. Volgens ACLED is dit de eerste AS-actie nadat de aankondiging van de terreurgroep speciale acties uit te voeren in de hoofdstad tegen de criminaliteit en in het bijzonder de drugshandel en de gewelddadige jeugdbende Ciyaal Wero. Vermoedelijk is dit een poging van AS om aan lokale steun in de hoofdstad te winnen. ACLED registreert in totaal elf moorden van (vermoedelijke) drugsdealers door AS tussen 25 februari en 9 maart 2023.¹³²
- Op 21 maart 2023 vermoordt AS een prominente clanouder van de Hawadle-clan in het district Hodan. Het slachtoffer was betrokken bij de organisatie van de clanmilities die meevechten met het leger in de regio Hiiraan. In de huidige verslagperiode registreert ACLED nog vier moorden van leden van de Abgaalclan die AS ervan verdenkt mee te werken aan het antiterreuroffensief in de regio's Middle Shabelle en Hiiraan.¹³³

Van de door ACLED in Mogadishu geregistreerde incidenten zijn 63 % schietincidenten, soms in combinatie met ander gewapend geweld. Dit soort geweld omvat gerichte moordaanslagen met een vuurwapen op een individu, vuurgevechten tussen AS en de veiligheidsdiensten na *hit-and-run*-aanvallen of granaataanvallen van de terreurgroep, en schietincidenten tussen de veiligheidsdiensten onderling. Bij 24 % van de incidenten gaat het om granaataanvallen al dan niet gevolgd door een vuurgevecht. Aanslagen met geïmproviseerde explosieven komen in 19 % van de geregistreerde incidenten voor. Raket- en mortiergranaten worden in 9 % van de incidenten gebruikt.¹³⁴

Volgens de ACLED-data maken de veiligheidsdiensten, zowel bij hun defensieve acties als bij hun antiterreuroperaties, enkel gebruik van vuurwapens. AS zet daarentegen verschillende tactieken en wapens in tijdens hun terreuraanvallen in de hoofdstad:

- complexe aanvallen met een geïmproviseerde bom of een (raket)granaat gevolgd door een vuurgevecht;
- *hit-and-run*-aanvallen met vuurwapens;
- aanslagen met geïmproviseerde explosieven;
- granaataanslagen;
- gerichte moorden met een vuurwapen.¹³⁵

¹³⁰ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#); Hiraan Online, 08/02/2023, [url](#)

¹³¹ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹³² ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#); Somali Guardian, 04/03/2023, [url](#); EUAA, 25/04/2023, p. 5, [url](#)

¹³³ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹³⁴ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹³⁵ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

5. Doelwitten van het geweld

Bronnen stellen dat betrouwbare statistieken over burgerslachtoffers in Somalië niet beschikbaar zijn.¹³⁶ Somalië kent geen instituten die het aantal gewelddaden en slachtoffers registreren en statistische gegevens ter beschikking stellen.¹³⁷

5.1. Data

Onderstaand overzicht vergelijkt het aantal door ACLED geregistreerde dodelijke slachtoffers¹³⁸ in Mogadishu tijdens de vorige en de huidige verslagperiode¹³⁹:

	01/07/2022 – 31/12/2022		01/01/2023 – 30/06/2023	
ACLED-categorie	Incidenten	Dodelijke slachtoffers	Incidenten	Dodelijke slachtoffers
<i>Battles</i>	240	140	146	137
<i>Explosions/ remote violence</i>	70	204	82	53
<i>Violence against civilians</i>	58	54	62	70
Totaal	368	398	290	260

Tabel 1 - Tabel opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data¹⁴⁰

Voor de eerste helft van 2023 telt ACLED minder dodelijke slachtoffers (260) dan in de voorafgaande zes maanden in 2022 (398).¹⁴¹

Het aantal geweldacties dat ACLED als *battles* categoriseert, ligt lager in deze verslagperiode, met 146 incidenten tegenover 240. Het aantal opgetekende dodelijke slachtoffers blijft ongeveer gelijk (zie tabel 1).¹⁴²

ACLED telt binnen de categorie *explosions/remote violence* voor deze verslagperiode 53 doden, tegenover 204 in de vorige. Tijdens de vorige verslagperiode pleegt AS twee terreuraanslagen met een hoog aantal dodelijke slachtoffers, één in augustus en één in oktober 2022. Voor deze verslagperiode noteert ACLED geen terreuracties van die omvang en met een groot aantal dodelijke slachtoffers (zie grafiek 10).¹⁴³

¹³⁶ AI, 22/02/2017, [url](#)

¹³⁷ Landinfo, 08/09/2022, p. 1, [url](#)

¹³⁸ Het aantal dodelijke slachtoffers dat ACLED registreert in de kolom *fatalities* omvat zowel burgerdoden als veiligheidspersoneel of militieleden. Gewonden worden niet geregistreerd. ACLED maant aan tot grote voorzichtigheid bij het gebruik van cijfers omtrent het aantal doden uit zijn eigen of enige andere databank. Zelf kan ACLED informatie over het aantal dodelijke slachtoffers niet verifiëren. De organisatie wijst erop dat van alle conflictdata, cijfers over dodelijke slachtoffers het meest vooringenomen en het minst accuraat zijn. Dergelijke informatie is gevoelig voor manipulatie door gewapende groepen en soms ook door de media, wat kan leiden tot overdrijvingen of onderrapportage. ACLED benadrukt dat de cijfers als "gerapporteerde" aantallen beschouwd moeten worden. Verder licht de organisatie toe dat de in de databank ingevoerde aantallen schattingen zijn.¹³⁸ Meer informatie over de werkwijze van ACLED bij het invoeren van cijfers over het aantal dodelijke slachtoffers is terug te vinden in een nota van Cedoca over de ACLED-methodologie: CGVS - Cedoca, 21/05/2019, [url](#)

¹³⁹ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

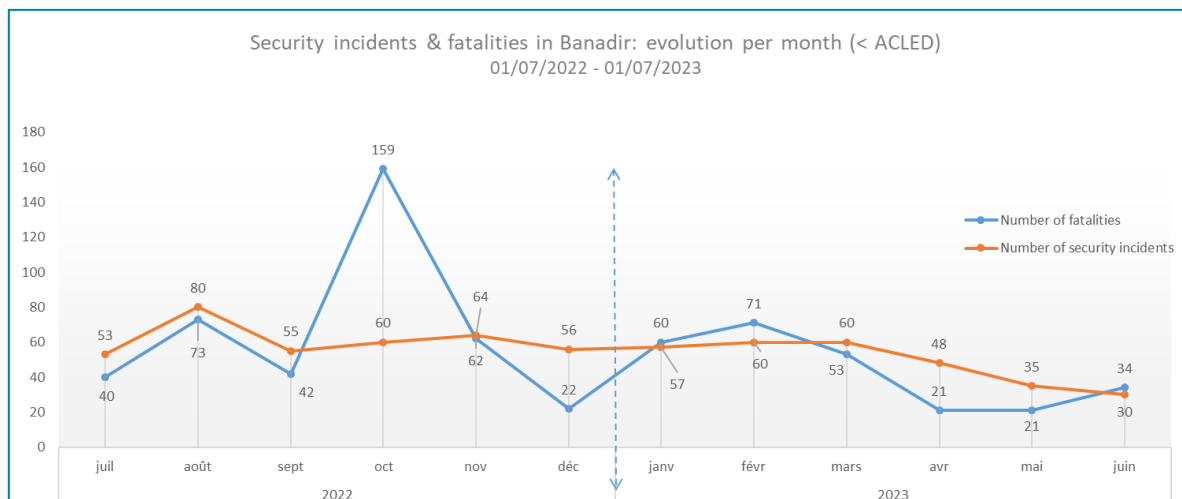
¹⁴⁰ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹⁴¹ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹⁴² ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹⁴³ CGVS - Cedoca, 21/03/2023, pp. 10, 20, 25, [url](#)

Binnen de categorie *violence against civilians* tekent ACLED meer dodelijke slachtoffers op dan in de vorige verslagperiode, 70 tegenover 54 respectievelijk. Het aantal incidenten stijgt ook licht (zie tabel 1).¹⁴⁴

Grafiek 10 – Grafiek opgemaakt door Cedoca op basis van de ACLED-data¹⁴⁵

Het hoogste aantal slachtoffers per incident registreert ACLED bij de bestorming door AS van de kantoren van het BRA in januari 2023 (14 doden) en bij de aanslag op een residentie waar leden van de Hawadle-clanmilitie revalideren in februari 2023 (15 doden).

De afname tussen maart en juni 2023 van het aantal geregistreerde incidenten weerspiegelt zich in het aantal dodelijke slachtoffers, met uitzondering van de maand juni.¹⁴⁶

5.2. Analyse

5.2.1. Doelwitten

AS is verantwoordelijk voor de meeste gewelddaden in de hoofdstad in deze verslagperiode.¹⁴⁷ De terreurgroep omarmt de salafistische doctrine van het takfirisme, waarbij tegenstanders worden bestempeld als afvalligen of ongelovigen. AS ziet de Somalische regering, en bij uitbreiding diegenen die daaraan verbonden zijn, als afvallig.¹⁴⁸ Volgens een senior analist, geraadpleegd door de Canadese COI-dienst (03/2023), zijn er in het algemeen twee brede categorieën van mogelijke doelwitten voor AS: a) iedereen die geassocieerd wordt met of werkt voor de overheid en b) iedereen die zich verzet tegen of gekant is tegen AS, zoals een zakenman die weigert te betalen aan AS of wanneer iemand weigert te verschijnen voor AS-rechtbank.¹⁴⁹ De geraadpleegde bronnen vermelden in die context volgende categorieën:

- medewerkers van de federale regering, de AU of de VN, verkiezingsafgevaardigden (*electoral delegates*) en regeringsgezinde/invloedrijke clanoudsten;
- veiligheidspersoneel van de nationale en internationale strijdkrachten;

¹⁴⁴ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹⁴⁵ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹⁴⁶ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹⁴⁷ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹⁴⁸ UNHCR, 17/09/2022, p. 55, [url](#); EASO, *Somalia. Targeted profiles. Country of Origin Information Report*, 09/2021, pp. 85-87, [url](#)

¹⁴⁹ IRB – Canada, 07/03/2023, [url](#)

- deserteurs of overlopers van AS;
- journalisten, mensenrechtenactivisten en medewerkers van ngo's;
- invloedrijke zakenlui, zakenlui die werken met de Somalische regering of die AS-belastingen niet (willen) betalen;
- overheidsgebouwen en faciliteiten van ATMIS, de AU of de VN;
- civiele infrastructuur waar regerings- en veiligheidspersoneel samenkomen zoals hotels en restaurants.¹⁵⁰

Familieleden van deze personen kunnen ook geïdентificeerd worden, volgens verschillende bronnen die Finse COI-onderzoekers in Mogadishu raadpleegden (09/2020). Voor AS zijn dit makkelijkere, minder risicovolle doelwitten omdat deze personen minder bescherming genieten.¹⁵¹ Verschillende door Landinfo (10/2020) geïnterviewde bronnen stellen dat laaggeplaatste ambtenaren geen prioritair doelwit zijn voor AS.¹⁵² Lifos (05/2021) voegt hieraan toe dat AS ook bedrijven in Mogadishu die goederen leveren aan AMISOM of de regering als legitieme doelwitten beschouwt.¹⁵³

Volgens verschillende bronnen zijn de inwoners van Mogadishu op de hoogte van de potentiële doelwitten van AS. Ze zullen, wanneer dit kan, deze plaatsen mijden.¹⁵⁴ AS zou, volgens verschillende bronnen, de burgers waarschuwen vooraleer ze een actie uitvoeren.¹⁵⁵ Hotels en restaurants die een potentieel doelwit zijn voor AS-geweld vallen ook op in het straatbeeld door de enorme veiligheidsmaatregelen zoals wachttorens en slagbomen aan de ingang.¹⁵⁶ Sommige terreuraanvallen zijn economisch van aard omdat de groepering belastinggeld en/of beschermingsgeld int bij zakenlui in Mogadishu, aldus rapporten van Landinfo (2018, 2020) en HI (10/2020).¹⁵⁷ Een senior analist geraadpleegd door de Canadese COI-dienst (03/2023) stelt dat mensen die een bedreiging vormen voor de organisatie, door bijvoorbeeld het hebben van een zekere sociale invloed of kapitaal, in het vizier kunnen lopen van AS zoals bijvoorbeeld religieuze geleerden, zakenlui en gemeenschapsleiders.¹⁵⁸ Professor Hills (09/2019) en een veiligheidsexpert in Mogadishu verklaren aan het Finse COI-onderzoeksteam (09/2020) dat zakenlui en politici AS-strijders inhuren om concurrenten uit te schakelen.¹⁵⁹

Volgens verschillende bronnen zijn burgers in het algemeen geen doelwitten van het geweld door AS.¹⁶⁰ AS adviseert burgers¹⁶¹ om uit de buurt te blijven van regeringsgebouwen en AMISOM-infrastructuur. Binnen de terreurbeweging is er ook een verschuiving van gebruik van autobommen naar het gebruik van bomgordels of -vesten. Aangezien deze meer doelgericht kunnen worden ingezet dan een autobom, stelt professor Tricia Bacon (03/2022), verbonden aan de universiteit

¹⁵⁰ EASO, *Somalia. Targeted profiles. Country of Origin Information Report*, 09/2021, pp. 85-87, [url](#); Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 06/2023, pp. 18-21, [url](#); IRB - Canada, 07/03/2023, [url](#)

¹⁵¹ Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 9, [url](#)

¹⁵² Landinfo, 30/10/2020, p. 5, [url](#)

¹⁵³ Migrationsverket (Lifos), 12/05/2021, p. 15, [url](#)

¹⁵⁴ Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 25, [url](#); Landinfo, 15/05/2018, p. 8, [url](#); Landinfo, 30/10/2020, p. 7, [url](#); Landinfo, 08/09/2022, p. 4, [url](#)

¹⁵⁵ Landinfo, 27/02/2017, p. 8, [url](#); Finnish Immigration Service, 05/10/2018, p. 13, [url](#)

¹⁵⁶ Landinfo, 30/10/2020, p. 7, [url](#); Landinfo, 08/09/2022, p. 8, [url](#)

¹⁵⁷ Landinfo, 15/05/2018, pp. 7-8, [url](#); Landinfo, 30/10/2020, pp. 5-6, [url](#); HI, 10/2020, pp. 2, 6, [url](#)

¹⁵⁸ IRB - Canada, 07/03/2023, [url](#)

¹⁵⁹ University of North Carolina (Hills A.), 07/09/2019, p. 341, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 5, [url](#)

¹⁶⁰ Landinfo, 30/10/2020, p. 7, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 24, [url](#); Landinfo, 30/10/2020, p. 3, [url](#); UK Home Office, 11/2020, p. 12, [url](#); Landinfo, 08/09/2022, p. 8, [url](#)

¹⁶¹ Al-Shabaabs houding ten opzichte van burgerslachtoffers komt voort uit een doctrine ontwikkeld door salafistische jihadisten. Deze houdt in dat burgers die zijn gedood in een rechtvaardige jihad martelaren zijn die naar de hemel zullen gaan. Dit onthef al-Shabaab van schuld, verklaart waarom de groep zich nooit publiekelijk verontschuldigt voor burgerdoden en rechtvaardigt haar campagne van zinloos geweld. In: GW - Program on Extremism (Bacon T.), 07/03/2022, p. 38, [url](#)

Washington, dat dit een poging van AS kan zijn om het aantal burgerslachtoffers te beperken.¹⁶² Hoewel de terreuraanslagen in het algemeen doelgericht zijn, hebben ze geleid tot honderden burgerslachtoffers door de modus operandi van AS, volgens het private risicoanalysebedrijf GardaWorld.¹⁶³

AS houdt weinig rekening met voorbijgangers tijdens hun terreurdaden, volgens onderzoek van Landinfo (10/2020, 09/2022).¹⁶⁴ Burgers lopen aanzienlijke risico's wanneer ze zich door de stad bewegen. De meeste stadsbewoners kunnen zich geen veilige vervoersoptie veroorloven noch drukke hotspots voor geweld zoals marktplaatsen mijden, aldus de Wereldbank (2021).¹⁶⁵

Verschillende bronnen besluiten dat, wanneer er burgerslachtoffers vallen door terreurgeweld, dit een kwestie van toeval is waarbij de burgers zich "op het verkeerde tijdstip op de verkeerde plek bevonden".¹⁶⁶

Dr. Markus Hoehne (05/2021), verbonden aan de universiteit van Leipzig en Somalië-expert¹⁶⁷, argumenteert daarentegen dat AS doelbewust burgers doodt tijdens aanslagen. Volgens Hoehne beperkt AS zich niet alleen tot het vermoorden van *high-profile*-doelwitten maar terroriseren ze regelmatig de bevolking. AS viseert burgerdoelwitten om te bewijzen dat de regering onvoldoende bescherming biedt, in tegenstelling tot lidmaatschap van AS. Bovendien doodt de terreurgroep gericht *high-profile*-personen met een vuurwapen of een autobom. Het feit dat er in Mogadishu maandelijks aanslagen gebeuren waarbij een tiental burgers omkomen en meestal enkele tientallen zwaar gewond raken, ziet Hoehne als een bewuste strategie. Hij definieert deze burgerslachtoffers niet als *collateral damage* maar als doelwitten.¹⁶⁸

In een e-mail van 6 januari 2022 antwoordt de politicoloog Ken Menkhaus op de vraag van Cedoca of AS al dan niet burgers viseert het volgende:

"Al Shabaab most definitely targets civilians. That has never been in question. The question is only who and how. AS targets individuals who criticize them and who do not pay taxes to them for assassination. AS targeted elders who took part in the 2016 indirect elections process.

AS has announced that it targets hotels and restaurants frequently by government officials and civil servants (they are civilians unless in the security sector) and has warned non-government civilians that if they frequent hotels and restaurants where government officials meet they too will be targeted.

What AS does not appear to do is target civilians indiscriminately – in Somalia. That is not true in Kenya, where non-Muslim Kenyan civilians (students at Garissa college, shoppers at Westgate Mall, villagers in numerous settings have been targeted by AS."¹⁶⁹

UNHCR stelt in het beleidsdocument van september 2022 over het recht op internationale bescherming voor mensen die Somalië ontvluchten dat burgers tijdens dagelijkse economische en sociale activiteiten in de hoofdstad het risico lopen slachtoffer te worden van een gewelddadige aanval. Het gaat hier over verplaatsingen in de stad zoals pendelen naar de werkplek, de verplaatsing naar ziekenhuizen, scholen, markten, moskeeën of andere plaatsen waar mensen zich

¹⁶² GW – Program on Extremism (Bacon T.), 07/03/2022, p. 30, 31, 38, 39, [url](#)

¹⁶³ GardaWorld, laatste update: 13/05/2022, [url](#)

¹⁶⁴ Landinfo, 30/10/2020, p. 7, [url](#); Landinfo, 08/09/2022, p. 8, [url](#)

¹⁶⁵ The World Bank, 2021, p. 85, [url](#)

¹⁶⁶ Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 03/2019, p. 24, [url](#); CTC (Warner J., Chapin E.), 01/02/2018, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 26, [url](#); UNHCR, 06/2021, p. 2, [url](#)

¹⁶⁷ Universität Leipzig, s.d., [url](#)

¹⁶⁸ ACCORD, 31/05/2021, pp. 11-12, [url](#)

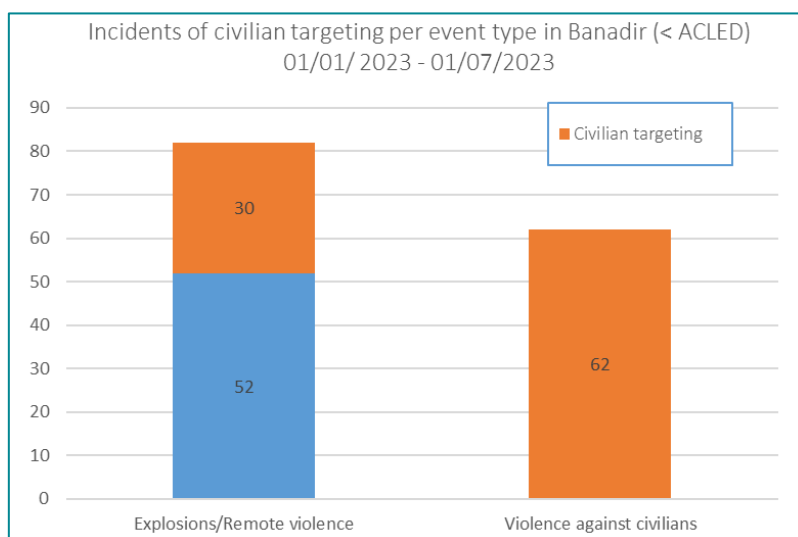
¹⁶⁹ Menkhaus K., professor politieke wetenschappen aan de universiteit van Zuid-California en Somalië-expert, e-mail, 06/01/2022

verzamelen, of het uitvoeren van economische activiteiten op de openbare weg (zoals straatverkopers).¹⁷⁰

In deze verslagperiode melden bronnen dat AS gericht moordaanslagen pleegt in de hoofdstad op burgers, waaronder clanoudsten van de Hawadle- en de Salebanclan, die betrokken zijn bij het militair offensief in de regio's Hiiraan, Middle Shabelle en Galgaduud (zie 4.2). Ook zakenlui die behoren tot (sub)clans die het offensief steunen lopen gevaar, volgens het Algemeen Ambtsbericht van het Nederlands ministerie van Buitenlandse Zaken (03/2023).¹⁷¹

5.2.2. Dodelijke slachtoffers

ACLED noteert gewelddaden waarbij burgers "the main or only target" zijn onder de noemer *civilian targeting*. Naast alle incidenten binnen de categorie *violence against civilians* bevat de cluster *civilian targeting* ook gewelddaden geregistreerd als *explosions/remote violence*. Gebeurtenissen waarbij burgers incidenteel gewond raken, rekent ACLED niet tot deze cluster. ACLED definieert burgers als per definitie ongewapende slachtoffers van geweld. In die zin beschouwt ACLED veiligheidspersoneel in burger, dus ongewapend, als burgers wanneer ze het doelwit zijn van geweld.¹⁷²

Grafiek 11 – Grafiek opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data¹⁷³

Van de in totaal 290 geregistreerde incidenten in deze verslagperiode categoriseert ACLED 92 incidenten (32 %) in de cluster *civilian targeting*, waarbij 84 burgerdoden geteld worden.¹⁷⁴

Het hoogste aantal burgerdoden tijdens één incident registreert ACLED op 28 februari 2023 wanneer AS in het district Yaaqshiid jacht maakt op (vermoedelijke) drugdealers en bendeleden. Zeven burgers komen om het leven.¹⁷⁵

¹⁷⁰ UNHCR, 09/2022, pp. 12, 129, 130, [url](#)

¹⁷¹ ACLED, 24/03/2023, [url](#); ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#); Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 06/2023, pp. 20, 21, [url](#); EUAA, 25/04/2023, p. 5, [url](#); EUAA, 25/04/2023, p. 5, [url](#)

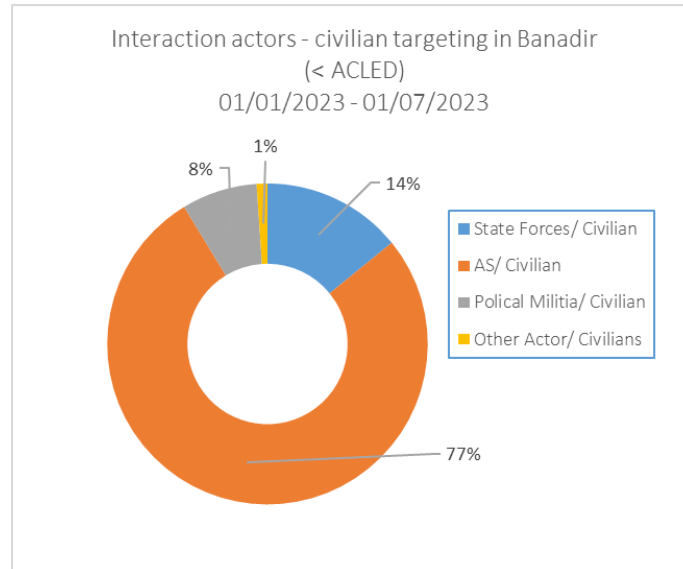
¹⁷² ACLED, 06/2023, pp. 22, 23, 29, [url](#)

¹⁷³ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹⁷⁴ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹⁷⁵ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

Op basis van de ACLED-data blijkt dat AS verantwoordelijk is voor het meeste dodelijke geweld tegen burgers in de hoofdstad (77 %).¹⁷⁶ Grafiek 12 illustreert het aandeel van de verschillende actoren in de cluster *civilian targeting*:

Grafiek 12 – Grafiek opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data¹⁷⁷

6. Geografische verdeling

Mogadishu bestaat uit zeventien districten: Abdiiaziz, Boondheere, Dayniile, Hamar-Jabjab, Hodan, Hawl-Wadaag, Huriwa (Heliwaa), Kahda, Karaan, Shangaani, Shibis, Yaaqshiid, Waaberi, Wadajir (Medina), Warta Nabada (het vroegere Wardhiigley) en Dharkenley.¹⁷⁸

De veiligheidssituatie kan variëren naargelang het district.¹⁷⁹ Bronnen geïnterviewd door Landinfo in Mogadishu in mei 2022 stellen dat AS geen vrij spel heeft in de hoofdstad doordat de veiligheidsdiensten aanwezig zijn in ieder district en AS-leden opsporen bij de controleposten en tijdens verschillende zoekacties. Ook wijzen deze bronnen op het feit dat AS in Mogadishu een beperkte capaciteit heeft en hierdoor een keuze moet maken waarop in te zetten in de stad. Zo vond Cedoca in de geraadpleegde bronnen geen informatie die erop wijst dat AS deserteurs opspoort en doodt, hoewel het verlaten van AS voor de groep toch onaanvaardbaar is. Voetballen is verboden door AS en toch kan je dit nu in de buitenwijken regelmatig zien. Volgens diezelfde bronnen zet AS de laatste jaren vooral in op geldinzameling in de hoofdstad.¹⁸⁰

Volgens onderzoek van Somali Public Agenda (02/2022) ondervindt iedereen in de hoofdstad veiligheidsrisico's, maar het type en de intensiteit van het geweld en de verslaggeving erover verschillen naargelang de locatie. In die context deelt deze bron de stad op in drie zones: de kern, de semi-periferie en de periferie. Inwoners ervaren de dagelijkse veiligheidskwesties verschillend naargelang de zone waarin ze wonen.¹⁸¹

¹⁷⁶ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹⁷⁷ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹⁷⁸ EUAA, 02/2023, pp. 108-109, [url](#)

¹⁷⁹ BFA, SEM, 08/2017, p. 75, [url](#); Finnish Immigration Service, 05/10/2018, p. 8, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 6, [url](#)

¹⁸⁰ Landinfo, 08/09/2022, pp. 11-12, [url](#)

¹⁸¹ Somali Public Agenda, 27/02/2022, [url](#)

De kern bevat de omgeving rond het presidentieel paleis en de buurt dichtbij de internationale luchthaven, lokaal gekend als "veilige zone" of als "de groene zone" dankzij de zware bewaking en bescherming tegen dreigingen door het leger, ATMIS-troepen en lokale of internationale private veiligheidsbedrijven. Hier wonen onder meer hoge functionarissen, politici, regeringsleden, VN- en ngo-medewerkers. Deze zone is vaak het doelwit van terreurdaden. Veiligheidsincidenten in deze zone krijgen lokale en internationale media-aandacht.¹⁸²

De semi-periferie is een semi-veilige zone en bevat de districten rond de Maka-al-Mukaramastraat. Hier wonen de middelhoge regeringsleden en ngo-medewerkers. Deze zone is veiliger dan de periferie door de aanwezigheid van veiligheidsdiensten en omdat vele inwoners in de regering of bij de veiligheidsdiensten werken. Zij hebben toegang tot netwerken om veiligheidskwesties te melden en de overheid tot actie te bewegen. Sterk beveiligde overheidsgebouwen, populaire cafés, restaurants en universiteiten bevinden zich hier. Incidentele autobommen of zelfmoordterroristen, die soms hotels, markten en restaurants als doelwit hebben, zijn er een belangrijk veiligheidsprobleem. Incidenten zoals diefstal en afpersing komen minder vaak voor in de semi-periferie dan in de periferie.¹⁸³

De periferie wordt algemeen als onveilig ervaren door de beperkte aanwezigheid van veiligheidsdiensten. De buitenwijken voorbij de Wadnahastraat behoren tot deze zone. Zelfs laaggeplaatste overheids- en ngo-medewerkers bezoeken deze zone zelden en gaan er niet wonen. Ook lokaal overheidspersoneel, verantwoordelijk voor deze districten, woont er niet omwille van de veiligheidsproblemen. In deze zone komen terreuraanslagen zelden voor. De slachtoffers van geweld zijn minder zichtbaar door het gebrek aan media-aandacht en omdat deze zone geen hooggeplaatse of belangrijke inwoners kent. Universiteitsstudenten verklaren aan Somali Public Agenda dat, wanneer ze heen en weer reizen tussen de universiteit en hun thuis, hun grootste veiligheidszorgen diefstal (laptop/gsm) en de aanwezige gewapende jeugdbendes zijn. In deze zone reageren de veiligheidsdiensten zelden op de zorgen van de inwoners. Er wonen ook geen personen die een invloed zouden kunnen hebben op het veiligheidsbeleid in deze zone.¹⁸⁴

Het veiligheidsbeleid in Mogadishu dient enkel de noden van de kern en de semi-periferie, volgens Somali Public Agenda (02/2022). De focus ligt op relatief nieuwe veiligheidsdreigingen zoals (auto)bom- en zelfmoordaanslagen.¹⁸⁵

Een vertegenwoordiger van een internationale organisatie verklaarde aan Lifos (05/2021) dat de meerderheid van de gewelddadige incidenten plaatsvinden in het centrum van Mogadishu, daar waar de regering, veiligheidsdiensten en internationale actoren gevestigd zijn.¹⁸⁶ Vele hotels die het doelwit van AS-aanslagen waren, liggen in de buurt van het kruispunt KM4 en op de hoofdwegen Airport Road en Maka-al-Mukarama die de luchthaven met het presidentieel paleis Villa Somalia verbinden.¹⁸⁷

Onderstaande grafiek toont, op basis van door ACLED verzamelde gegevens, de geografische verdeling van de incidenten in de hoofdstad tijdens de huidige verslagperiode. In ieder district van de stad vonden gewelddaden plaats, zij het in verschillende mate en in verschillende vorm:

¹⁸² Somali Public Agenda, 27/02/2022, [url](#)

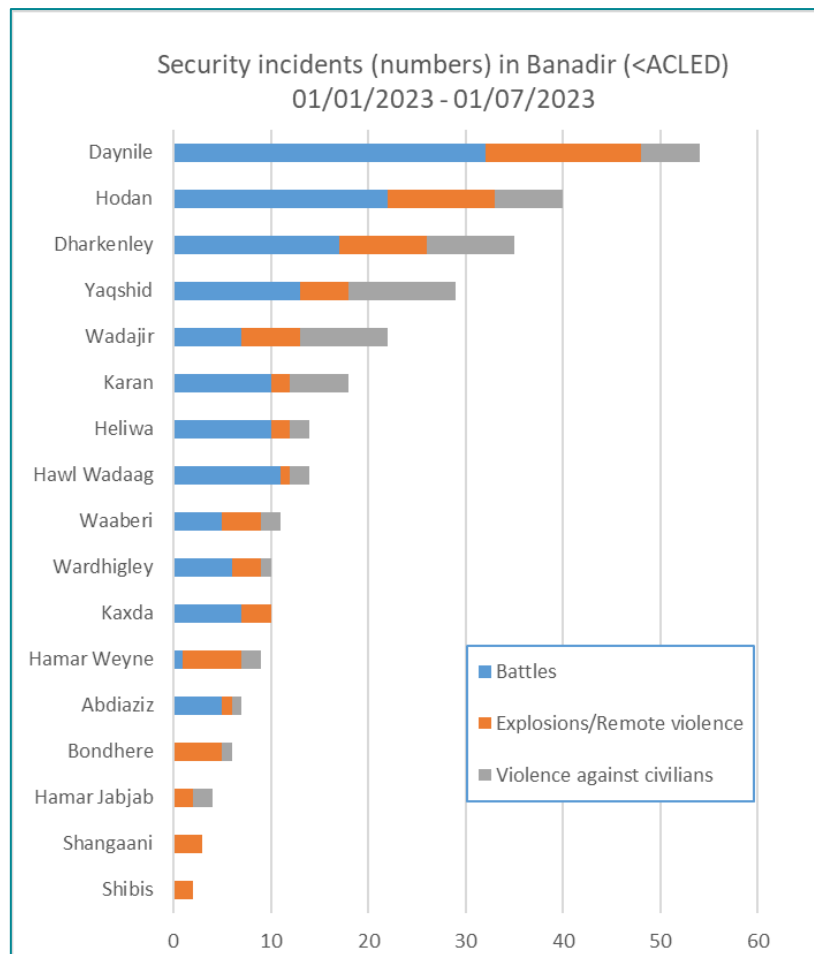
¹⁸³ Somali Public Agenda, 27/02/2022, [url](#)

¹⁸⁴ Somali Public Agenda, 27/02/2022, [url](#)

¹⁸⁵ Somali Public Agenda, 27/02/2022, [url](#)

¹⁸⁶ Migrationsverket (Lifos), 12/05/2021, p. 15, [url](#)

¹⁸⁷ Landinfo, 08/09/2022, p. 8, [url](#)

Grafiek 13 – Grafiek opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data¹⁸⁸

De meeste geregistreerde incidenten (54) hebben plaats in de buitenwijk Dayniile, gevolgd door het district Hodan (semi-periferie, waarlangs de verbindingsweg tussen het stadscentrum en Afgoye ligt) (40) en de buitenwijk Dharkenley (35). Voor de districten Yaaqshiid, Wadajir, Karaan, Heliwaa, Hawl Wadaag en Waaberi noteert ACLED tussen 11 en 29 incidenten. Voor het district Wardhiigley (Warta Nabada), waar het politieke centrum Villa Somalia ligt, registreert ACLED 10 incidenten, net als voor de buitenwijk Kahda. In de districten Hamar Weyne, Abdiaziz, Boondheere, Hamar Jabjab, Shangaani en Shibis gaat het om 2 tot 9 incidenten.¹⁸⁹ Onderstaande kaart illustreert het aantal geregistreerde incidenten per district.

¹⁸⁸ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

¹⁸⁹ Twee incidenten registreert ACLED onder het label "Mogadishu". Hierdoor worden deze twee gewelddaden niet opgenomen in dit overzicht. ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

Kaart 3 – Kaart opgemaakt door Cedoca op basis van ACLED-data¹⁹⁰

¹⁹⁰ ACLED, via export tool geraadpleegde update, 07/07/2023, [url](#)

7. Verplaatsingen van de bevolking

In juni 2023 telt UNHCR een recordaantal van 3,86 miljoen IDP's, een recordaantal.¹⁹¹ Eind juni 2023 tekent het UNHCR Protection and Return Monitoring Network (PRMN) 1.349.000 nieuwe ontheemden op sinds het begin van het jaar. De regio's Hiiraan, Gedo en Galgaduud vangen de meeste IDP's op in de eerste helft van 2023.¹⁹²

De droogte treft het hardst de regio's Bay en Banadir, die de meeste ontheemden door deze droogte opvangen, volgens onderzoek van ACAPS, een onafhankelijke denktank over humanitaire noden (04/2023). In beide regio's kampen IDP's met het hoogste niveau van acute voedselonzekeerheid in het hele land. Het sterftcijfer stijgt.¹⁹³

7.1. Ontheemding in Mogadishu

In de eerste helft van 2023 registreert PRMN 200 ontheemden die vanuit Banadir naar de regio Nugaal trokken en 100 naar de regio Bari. Ongeveer 2.000 ontheemden zoeken binnen de regio Banadir zelf een ander onderkomen. De meerderheid ontvlucht de overstromingen. De onveiligheid is de tweede belangrijkste oorzaak.¹⁹⁴ In augustus 2023 stelt Norwegian Refugee Council (NRC) dat er 62.047 onteigeningen van IDP's in Banadir plaatsvonden in 2023, vooral in de districten Dayniile, Kahda, Wadajir, Dharkenleey en Shibis.¹⁹⁵

7.2. Ontheemding naar Mogadishu

In Mogadishu registreert UNHCR 115.930 nieuwe IDP's voor de periode januari-juni 2023. De droogte is de hoofdreden om naar de stad te vluchten, gevolgd door de veiligheidssituatie. Een minderheid geeft overstromingen of nog andere redenen op. De meeste ontheemden komen uit Lower Shabelle (86.000), gevolgd door Middle Shabelle (21.000) en de regio Bay (3.000). Kleinere aantallen afkomstig uit de regio's Hiiraan en Galgaduud zoeken ook hun toevlucht in de hoofdstad.¹⁹⁶

7.3. Terugkeer

Van december 2014 tot juli 2023 keren 93.721 Somalische vluchtelingen terug met steun van UNHCR.¹⁹⁷

7.3.1. Intern vluchtalternatief

UNHCR schrijft in haar beleidsdocument van september 2022 het volgende met betrekking tot de mogelijkheid van een intern vluchtalternatief (*internal flight or relocation alternative, IFA/IRA*) in Mogadishu:

"UNHCR considers that given the current security, human rights, economic and humanitarian situation in Mogadishu, an IFA/IRA is generally not available in the city [nadruk door bron]. An IFA/IRA may be available in exceptional cases, for example, for single

¹⁹¹ UNHCR, 24/07/2023, p. 2, [url](#); ACAPS, s.d., [url](#); IOM, 01/03/2023, [url](#)

¹⁹² UNHCR, 19/07/2023, [url](#)

¹⁹³ ACAPS, 30/06/2023, p. 9, [url](#)

¹⁹⁴ UNHCR (PRMN), via Operational Data Portal geraadpleegde update [filters: Year: 2023, By month: 01 jan 2023 – 30 jun 2023, Arrival Regions: Banadir], 21/08/2023, [url](#); UNHCR, 19/07/2023, [url](#)

¹⁹⁵ NRC, 22/08/2023, [url](#)

¹⁹⁶ UNHCR (PRMN), via Operational Data Portal geraadpleegde update [filters: Year: 2023, By month: 01 jan 2023 – 30 jun 2023, Arrival Regions: Banadir], 21/08/2023, [url](#); UNHCR, 19/07/2023, [url](#)

¹⁹⁷ UNHCR, *Refugee Returnees*, 30/06/2023, [url](#)

healthy and able-bodied men of working age without identified vulnerabilities (or married couples without children where both spouses are healthy, able-bodied and of working age without identified vulnerabilities), and who belong to a local majority clan such as the Abgaal subclan of the Hawiye through which they have access to (i) shelter outside an IDP settlement and without risk of eviction, (ii) essential services such as potable water and sanitation, health care and education; and (iii) a livelihood that does not place the person at an elevated risk of the indiscriminate violence affecting Mogadishu, or proven and sustainable support to enable access to an adequate standard of living.”¹⁹⁸

Verder stelt het VN-agentschap dat bij de evaluatie van de redelijkheid van een interne vlucht naar Mogadishu bijzondere aandacht moet gaan naar de mate waarin iemand daadwerkelijk toegang heeft tot (i) onderdak, (ii) noodzakelijke diensten (zoals drinkbaar water en sanitair, gezondheidszorg en onderwijs) en (iii) mogelijkheden om in het levensonderhoud te voorzien, of tot een bewezen en duurzame ondersteuning om toegang tot een adequate levensstandaard mogelijk te maken. UNHCR stelt dat het relevant is te kijken naar de situatie van de ontheemden in de stad. De meesten onder hen komen in de buitenwijken terecht. Bovendien kent de stad veel armoede en heeft een groot deel van de bevolking humanitaire hulp nodig. De toestroom van ontheemden zet de aanwezige diensten en middelen onder druk waardoor IDP's worstelen om in hun levensonderhoud te voorzien. Bovendien worden ontheemden geconfronteerd met gedwongen uitzettingen en een secundaire verplaatsing binnen de stad.¹⁹⁹

IFA/IRA is volgens UNHCR niet mogelijk in gebieden die deels of volledig onder controle staan van AS, en evenmin in gebieden waar een actieve strijd woedt tussen aan de regering gelieerde troepen en AS.²⁰⁰

7.3.2. Terugkeer naar Mogadishu vanuit Kenia

In juni 2023 verblijven volgens UNHCR 316.162 Somalische vluchtelingen in Kenia. Ze maken 50,7 % uit van de totale vluchtelingenpopulatie en asielzoekers (623.865 personen) in dit land.²⁰¹

De meerderheid van de Somalische vluchtelingen in Kenia (252.479) verblijft in het vluchtelingenkamp Dadaab in het noordoosten van het land.²⁰² Dit kamp ontstond in 1991 en was oorspronkelijk bedoeld voor de tijdelijke opvang van 90.000 personen.²⁰³ In juni 2023 telt Dadaab 261.486 bewoners.²⁰⁴

In december 2014 startte UNHCR het Voluntary Repatriation Program (VRP) voor Somalische vluchtelingen in Kenia.²⁰⁵ Tussen januari 2020 en 30 juni 2023 zijn via dit programma 923 mensen teruggekeerd waarvan de meesten naar de regio Banadir (411).²⁰⁶ Voor deze verslagperiode noteert UNHCR geen Somalische terugkeerders vanuit Kenia.²⁰⁷

Er is circulaire migratie tussen de Keniaanse vluchtelingenkampen en Somalië door Somalische terugkeerders (spontaan of via het VRP). Vooral de slechte economische en veiligheidssituatie in Somalië, maar ook familiebezoek en de toegang tot bepaalde diensten zoals onderwijs verklaren waarom Somaliërs terugkeren naar Kenia, soms verschillende keren.²⁰⁸

¹⁹⁸ UNHCR, 09/2022, p. 13, [url](#)

¹⁹⁹ UNHCR, 09/2022, p. 13, [url](#)

²⁰⁰ UNHCR, 09/2022, pp. 12, 125, [url](#)

²⁰¹ UNHCR, *Kenya, Registered refugees and asylum-seekers*, 30/06/2023, [url](#)

²⁰² UNHCR, *Kenya, Registered refugees and asylum-seekers*, 30/06/2023, [url](#)

²⁰³ ReDSS, 03/07/2019, p. 1, [url](#)

²⁰⁴ UNHCR, *Kenya, Registered refugees and asylum-seekers*, 30/06/2023, [url](#)

²⁰⁵ UNHCR, 17/07/2019, [url](#)

²⁰⁶ UNHCR, 19/07/2023, [url](#)

²⁰⁷ UNHCR, *Refugee Returnees*, 30/06/2023, [url](#); UNHCR, 19/07/2023, [url](#)

²⁰⁸ REF (Manji F.), 12/2022, pp. 7-10, [url](#)

Verschillende bronnen berichten over de overbevolking in deze vluchtelingenkampen, een tekort aan donorgeld en voedsel waardoor de ondervoeding toeneemt. De snelle aanwas van vluchtelingen door de aanhoudende droogte in Somalië leidt tot een ernstige overbevolking en een grotere druk op de bestaande diensten, besluit Médecins Sans Frontières (MSF) eind mei 2023. Hierdoor kampt Dadaab met cholera-uitbraken. De Keniaanse regering kondigt begin juni 2023 de tijdelijke opening van een vierde kampplaats, Ifo II, aan om de druk op de bestaande locaties te verlichten.²⁰⁹

In 2015 en 2016 kondigt de Keniaanse overheid aan de vluchtelingenkampen te sluiten, wat op veel (inter)nationale kritiek stuit. Een akkoord met UNHCR over de sluiting eind juni 2022 wordt niet uitgevoerd. In mei 2023 stelt de overheid het vijfjarig Shiriki Plan voor. Dit houdt de transitie in van de vluchtelingenkampen naar permanente steden waar de vluchtelingen en de lokale bevolking samenleven en toegang hebben tot overheidsdiensten. Dit ligt in de lijn van de UNHCR-aanbeveling om vluchtelingen te integreren in de samenleving zodat ze kunnen bijdragen tot de lokale economie. UNHCR, donororganisaties en ngo's reageren positief en benoemen het plan als een duurzame oplossing. Eind juni 2023 maken verschillende partners \$ 199,71 miljoen vrij voor dit project.²¹⁰

7.3.3. Terugkeer naar Mogadishu vanuit Jemen

Op 1 mei 2023 verblijven volgens UNHCR 46.750 Somalische vluchtelingen in Jemen, goed voor 65 % van de totale vluchtelingenpopulatie.²¹¹

Sinds 2017 organiseert UNHCR voor Somalische vluchtelingen in Jemen een Assisted Spontaneous Return (ASR)-programma. Zo zijn in de periode januari 2020 – juni 2023 met de hulp van de International Organization for Migration (IOM) 951 Somaliërs teruggekeerd. Sinds maart 2015 heeft UNHCR 42.984 spontane terugkeerders uit Jemen geregistreerd. Voor de eerste helft van 2023 noteert UNHCR 290 spontane terugkeerders en geen enkele ASR-terugkeerder. De meerderheid settelt zich in Mogadishu.²¹²

7.3.4. Terugkeer naar Mogadishu vanuit Libië

Eind juni 2023 telt UNHCR 743 Somalische vluchtelingen in Libië op een populatie van ongeveer 43.000 vluchtelingen en asielzoeker.²¹³

7.3.5. Terugkeer vanuit de diaspora

Er leven naar schatting twee miljoen Somaliërs in de diaspora, waarvan het overgrote deel in de buurlanden. De rest heeft zich voornamelijk gesetteld in de VS, het Verenigd Koninkrijk (VK), Zweden, Zuid-Afrika en de Golfstaten.²¹⁴ Ongeveer 40 % van de huishoudens in Somalië ontvangen steun vanuit de diaspora om aan hun basisbehoeftes te kunnen voldoen.²¹⁵ Door de afwezigheid van een functionerende staat speelt de patrilineaire clanverwantschap een cruciale rol in de Somalische samenleving. Somaliërs zijn afhankelijk van dit verwantschapsnetwerk voor veiligheid en bescherming, rechten en plichten, en economische steun. Toegang tot deze sociale connecties is van cruciaal belang voor een terugkeerder, volgens verschillende bronnen.²¹⁶ Bronnen verduidelijken aan de Deense COI-onderzoeksdienst dat de clan de terugkeerder zal helpen naargelang diens sociale en economische status. Maar clanleden hebben zelden de financiële capaciteit om

²⁰⁹ AP (Musambi E.), 02/07/2023, [url](#); Africa News, 21/07/2023, [url](#); The Guardian (Kimeu C.), 26/01/2023, [url](#); Mixed Migration Centre, 07/2023, p. 6, [url](#); MSF, 30/05/2023, [url](#)

²¹⁰ Forced Migration Review (Owiso M.), 09/2022, [url](#); Mixed Migration Centre, 07/2023, p. 7, [url](#); The East African, 11/05/2023, [url](#); The East African, 21/06/2023, [url](#)

²¹¹ UNHCR, 22/08/2023, [url](#)

²¹² UNHCR, 19/07/2023, [url](#); UNHCR, 19/07/2023, [url](#)

²¹³ UNHCR, 01/07/2023, [url](#); UNHCR, 20/06/2023, [url](#)

²¹⁴ RVI (Kleist N., Abdi M.), 09/03/2022, p. 3, [url](#)

²¹⁵ DRC, s.d., [url](#)

²¹⁶ DIS, 07/2020, p. 16, [url](#); RVI (Kleist N., Abdi M.), 09/03/2022, p. 30, [url](#)

terugkerende familieleden te helpen met de opbouw van hun leven. In vele gevallen is het de dichtste familie die deze terugkeerders zal helpen. Terugkeerders zonder een netwerk, hetzij directe familie, hetzij clanleden, zijn kwetsbaar. Er bestaat geen infrastructuur voor bijstand aan terugkeerders uit Europa zonder netwerk. De plaats waar de familie of de clan van de terugkeerder zich bevindt, bepaalt waar deze zich hervestigt.²¹⁷ Professor Jutta Bakonyi (05/2021) stelt dat de terugkeer van Somaliërs uit Europa of de VS vaak niet permanent is en spreekt van een cyclische migratie. Mensen reizen heen en weer om de voordelen van beide verblijfslanden te combineren.²¹⁸

IOM registreert 223.514 terugkeerders tussen februari 2020 en januari 2022, waarvan 4.688 in Banadir. Cedoca vond geen recentere cijfers binnen het afgesproken tijdsbestek.²¹⁹

Terugkeerders naar Zuid- en Centraal-Somalië ondervinden geen tegenwerking van de autoriteiten.²²⁰ Onderzoek van het Nederlands ministerie van Buitenlandse Zaken (11/2017) en de Deense COI-onderzoeksdienst (07/2020) stelt dat AS in het algemeen terugkeerders uit Europa meestal niet viseert, zolang ze zich maar houden aan de regels van deze terreurgroep en ze geen westers gedrag vertonen noch verspreiden. Langs de andere kant argwaant AS deze terugkeerders en verdenkt hen van spionage.²²¹ Een bron geraadpleegd door het Nederlands ministerie van Buitenlandse Zaken in februari 2023 stelt dat AS terugkeerders in de gaten houdt omdat ze hen als een dreiging beschouwen.²²²

8. Impact van het geweld op het dagelijkse leven

8.1. Ordehandhaving en de mogelijkheid tot bescherming van de burgers

Mogadishu is het laatste decennium een veiligere stad geworden. Het risico voor de bevolking om slachtoffer te worden van een gewapend treffen tussen de veiligheidsdiensten (en ATMIS) en AS is verminderd, volgens een studie van het internationaal adviesbureau Tana Copenhagen en de Somalische denktank Somali Public Agenda (03/2023).²²³ Terreuraanslagen, gevechten tussen gemeenschappen, diefstallen met geweld en fysiek geweld beïnvloeden nu de veiligheid van de burgers.²²⁴ Verschillende bronnen stellen dat de veiligheidsdiensten niet in staat zijn de bevolking te beschermen tegen terreur of crimineel geweld.²²⁵

De inwoners in Mogadishu zorgen voor hun eigen veiligheid, aldus uiteenlopende bronnen.²²⁶ Ze plannen hun verplaatsingen in de stad zorgvuldig, ook wanneer ze zich buiten de stad begeven. Ze gebruiken hun netwerk om *up-to-date* te blijven over de veiligheidssituatie en zo onnodige risico's te vermijden. Mensen die in de stad aankomen, raadplegen hun netwerk en identificeren de veilige hotels. De meeste inwoners blijven via sociale media op de hoogte van veiligheidsincidenten en checkpoints in de stad, volgens een lokale ngo geraadpleegd door de Finse COI-dienst (09/2020).²²⁷ Somaliërs wantrouwen het leger en de politie.²²⁸ De aanwezigheid van AS in de stad zorgt ervoor

²¹⁷ DIS, 07/2020, p. 16, [url](#)

²¹⁸ ACCORD, 31/05/2021, pp. 24-25, [url](#)

²¹⁹ IOM, 08/2022, [url](#)

²²⁰ Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 23/11/2017, p. 74, [url](#)

²²¹ DIS, 07/2020, p. 17, [url](#); Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 23/11/2017, p. 74, [url](#)

²²² Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 06/2023, p. 77, [url](#)

²²³ Tana Copenhagen, Somali Public Agenda (Chonka P., Wasuge M., Mohamud F.), 06/03/2023, p. 13, [url](#)

²²⁴ Tana Copenhagen, Somali Public Agenda (Chonka P., Wasuge M., Mohamud F.), 06/03/2023, p. 3, [url](#)

²²⁵ Finnish Immigration Service, 23/09/2020, pp. 3-5, 20, [url](#); RUSI (Hills A.), 2018, p. 28

²²⁶ RUSI (Hills A.), 2018, pp. 28-29; University of North Carolina (Hills A.), 07/09/2019, p. 340, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 20, [url](#); Tana Copenhagen, Somali Public Agenda (Chonka P., Wasuge M., Mohamud F.), 06/03/2023, p. 30, [url](#)

²²⁷ Finnish Immigration Service, 05/10/2018, p. 7, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 26, [url](#)

²²⁸ Felbab-Brown V., 04/2020, p. 115, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 20, [url](#); Landinfo, 15/05/2018, p. 13, [url](#); Saferworld, 05/2022, p. 8, [url](#)

dat mensen minder geneigd zijn beroep te doen op de veiligheidsdiensten uit angst voor wraakacties van de terreurgroep.²²⁹ Voor bescherming en voor politiewerk zijn de inwoners afhankelijk van hun familie en van informele, op de clan gebaseerde groepen.²³⁰ Clanoudsten, invloedrijke zakenlui, milities, burgergroepen en religieuze autoriteiten kunnen een basisbeveiliging en sociaal vangnet bieden.²³¹ Vertegenwoordigers van jongeren, vrouwen, (clan)oudsten, religieuze leiders en zakenlui verenigen zich in District Peace Committees, die bijdragen aan de veiligheid in de buurt.²³² In sommige gevallen ontvangen deze comités weinig financiering of steun na de oprichting, waardoor vele niet in staat zijn de geplande activiteiten uit te voeren.²³³ Buurtcomités staan, tegen een vergoeding, in voor de veiligheid in de wijk, maar deze bescherming is niet toegankelijk voor IDP's, volgens een onderzoek van Tana Copenhagen en Somali Public Agenda (03/2023).²³⁴ In de praktijk biedt clanlidmaatschap de betrouwbaarste beveiliging voor burgers, volgens professor Hills (2018).²³⁵ De clanverwantschap schrikt in hoofdzaak vooral misdrijven af, ook vanwege regeringstroepen.²³⁶ De factoren die de mate van bescherming van een persoon bepalen, zijn onder meer de geografische locatie van de clan, de mate waarin de clan de persoon in kwestie kent en waarin deze persoon al dan niet contact heeft gehouden met zijn clan.²³⁷

De Hawiye-clan is dominant in de hoofdstad, voornamelijk de subclans van de Abgaal, Habr Gidir en Murasade.²³⁸ Mensen verkiezen in de buurt van hun clan te wonen.²³⁹ Enkel de clan van de Hawiye heeft actieve clanmilities in de stad, een bijkomende factor die zijn positie in de stad versterkt, volgens een onderzoek van EUAA (09/2021). In de districten Karaan, Abdiaziz, Shibis, Yaaqshiid en Boondheere domineert de Abgaal-subclan. De districten Shangaani en Hamar-Weyne, de oude middeleeuwse kern van de stad, zijn grotendeels bevolkt door de Benadiri, met een grote aanwezigheid van Abgaal in Shangaani en Habr Gidir in Hamar Weyne waar ze belangrijke gebouwen en terreinen in handen hebben. De districten Hamar Jabjab en Waberi zijn de meest gemengde wijken in de stad, weliswaar gedomineerd door de Hawiye en de Digil-Mirifle-clanfamilie. In de overige districten is er een wisselende combinatie van Murasade, Habr Gidir en Abgaal in combinatie met andere Hawiye-, Digil-Mirifle- en Dir-clans en -minderheidsclans.²⁴⁰ Somaliërs van andere clans mogen er als gasten wonen onder de bescherming van een lokale beschermheer.²⁴¹ De meerderheid van de ontheemden behoren tot de Rahanweyne (Digil-Mirifle), die Af-Maay spreken. Ook verblijven er een grote groep Bantoe en andere minderheden in Mogadishu.²⁴²

De Hawiye beïnvloeden het leger en het bedrijfsleven, de Darod-clan vooral de regering.²⁴³ Volgens bronnen die Landinfo (05/2018) consulteerde, behoort een groot deel van de bevolking en de regeringstroepen in de stad tot deze clans. In die zin kan lidmaatschap van een van die clans voldoende zijn om potentiële agressors in Mogadishu af te schrikken. Een clan kan bescherming bieden wanneer hij sterk genoeg is (of lijkt) om anderen geweld aan te doen of op kosten te jagen.²⁴⁴ Hoewel de bevolking van de hoofdstad zich voor een groot deel vestigt op basis van

²²⁹ Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 20, [url](#); Tana Copenhagen, Somali Public Agenda (Chonka P., Wasuge M., Mohamud F.), 06/03/2023, p. 5, [url](#)

²³⁰ RUSI (Hills A.), 2018, p. 28; Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 20, [url](#); Felbab-Brown V., 04/2020, p. 115, [url](#)

²³¹ IIED (Earle L.), 06/2021, [url](#)

²³² UNHCR, 06/2021, p. 2, [url](#)

²³³ RUSI (Jones M.), 06/2023, p. 22, [url](#)

²³⁴ Tana Copenhagen, Somali Public Agenda (Chonka P., Wasuge M., Mohamud F.), 06/03/2023, p. 30, [url](#)

²³⁵ RUSI (Hills A.), 2018, p. 28

²³⁶ Landinfo, 15/05/2018, p. 13, [url](#)

²³⁷ Migrationsverket (Lifos), 27/04/2018, p. 11, [url](#)

²³⁸ EASO, *Somalia, Key socio-economic indicators. Country of Origin Information Report*, 09/2021, p. 13, [url](#)

²³⁹ Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 40, [url](#)

²⁴⁰ EASO, *Somalia, Security Situation. Country of Origin Information Report*, 09/2021, pp. 88-89, [url](#)

²⁴¹ The World Bank, 2020, p. 23, [url](#)

²⁴² EASO, *Key socio-economic indicators. Country of Origin Information Report*, 09/2021, pp. 13-15, [url](#); Tana Copenhagen, Somali Public Agenda (Chonka P., Wasuge M., Mohamud F.), 06/03/2023, p. 11, [url](#)

²⁴³ IPI (Hills A.), 11/03/2019, [url](#)

²⁴⁴ Landinfo, 15/05/2018, p. 12, [url](#)

clanverwantschap en hun loyaliteit voornamelijk bij hun eigen clan ligt, komen mensen samen, over de grenzen van de clans heen, door werk, handel, onderwijs en andere sociale omgevingen.²⁴⁵

Minderheidsgroepen (inclusief minderheidsclans), zoals de Bantoe, Tumaal, Reer Hamar/Benadiri en Madhiban, bevinden zich in een zwakke positie in vergelijking met de meerderheidsclans, aldus verschillende Europese COI-diensten. Zij kunnen worden uitgesloten van deelname aan overheidsinstellingen. Ze ondervinden discriminatie op de arbeidsmarkt, bij gerechtelijke procedures en openbare diensten. Ze hebben meestal geen ondersteunend netwerk zoals leden van een meerderheidsclan.²⁴⁶ Leden van niet-dominante clans en groepen zijn potentieel kwetsbaarder voor criminaliteit zoals diefstal en verkrachting, ook vanwege regeringstroepen.²⁴⁷

Volgens verschillende bronnen, waaronder het jaarrapport van USDOS (03/2023), treft de slechte veiligheidssituatie in Somalië in het bijzonder alleenstaande vrouwen die geen bescherming hebben van een clannetwerk en ontheemde vrouwen en kinderen. Vrouwen uit minderheidsclans die in vluchtelingenkampen leven, zijn bijzonder kwetsbaar voor geweld en seksueel misbruik.²⁴⁸

Sinds 2021 is een gewelddadige, criminele jeugdbende gekend onder de naam Ciyaal Weero actief in de stad, en het geweld door die bende lijkt toe te nemen. Sommige linken de opkomst van deze jeugdbende met het veiligheidsvacuüm in de hoofdstad in 2021/2022. Politieagenten zouden de jongeren voorzien van wapens in ruil voor een deel van hun buit. Ze worden gevreesd door de bevolking omwille van hun erg gewelddadige overvallen of diefstallen, die ze achteraf online posten.²⁴⁹

8.2. Bewegingsvrijheid, transportmiddelen en veiligheid op de verkeersaders

Volgens een interactieve kaart van de Logistics Cluster, een initiatief van het World Food Program (WFP) zijn de belangrijke verbindingswegen van Mogadishu naar Baidoa (regio Bay), naar Kismayo (Lower Juba) en naar Beledweyne (regio Hiiraan) in augustus 2023 slechts gedeeltelijk toegankelijk.

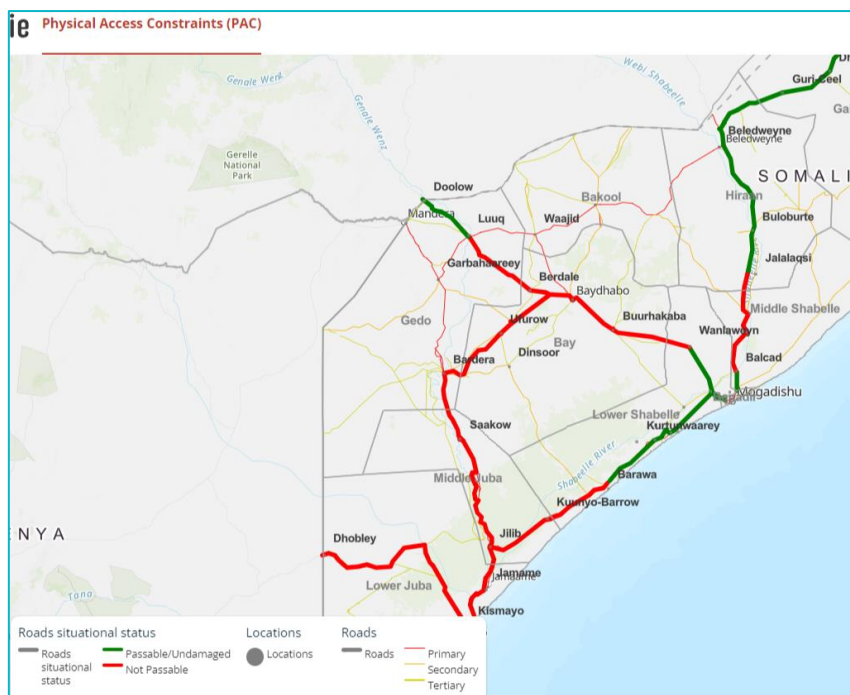
²⁴⁵ Landinfo, 15/05/2018, p. 13, [url](#); RVI (Bradbury M., Abdirashid H.), 17/02/2017, p. 65, [url](#)

²⁴⁶ UK Home Office, 01/2019, p. 8, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, pp. 41-42, [url](#)

²⁴⁷ Landinfo, 15/05/2018, p. 13, [url](#)

²⁴⁸ USDOS, 31/03/2021, [url](#); Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 19/03/2019, p. 46, [url](#); Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, 03/2020, p. 42, [url](#); USDOS, 20/03/2023, [url](#)

²⁴⁹ Tana Copenhagen, Somali Public Agenda (Chonka P., Wasuge M., Mohamud F.), 06/03/2023, pp. 20-22, [url](#)

Kaart 4 – Physical Acces Constraints (PAC)²⁵⁰

In het algemeen krijgen mensen die zich verplaatsen in Somalië te maken met controleposten waar ze, om verder te mogen reizen, moeten betalen aan de gewapende groepering die de controlepost bemant. AS en de lokale administratie innen op deze manier de nodige inkomsten om hun activiteiten te bekostigen.²⁵¹

De volatiele veiligheidssituatie in Mogadishu heeft een algemene impact op de mobiliteit van de inwoners omdat verplaatsingen angst en onrust veroorzaken bij de inwoners, volgens onderzoek van het EUAA (06/2022).²⁵² Er bestaat geen door de overheid uitgebaat of gesubsidieerd openbaar vervoer.²⁵³ Het beschikbaar vervoer in de hoofdstad bestaat uit een chaotisch functionerend minibusvervoer, driewielige gemotoriseerde voertuigen (*bajaaj*), motor- en autotaxi's en een taxi-app-dienst.²⁵⁴ De minibussen verdwijnen geleidelijk uit het straatbeeld, volgens Somali Public Agenda (26/02/2023). De *bajaaj* is het meest gebruikte vervoersmiddel in de stad. Hierdoor is er een overvloed aan *bajaaj* die voor heel wat verkeersoverlast en files zorgen.²⁵⁵ Vervoer in Mogadishu is enkel toegankelijk voor diegenen die het kunnen betalen. Hierdoor zijn de gezinnen met lage inkomens, IDP's en de armen uitgesloten van dit transportmiddel.²⁵⁶

Het tijdelijk afsluiten van straten/buurtten, veiligheidscontroles, de vele tijdelijke en permanente controleposten in de hoofdstad bemant door veiligheidsdiensten, en tijdelijke lockdowns zijn gebruikelijk in Mogadishu als veiligheidsmaatregel. Deze leiden tot files, beperkte mobiliteit en verminderde zakelijke activiteiten. De meeste controleposten bevinden zich in het stadscentrum omdat daar de ministeries en andere regeringsgebouwen liggen. Alle hoofdwegen die naar de stad

²⁵⁰ Logistic Cluster, PAC, interactieve kaart geraadpleegd op 31/08/2023, [url](#)

²⁵¹ EUAA, 24/02/2023, p. 51, [url](#)

²⁵² EUAA, 06/2022, [url](#)

²⁵³ Tana Copenhagen & ACRC (Munchunu G. et al.), 09/03/2023, p. 10, [url](#)

²⁵⁴ Quartz Africa (Dahir A. L.), 01/05/2019, [url](#); EASO, *Somalia, Socio-Economic Indicators. Country of Origin Information Report*, 09/2021, p. 24, [url](#)

²⁵⁵ Somali Public Agenda, 31/08/2023, [url](#); Tana Copenhagen, Somali Public Agenda (Chonka P., Wasuge M., Mohamud F.), 06/03/2023, p. 19, [url](#)

²⁵⁶ Tana Copenhagen & ACRC (Munchunu G. et al.), 09/03/2023, p. 10, [url](#)

leiden, hebben een controlepost, sommige bemand door veiligheidstroepen die lid zijn van een bepaalde clan. Zo zijn de politieagenten die de controlepost van het door de Abgaal bevolkte district Karaan bemannen meestal Abgaal.²⁵⁷ Als veiligheidsmaatregel laten sommige controleposten enkel eigenaars van een *government ID* door. Soms kunnen enkel bezitters van een identiteitskaart die hoge ambtenaar zijn (zoals medewerkers van de presidentiële administratie en van het bureau van de eerste minister) een controlepost voorbijrijden. Zulke maatregelen beperken de mobiliteit van de burgers.²⁵⁸

Inwoners betalen een vergoeding om door deze checkpoints te geraken. Voor leden van gemarginaliseerde groepen is een doorgang niet altijd mogelijk, ook al hebben ze de vereiste identiteitspapieren.²⁵⁹ De veiligheidsdiensten vallen passanten soms lastig aan checkpoints. Automobilisten en motortaxi's kunnen beschoten worden wanneer ze een stopbevel negeren, met soms dodelijke slachtoffers tot gevolg.²⁶⁰

De opkomst van de gewelddadige jongerenbendes beïnvloeden ook de mobiliteit van de bevolking, vooral 's nachts. Winkels en diensten sluiten hun deuren vroeger en mensen vermijden iedere verplaatsing op de straat na zonsondergang uit angst om slachtoffer te worden van een aanval van de Ciyaal Weero.²⁶¹

Djiboutiaanse, Ethiopische, Keniaanse, Oegandese, Russische, Turkse, Somalische en Qatarese luchtvaartmaatschappijen verzorgen het luchtverkeer voor zowel binnenlandse als internationale vluchten vanop de internationale luchthaven Aden Adde in Mogadishu.²⁶² Mensen reizen liever via binnenlandse vluchten dan met de bus omdat het veiliger is en niet erg duur, zo stelt Bakonyi in juli 2021.²⁶³ Binnenlandse vluchten kosten tussen de \$ 100 en \$ 180, volgens een UNHCR-rapport van 2021.²⁶⁴

8.3. Economische activiteit

Als gevolg van het aanhoudende conflict en de voortdurende instabiliteit behoort Somalië tot de minst ontwikkelde landen ter wereld. In 2017 scoort Somalië wereldwijd het laagst op alle aspecten (levensverwachting, onderwijs en levensstandaard) van de Human Development Index (HDI)²⁶⁵. Er is geen recentere HDI berekend voor Somalië.²⁶⁶ Bijna 70 % van de bevolking leeft onder de internationale armoedegrens van \$ 2,15²⁶⁷ per dag en dus in extreme armoede.²⁶⁸ Naar schatting leeft 71 % van de inwoners van Mogadishu in armoede, volgens cijfers van UNOCHA (12/2021).²⁶⁹

²⁵⁷ The World Bank, 01/2021, p. 85, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, pp. 21-24, [url](#); HIPS, 17/01/2020, p. 2, [url](#); EUAA, 06/2022, [url](#)

²⁵⁸ Somali Public Agenda (Adam M.), 26/02/2023, [url](#)

²⁵⁹ EUAA, 06/2022, [url](#); IRB - Canada, 07/01/2022, [url](#)

²⁶⁰ Finnish Immigration Service, 23/09/2020, pp. 23-24, [url](#)

²⁶¹ Tana Copenhagen, Somali Public Agenda (Chonka P., Wasuge M., Mohamud F.), 06/03/2023, p. 21, [url](#)

²⁶² EASO, *Somalia, Socio-Economic Indicators. Country of Origin Information Report*, 09/2021, pp. 21-22, [url](#)

²⁶³ EASO, *Somalia, Socio-Economic Indicators. Country of Origin Information Report*, 09/2021, p. 22, [url](#)

²⁶⁴ UNHCR, 06/2021, p. 3, [url](#)

²⁶⁵ Het United Nations Development Programme (UNDP) ontwikkelde de HDI om te benadrukken dat de mens en zijn mogelijkheden in de samenleving het ultieme criterium moeten zijn om de ontwikkeling van een land te beoordelen, en niet alleen de economische groei. Het HDI bekijkt drie domeinen: gezondheid (levensverwachting), scholing (onderwijsloopbaan en -mogelijkheden) en levensstandaard (bruto nationaal inkomen per hoofd van de bevolking). De scores voor deze drie domeinen bepalen uiteindelijk de HDI. Bron: UNDP, *Human Development Reports, Human Development Index (HDI)*, s.d., [url](#)

²⁶⁶ HIPS, City University of Mogadishu (Warsame A. A.), 05/2020, p. 8, [url](#); UNDP, *Human Development Reports, Human Development Data Center*, s.d., [url](#)

²⁶⁷ In mei 2022 verhoogt de Wereldbank de internationale armoedegrens van \$ 1,90 naar \$ 2.15 per dag op basis van de toegenomen kostprijs van voedsel, kledij en onderdak in lage inkomstlanden tussen 2011 en 2017. In: The World Bank, 02/05/2022, [url](#)

²⁶⁸ The World Bank, 02/05/2022, [url](#); The World Bank, 22/06/2022, [url](#)

²⁶⁹ UNOCHA, 29/12/2021, [url](#)

8.3.1. Algemeen

Mogadishu blijft de belangrijkste economische hub in Somalië ondanks de chronische onveiligheid, stelt de Wereldbank (01/2021).²⁷⁰ Sinds 2013 is de economische situatie gestaag aan het verbeteren, maar de groeimarge is te klein om genoeg werk te voorzien voor de groeiende arbeidsbevolking. De economische groei gebeurt onder moeilijke omstandigheden. Een moeizaam politiek proces en klimaatgerelateerde schokken maken het herstel kwetsbaar, volgens de Wereldbank (04/2022). In Mogadishu (en andere steden) verdient de meerderheid een inkomen in de informele economie. Werknemers zijn er laaggeschoold en er is vaak weinig werk. Voor overheidsjobs of werk in de privésector zijn connecties belangrijk. Vrouwen en jongeren zijn het vaakst werkloos. Net als de ontheemden en andere personen die geen goed persoonlijk netwerk hebben, krijgen ze minder kansen op de arbeidsmarkt.²⁷¹ Ongeveer 25 % van de inwoners van Mogadishu tussen 15 en 64 jaar oud is tewerkgesteld, volgens een onderzoek van de Somalische federale overheid (2022).²⁷²

Tegen de achtergrond van de oorlog in Oekraïne stijgen de voedselprijzen sinds midden 2021 en daalt de koopkracht. In maart 2023 stelt de Food Security and Nutrition Analysis Unit (FSNAU) dat de voedselprijzen lichtjes gedaald zijn door de globale context, een betere oogst omwille van het Deyr-regenseizoen en een toename van financiële steun door humanitaire initiatieven. De voedselprijzen blijven wel nog steeds bovengemiddeld. Hierdoor kampen de meeste arme huishoudens in het land met een beperkte toegang tot voedsel.²⁷³

Hoe beter de veiligheidssituatie in een district, hoe duurder de kosten van het levensonderhoud (waaronder de huur en grondprijs) en hoe hoger de levensstandaard er is, aldus een onderzoek van Somali Public Agenda (02/2022). Dit is een vorm van gentrificatie die de arme laag van de bevolking naar de periferie drijft.²⁷⁴

8.3.2. Werkgelegenheid

Somalië kent een jonge bevolking: 70 % is jonger dan 30 jaar.²⁷⁵ Cijfers over het aantal jongerenwerklozen in Mogadishu variëren: een bevraging door het HIPS (04/2022) en onderzoek door Somali Public Agenda (01/2023) hebben het over 41 % werkloze jongeren.²⁷⁶ Het juiste netwerk en aansluiting bij de dominante clan in het gebied bepalen de mogelijkheden om de kost te verdienen. Volgens de Wereldbank (02/2021) zien werkgevers doorgaans kandidaten over het hoofd die niet de juiste connecties hebben, uit een minderheidsclan komen, arm of ontheemd zijn.²⁷⁷

In Mogadishu is er bijna geen werk te vinden en de beste jobs zijn meestal ingenomen, volgens de Finse COI-dienst (09/2020). De arbeidsmarkt is zeer beperkt. Het land heeft geen tewerkstellingscreërende industrie. De groeiende bouwsector, voornamelijk gesponsord door de diaspora, is een grote werkgever maar betaalt slecht. Bovendien vinden meerderheidsclans dit werk minderwaardig. Dat verklaart waarom er vaak leden van minderheidsgroepen werken. De haven van Mogadishu zorgt voor wat werkgelegenheid. De beste jobs zijn meestal ingenomen door Somali uit de diaspora die beter opgeleid zijn dan hun landgenoten.²⁷⁸

²⁷⁰ The World Bank, 01/2021, p. 52, [url](#)

²⁷¹ IIED (Earle L.), 06/2021, pp. 4-5, [url](#); The World Bank, 14/04/2022, [url](#)

²⁷² Federal Government of Somalia, UNESCO, 2022, p. 165, [url](#)

²⁷³ ACAPS, 13/04/2023, [url](#); FSNAU, 24/04/2023, [url](#); ACAPS, 13/04/2023, p. 10, [url](#)

²⁷⁴ Somali Public Agenda, 27/02/2022, [url](#)

²⁷⁵ Somali Public Agenda (Adam M.), 05/01/2023, [url](#)

²⁷⁶ HIPS, 04/2022, p. 20, [url](#)

²⁷⁷ The World Bank, 02/02/2021, p. 36, [url](#)

²⁷⁸ Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 33, [url](#)

Bedrijven en ontwikkelingsprojecten in de hoofdstad kampen met afpersing door de terreurgroepen, meldt EUAA (09/2021).²⁷⁹

8.4. Openbare diensten

EASO (12/2017) stelt dat betrouwbare gegevens over de meeste indicatoren voor de HDI niet beschikbaar zijn of significante statistische onzekerheden bevatten.²⁸⁰ Het United Nations Development Programme (UNDP) heeft op 30 juni 2023 geen gegevens over deze indicatoren voor Somalië.²⁸¹

De belastinginkomsten in de steden zijn zeer laag en investeringen in de infrastructuur of diensten blijven erg beperkt. De meeste diensten, waaronder onderwijs, gezondheidszorg, water, vervoer, telecommunicatie en elektriciteit, steunen op de particuliere sector of op ngo's. Clanoudsten, bedrijfsleiders, milities, maatschappelijke groeperingen en religieuze autoriteiten kunnen zorgen voor rudimentaire sociale vangnetten.²⁸² De betrokkenheid van de lokale en de federale overheid in het leveren van diensten is beperkt en in sommige gevallen zelfs helemaal afwezig, zoals bij sanitaire voorzieningen en riolering.²⁸³

Toegang tot de verschillende diensten is een uitdaging voor de armen en kwetsbaren onder de bevolking, bijvoorbeeld door de hoge kost voor het openbaar vervoer. De toegankelijkheid van diensten in de buitenwijken van de stad, waar de meerderheid van de ontheemden wonen, is significant minder dan in het stadscentrum. De meeste diensten zijn niet gratis en dus onbereikbaar voor de vele ontheemden, aldus een onderzoek van Tana Copenhagen en het African Cities Research Consortium (ACRC) (09/03/2023). Dit onderzoek besluit:

“Overall, money and clan affiliation as well as distance are the main obstacles to accessing services, and as a result, the city systems in Mogadishu are only enjoyed by an exclusive group of citizens.”²⁸⁴

8.4.1. Gezondheidszorg

Somalië heeft noch voldoende gezondheidspersoneel noch de nodige gezondheidsinfrastructuur en medische benodigdheden. Veel mensen hebben bijgevolg geen toegang tot degelijke zorg.²⁸⁵ Experts beschrijven de gezondheidszorg in de hoofdstad als zorgwekkend of absoluut onvoldoende.²⁸⁶ De onafhankelijke mensenrechtenexperte van de VN in Somalië, Isha Dyfan, besluit na haar officieel bezoek eind maart 2022 dat de toegang tot de gezondheidszorg gevaarlijk beperkt is in Mogadishu.²⁸⁷

Privégezondheidszorg wordt verstrekt door commerciële initiatieven, semi-openbare ziekenhuizen (waar de overheid samenwerkt met een ander land) of door een VN- of ngo-faciliteit.²⁸⁸ Sedert 2022 zijn in Mogadishu naar schatting 61 publieke gezondheidsfaciliteiten, 105 privéinitiatieven, 49 vergunde ziekenhuizen en 9 doorverwijzingsziekenhuizen beheerd door het federale ministerie van Volksgezondheid (Federal Ministry of Health, FMOH). Sommige ziekenhuizen zoals het Erdogan- en het Zam Zam-ziekenhuis functioneren met donorgeld van respectievelijk de Turkse en Egyptische overheid. Ngo's beheren 17 gezondheidscentra in de hoofdstad. De privésector speelt een grote rol

²⁷⁹ EUAA, 06/2022, [url](#)

²⁸⁰ EASO, 20/12/2017, p. 59, [url](#)

²⁸¹ UNDP, *Human Development Insights*, s.d., [url](#)

²⁸² IIED (Earle L.), 06/2021, [url](#)

²⁸³ Tana Copenhagen & ACRC (Munchunu G. et al.), 09/03/2023, p. ii, [url](#)

²⁸⁴ Tana Copenhagen & ACRC (Munchunu G. et al.), 09/03/2023, p. iii, [url](#)

²⁸⁵ Braam D. H. et al., 12/06/2021, [url](#); Tana Copenhagen & ACRC (Munchunu G. et al.), 09/03/2023, p. 26, [url](#)

²⁸⁶ EASO, *Somalia, Socio-Economic Indicators. Country of Origin Information Report*, 09/2021, p. 37, [url](#); UNSOM, 02/04/2022, [url](#)

²⁸⁷ UNSOM, 02/04/2022, [url](#)

²⁸⁸ DIS, 11/2020, p. 26, [url](#)

omdat het medische faciliteiten ter beschikking stelt, zoals een MRI-scan en nierdialyses, die vroeger niet in het land aanwezig waren. Het aantal privéklinieken neemt toe dankzij de investeringen van terugkeerders. De privégezondheidssector, die vaak kwalitatievere zorg aanbiedt dan de publieke sector, is ongereguleerd en onbetaalbaar. Vele inwoners van Mogadishu hebben ook geen vertrouwen in die zorg.²⁸⁹

De meest cruciale factoren voor de toegang tot gezondheidszorg in de stad zijn geld, afstand, status, connecties en clanlidmaatschap, besluit het onderzoek van Tana Copenhagen en ACRC (03/2023). De toegang tot gezondheidszorg is de laatste jaren verbeterd door een toename van buitenlandse hulp en investeringen in de privésector door terugkeerders. Desondanks spelen financiële middelen nog de grootste rol bij de toegang tot kwaliteitsvolle gezondheidszorg. Dit benadeelt minderheidsgroepen zoals IDP's, wezen en straatkinderen. Voor deze groep heeft het BRA Departement of Health sinds de coronacrisis mobiele klinieken opgericht die gratis zorg aanbieden. Om ervoor te zorgen dat de meer mensen toegang krijgen tot gezondheidszorg geven sommige particuliere ziekenhuizen een keer per week of de eerste maand gratis zorg. Anderen organiseren medische tenten of mobiele klinieken die gratis gezondheidszorg bieden aan weeshuizen, straatkinderen, revalidatiecentra en ontheemden-locaties. Ondanks deze kosteloze opties is het voor bepaalde lage-inkomstenhuishoudens onmogelijk om deze faciliteiten te bezoeken door de hoge transportkosten.²⁹⁰

In Mogadishu is er een gratis ambulancedienst, Aamin 999, gerund door vrijwilligers. Deze biedt de klok rond medische interventies aan. Dit ziekenvervoer draait volledig op donaties.²⁹¹ Door de afwezigheid van een overheidsregelgeving rond de verkoop van medicatie, worden de weinige apotheken in de hoofdstad uitgebaat door onopgeleid personeel.

Hoewel bronnen stellen dat minderheidsgroepen zoals de Bantoe, Tumaal, Reer Hamar/Benadiri en Madhibani slachtoffer zijn van maatschappelijke uitsluiting, rechtenschendingen en gebrek aan bescherming, blijkt uit EASO-onderzoek (09/2021) dat er geen op clangebaseerde discriminatie voorkomt in de zorgsector in de hoofdstad.²⁹²

8.4.2. Onderwijs

Sinds 1991 is er geen formeel onderwijssysteem in Somalië. Toegankelijkheid en kwaliteit zijn de twee grootste uitdagingen voor de overheid op dit gebied, volgens een studie van HI (08/2021). Het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Hoger Onderwijs heeft echter beperkte middelen en controle over de onderwijsinstellingen in het land, volgens de Bertelsmann Stiftung (07/2020).²⁹³ In Mogadishu steunt het onderwijs op formele en informele initiatieven. Op het formele federale niveau is het Ministry of Education, Culture and Higher Education (MoECHE) verantwoordelijk, op het districts niveau is de onderwijsdirectie van BRA gehuisvest in het Bureau van de Sociale Dienst. Het MoECHE heeft de grootste invloed in deze sector.²⁹⁴

De overheid runt 1 % van de scholen in de stad. Concreet beheert het MoECHE 24 publieke basis- en secundaire scholen. De rest van het onderwijsaanbod wordt gerund door, onder meer, privé-initiatieven, lokale en internationale ngo's, *community education committees*, privépersonen en religieuze groepen. Privé-initiatieven baten 79 % van de scholen uit, ngo's 12 % en de gemeenschappen 8 %.²⁹⁵ De kwaliteit van het onderwijs in particulier beheer is verschillend. gefragmenteerd . Er is geen duidelijk regelgevend kader, geen toezicht van de staat, geen

²⁸⁹ Tana Copenhagen & ACRC (Munchunu G. et al.), 09/03/2023, pp. 24-27, [url](#)

²⁹⁰ Tana Copenhagen & ACRC (Munchunu G. et al.), 09/03/2023, pp. 24-26, [url](#)

²⁹¹ UNMAS (Roberts R.), 12/12/2018, p. 30, [url](#); Africa News (Shaban A. R. A.), 02/02/2020, [url](#)

²⁹² UK Home Office, 01/2019, p. 8, [url](#); Finnish Immigration Service, 23/09/2020, pp. 41-42, [url](#); EASO, *Somalia, Socio-Economic Indicators. Country of Origin Information Report*, 09/2021, p. 40, [url](#)

²⁹³ Bertelsmann Stiftung, 13/07/2020, [url](#)

²⁹⁴ Tana Copenhagen & ACRC (Munchunu G. et al.), 09/03/2023, p. 1, [url](#)

²⁹⁵ Tana Copenhagen & ACRC (Munchunu G. et al.), 09/03/2023, pp. 1-2, [url](#)

gestandaardiseerd nationaal leerplan of syllabus van het ministerie, volgens het onderzoek van Tana Copenhagen en ACRC van maart 2023.²⁹⁶

Toegang tot onderwijs is problematisch. In Mogadishu zijn, op een totaal geschatte bevolking van 1,6 miljoen inwoners in 2020, slecht 264.071 kinderen ingeschreven in het basis en voortgezet onderwijs, inclusief diegenen die schoollopen in IDP-scholen.²⁹⁷ De grootste hindernis is het kostenplaatje voor de ouders dat onbetaalbaar hoog kan oplopen door supplementaire kosten bovenop de inschrijvingsprijs, zoals uniformen, schoolboeken en examengelden.²⁹⁸

De meeste kinderen krijgen onderwijs in koranscholen, de *madrasas* of *dugsi Quran*. Ouders proberen hun kinderen naar beide schoolsystemen te sturen. Diegenen die de kostprijs van het reguliere systeem niet kunnen betalen, sturen hun kinderen enkel naar de goedkopere *madrasas*. Bovendien moeten kinderen niet meteen de koranschool verlaten als de ouders niet kunnen betalen, volgens Jutta Bakonyi (09/2021).²⁹⁹ Overheidsscholen en scholen uitgerust door de gemeenschapsinitiatieven zouden goedkoper zijn of gratis onderwijs aanbieden.³⁰⁰

De Wereldbank (03/2021) stelt dat leraren in het basisonderwijs in Banadir slecht opgeleid zijn, zowel op het vlak van pedagogie als van kennis.³⁰¹ Ook de kwaliteit van het hoger onderwijs is ondermaats, aldus het HIPS en de City University of Mogadishu (07/2020).³⁰² Somalië kampt met een gebrek aan onderwijzend personeel. Een job in het onderwijs is slecht betaald en de loonbarema's zijn niet vastgelegd.³⁰³

Het basisonderwijs in IDP-kampen is over het algemeen gratis maar families moeten wel bijkomende kosten betalen voor schoolgerief en vervoer. Deze nemen toe in het secundair onderwijs dat enkel buiten de kampen beschikbaar is. Enkele internationale organisaties zoals Save the Children en Norwegian Refugee Council (NRC) ondersteunen ontheemde kinderen.³⁰⁴ Omdat de leerkrachten in de IDP-nederzettingen zelden een opleiding hebben genoten, ligt de kwaliteit van het onderwijs er lager.³⁰⁵

De VN-Veiligheidsraad en UNICEF wijzen erop dat de aanhoudende droogte de toegang tot onderwijs voor veel kinderen verstoort.³⁰⁶

8.4.3. Huisvesting

De bevolking van Mogadishu groeit aan in een snel tempo. De stad ervaart ook al bijna twee decennia een echte vastgoedhousse aangewakkerd door terugkerende Somaliërs en geldtransfers vanuit de diaspora.³⁰⁷

Volgens een rapport dat de Finse COI-onderzoeksdienst in 2018 publiceerde, leidt de bevolkingsgroei in de stad tot meer landconflicten. Terugkeerders eisen het land op dat ooit toebehoorde aan hun directe of uitgebreide familie. Dit leidt tot uitzettingen van ontheemden en/of leden van minderheidsgroepen en minderheidsclans. Er bestaat geen wettelijk kader om deze gronddisputen te regelen.³⁰⁸

²⁹⁶ Tana Copenhagen & ACRC (Munchunu G. et al.), 09/03/2023, p. 2, [url](#)

²⁹⁷ Tana Copenhagen & ACRC (Munchunu G. et al.), 09/03/2023, pp. 1-2, [url](#)

²⁹⁸ Tana Copenhagen & ACRC (Munchunu G. et al.), 09/03/2023, p. 3, [url](#)

²⁹⁹ EASO, *Somalia, Socio-Economic Indicators. Country of Origin Information Report*, 09/2021, p. 42, [url](#)

³⁰⁰ Tana Copenhagen & ACRC (Munchunu G. et al.), 09/03/2023, p. 3, [url](#)

³⁰¹ The World Bank, 10/03/2021, p. 7, [url](#)

³⁰² HIPS, City University of Mogadishu, 07/2020, pp. 17-18, [url](#)

³⁰³ HIPS, 08/2021, p. 10, [url](#)

³⁰⁴ IDMC, 01/2020, p. 34, [url](#)

³⁰⁵ IDMC, 01/2020, p. 36, [url](#)

³⁰⁶ UNSC, 13/05/2022, p. 8, [url](#); UNICEF, 24/07/2022, [url](#)

³⁰⁷ IIED (Earle L.), 06/2021, p. 5, [url](#); Somali Public Agenda, 29/01/2023, [url](#)

³⁰⁸ Finnish Immigration Service, 05/10/2018, p. 20, [url](#); IIED (Earle L.), 06/2021, p. 5, [url](#)

Mogadishu kent de hoogste prijzen voor huisvesting, grond en onroerend goed in heel Somalië, afhankelijk van de geografische locatie, veiligheid, investeringen, weginfrastructuur en beschikbaarheid van basisvoorzieningen, faciliteiten en diensten.³⁰⁹

Door de zwakke economie, onvoorspelbare en dure grondprijzen en het lage inkomen van vele gezinnen zijn vele inwoners genoodzaakt iets te huren. Ook de huurprijzen zijn torenhoog. Dit komt door de veiligheidssituatie in sommige delen van de stad, de toenemende bevolking, de welstellende diaspora en de snelle urbanisatie. De meest beveiligde buurten, Wadajir, Hodan en Waberi, zijn de duurste districten om een woning te huren en te leven, volgens Somali Public Agenda (01/2023).³¹⁰ De scherpe prijzenpolitiek op de huurmarkt treft vooral het arme deel van de bevolking, waaronder de ontheemden. Het zorgt ook voor een gentrificatie die dit deel van de bevolking naar de rand van de stad duwt waar het onveilig is (door onder meer gewelddadige jeugdbendes), waar weinig werk is en een groot risico bestaat op gedwongen uitzetting.³¹¹ Vele huishoudens met een laag inkomen verhuizen naar de rand van de stad. Sommige gaan uiteindelijk in IDP-nederzettingen wonen omdat dit het enige onderdak is dat ze zich kunnen veroorloven.³¹²

Het Somalische patriarchale normen- en waardensysteem creëert ongelijkheid tussen mannen en vrouwen. Vrouwen hebben een beperkte toegang tot huisvesting en zijn afhankelijk van mannen voor grondbezit, het huren van een woonst of tijdelijk onderdak. Ze hebben minder economische mogelijkheden om op eigen houtje te huren en minder toegang tot relevante persoonlijke netwerken die noodzakelijk zijn voor het verkrijgen van een woonst.³¹³ Dit maakt alleenstaande of gescheiden vrouwen, weduwes en eenoudergezinnen geleid door vrouwen kwetsbaar.³¹⁴

8.4.4. Dienstverlening (water en elektriciteit)

De waterdistributie is niet in handen van de overheid maar van privébedrijven, humanitaire organisaties en ngo's. De overheid steunt hierdoor erg op de financiering vanuit de privésector en van ngo's voor deze dienstverlening. De clans en enkele religieuze instituten bezitten de open waterputten in de stad en controleren zo de waterdistributie.³¹⁵

De Finse COI-dienst (09/2020) wijst erop dat het leven in Mogadishu in het algemeen duur is. De basisdienstverlening, zoals water, is niet gratis.³¹⁶ Arme huishoudens in de steden hebben over het algemeen geen toegang tot leidingwater en zijn afhankelijk van ondiepe putten, volgens IIED (06/2021).³¹⁷ Vele armen (inclusief de IDP's en minderheidsclans) leven buiten het gebied dat voorzien is van leidingwater. Zij zijn afhankelijk van de kleinschalige waterverkoop van bronwater, vaak verkocht in jerrycans in slechte hygiënische omstandigheden. Aangezien de kostprijs van water de toegang voor een grote deel van de stadsbevolking bemoeilijkt, voorzien humanitaire organisaties gratis water in bepaalde IDP-kampen. In sommige gevallen verstrekken waterbedrijven zoals DAHAB subsidies voor waterbetalingen of doneren ze winsten aan gemarginaliseerde groepen. DAHAB levert ook gratis water aan alle moskeeën in de stad en aan ontheemden en stedelijke armen.³¹⁸

Er is geen nationaal elektriciteitsnetwerk in Mogadishu en 90 % van de energielevering in het land is in handen van particulieren. Niet iedereen heeft toegang tot elektriciteit, en de toegankelijkheid is beperkter voor inwoners van de buitenwijken dan voor bewoners van het centrum van de stad. Gemiddeld is er 20 uur per dag elektriciteit. In de locaties waar ontheemden en armen wonen is dit

³⁰⁹ UNHCR, 06/2021, pp. 7, 8, [url](#)

³¹⁰ Somali Public Agenda (Adam M.), 29/01/2023, [url](#)

³¹¹ Somali Public Agenda (Adam M.), 29/01/2023, [url](#)

³¹² IIED (Bryld E. et al.), 09/2019, p. 15, [url](#); Somali Public Agenda (Adam M.), 29/01/2023, [url](#)

³¹³ IIED (Bryld E. et al.), 09/2019, p. 36, [url](#)

³¹⁴ IIED (Bryld E. et al.), 09/2019, pp. 35, 36, 39, [url](#)

³¹⁵ Tana Copenhagen & ACRC (Munchunu G. et al.), 09/03/2023, pp. 15-17, [url](#)

³¹⁶ Finnish Immigration Service, 23/09/2020, p. 32, [url](#)

³¹⁷ IIED (Earle L.), 06/2021, [url](#)

³¹⁸ Tana Copenhagen & ACRC (Munchunu G. et al.), 09/03/2023, pp. 15-17, [url](#)

gemiddeld 14 uur per dag. De hoge kostprijs (tussen \$ 19 en \$ 60/maand) en aansluitkosten (tussen \$ 150 en \$ 300) van elektriciteit beïnvloeden ook de toegankelijkheid.³¹⁹

De mate van toegang tot diensten hangt af van de clanverwantschap, volgens de Wereldbank (2020) en het onderzoek van Tana Copenhagen en ACRC (03/2023). Zo bevoorraden waterbedrijven die eigendom zijn van subgroepen van de Hawiye de noordelijke, centrale en zuidelijke delen van Mogadishu.³²⁰

8.5. Ontheemden

Mogadishu herbergt de meeste IDP's in het land.³²¹ De geraadpleegde bronnen geven verschillende cijfers over het aantal informele nederzettingen in de stad, tussen 480 en 700.³²² De meeste ontheemden (en armen) in Mogadishu leven in informele kampen, in achtergestelde buurten, op een openbaar of privéterrein, uitgebaat door privépersonen, gekend als *gatekeepers*. Een web van lokale machtsstructuren beheert de hele informele nederzettingeninfrastructuur en de inkomende migratie in Mogadishu, volgens het RVI (06/2022). Deze machtsstructuren zijn geënt op de dominante clan in het district en bestaan uit landeigenaars, districtsambtenaren, zakenlui en *gatekeepers*.³²³ Geen enkel ontheemdenkamp in Somalië heeft een formeel statuut. Er bestaan geen door de regering of VN beheerde kampen die ontheemden gegarandeerd onderdak, veiligheid en diensten aanbieden.³²⁴ Het Deense adviesbureau Tana Copenhagen (2020) en de Bertelsmann Stiftung (04/2020) noemen de situatie in deze nederzettingen erbarmelijk, catastrofaal. De huisvesting bestaat voornamelijk uit zelfontworpen constructies met golfplaten of de zogenaamde *buuls*, tijdelijke onderkomens gemaakt van stokken, plastic en stof. Er zijn geen ondersteunende structuren die de ontheemden in staat stellen toegang te krijgen tot diensten.³²⁵ De ontheemden hebben geen adequate water- of sanitaire voorzieningen tot hun beschikking. Ze worden vaak slachtoffer van gedwongen uitzettingen door de stijgende grond- en eigendomsprizen in de hoofdstad. Ontheemden lopen een zeer groot risico op acute ondervoeding omdat ze voor hun voedsel voornamelijk afhankelijk zijn van humanitaire hulp.³²⁶ De meeste IDP's behoren tot groepen die weinig invloed kunnen uitoefenen, met name de Digil-Mirifle-clan en ook Somalische Bantoe uit het zuiden van het land. De Digil-Mirifle-clan spreken bovendien een minderheidstaal, het Af-Maay, wat hun toegang tot informatie, diensten en hulp bemoeilijkt.³²⁷

Banadir vangt, naast Baidoa, de meeste ontheemden door droogte op. In 2022 nam dit aantal op korte tijd toe waardoor de al precare voedselzekerheid verder afnam en het risico op een hongersnood toenam. De ontheemden hebben te maken met de hoogste niveaus van voedselonzeekerheid en het sterftcijfer stijgt, volgens ACAPS (13/04/2023).³²⁸ Ook door de stijgende voedselprijzen is voedsel moeilijker toegankelijk. Bovendien zijn de meeste IDP's veehouders of landbouwers, die door de droogte aan inkomensverlies lijden. Hierdoor zijn ze erg behoeftig wanneer ze in een ontheemdenkamp aankomen. Drie op vier IDP's hebben een budget van minder dan \$ 1,9 per dag.³²⁹

³¹⁹ Tana Copenhagen & ACRC (Munchunu G. et al.), 09/03/2023, p. 5, [url](#)

³²⁰ The World Bank, 2020, p. 101, [url](#); Tana Copenhagen & ACRC (Munchunu G. et al.), 09/03/2023, [url](#)

³²¹ ACAPS, 13/04/2023, p. 10, [url](#)

³²² BRA, 01/2019, p. 5, [url](#); IIED (Bonnet C., Bryld E.), 28/01/2019, [url](#); The Guardian (Hujale M.), 27/01/2020, [url](#); Refugees International (Yarnell M.), 12/2019, p. 13, [url](#)

³²³ RVI (Hagmann T. et al.), 23/06/2022, pp. 20-21, [url](#); IIED (Bryld E. et al.), 09/2019, pp. 6, 19, 28, [url](#)

³²⁴ Global Health Action (Morrison J. M. et al.), 06/09/2021, [url](#)

³²⁵ Tana Copenhagen (Bonnet C. et al.), 2020, p. 451, [url](#); Bertelsmann Stiftung, 13/07/2020, p. 30, [url](#)

³²⁶ ACAPS, 13/04/2023, [url](#); Somali Public Agenda, 29/01/2023, [url](#)

³²⁷ EUAA, 24/02/2023, p. 110, [url](#); Tana Copenhagen, Somali Public Agenda (Chonka P., Wasuge M., Mohamud F.), 06/03/2023, p. 11, [url](#); Clear Global, 02/05/2023, [url](#)

³²⁸ ACAPS, 27/01/2023, pp. 1, 3, [url](#); ACAPS, 13/04/2023, p. 9, [url](#)

³²⁹ ACAPS, 27/01/2023, pp. 3, 6, 7, [url](#)

Naast een meerderheid van ontheemden leven er in deze *settlements* ook economische migranten zoals armen, terugkeerders en vluchtelingen uit buurlanden (Ethiopiërs en Jemenieten).³³⁰ Tana Copenhagen (10/2020) merkt op dat in Mogadishu het IDP-label niet wordt gebruikt overeenkomstig de VN-richtlijnen. Arme nieuwkomers zonder familie in de hoofdstad krijgen ook het etiket van IDP terwijl ze eerder *urban poor residents* zijn.³³¹

Vrouwen en kinderen, en vooral gezinnen met een vrouwelijk gezinshoofd, voelen zich onveilig in een ontheemdenkamp, volgens een studie van UNHCR en NRC (11/2022). De zelfgemaakte shelters bieden onvoldoende bescherming. Het gebrek aan politieposten, verlichting en gendergescheiden sanitair maakt misbruik en geweld mogelijk.³³² Vrouwen en kinderen in IDP-kampen zijn uiterst kwetsbaar voor verkrachting. De daders blijven ongestraft. *Gatekeepers* eisen seks in ruil voor voedsel en diensten.³³³ Het tekort aan sanitaire voorzieningen en de hoge waterprijs doet vrouwen en meisjes grote afstanden afleggen om water te halen, waardoor ze meer risico lopen op gendergerelateerd geweld, volgens IOM (10/2022).³³⁴

³³⁰ IIED (Bonnet C., Bryld E.), 28/01/2019, [url](#); Landinfo, 15/05/2018, p. 9, [url](#); IIED (Bryld E. et al.), 09/2019, p. 7, [url](#)

³³¹ IIED (Bonnet C. et al.), 10/2020, p. 451, [url](#)

³³² UNHCR, NRC, 17/11/2022, [url](#)

³³³ USDOS, 12/04/2022, [url](#)

³³⁴ IOM, 28/10/2022, [url](#)

Samenvatting

De veiligheidssituatie in Somalië blijft ook tijdens de huidige verslagperiode volatiel. Verschillende bronnen, waaronder de VN-Veiligheidsraad, beschouwen de terreurgroep AS als een ernstige bedreiging voor de vrede en de stabiliteit. Hoewel het recente offensief tegen AS de groep in bepaalde delen van het land heeft teruggedongen, blijft AS nog steeds een ernstige dreiging voor de veiligheid, volgens het hoofd van UNSOM. In maart 2023 kondigt de Somalische president een tweede antterreuractie aan, dit keer in het zuiden van het land, maar in juni 2023 lijkt deze nog niet opgestart. In vergelijking met de vorige verslagperiode, juli-december 2022, registreert ACLED voor het eerste en tweede kwartaal van 2023 minder incidenten. De meeste veiligheidsincidenten in deze verslagperiode noteert ACLED in de regio Banadir (290 incidenten), gevolgd door Lower Shabelle (256) en Hiiraan (132).

Voor de hoofdstad Mogadishu noteert ACLED minder geweldincidenten (290) voor deze verslagperiode in vergelijking met de vorige (368). Mogelijke verklaringen zijn de focus van de terreurgroep op het tegen hen gerichte militaire offensief elders in het land en het succesvol verstoren van de AS-slagkracht in Mogadishu door regeringstroepen. Gevechten tussen de veiligheidsdiensten en de terreurgroep nemen af (ACLED-categorie *battles*), maar het gebruik van explosieven door AS (*explosions/remote violence*) en gericht geweld tegen burgers (*violence against civilians*) neemt licht toe.

Een analyse van de door ACLED geregistreerde incidenten in Mogadishu toont dat er vooral schietincidenten (63 %) plaatsvinden, soms in combinatie met ander gewapend geweld. Het gaat om gerichte moordaanslagen met een vuurwapen op een individu, vuurgevechten tussen AS en de veiligheidsdiensten na *hit-and-run*- of granaataanvallen van de terreurgroep en om schietincidenten tussen de veiligheidsdiensten onderling. Bij 24 % van het genoteerd geweld gaat het om granaataanvallen al dan niet gevolgd door een vuurgevecht. Aanslagen met geïmproviseerde explosieven komen in 19 % van de geregistreerde incidenten voor. Er vindt tijdens de huidige verslagperiode geen zware terreuraanslag plaats met een hoog aantal dodelijke slachtoffers.

AS voert in Mogadishu gerichte moorden en terreuraanslagen uit tegen onder meer binnenlandse overheidsambtenaren, de aanwezige veiligheidsdiensten, verkiezingsafgevaardigden, clanoudsten, zakenlui, hotels, politiekantoren en controleposten. In de eerste helft van 2023 pleegt AS gerichte moordaanslagen tegen burgers, waaronder clanoudsten en politici, die betrokken zijn bij het militair offensief in de regio's Hiiraan, Middle Shabelle en Galgaduud, vermoedelijk als represaille. AS voert ook gerichte aanslagen uit tegen drugsdealers en bendeleden, vermoedelijk om de sympathie van de inwoners van de hoofdstad te winnen.

Naast AS zijn de aanwezige veiligheidsdiensten, clanmilities en onbekende gewapende groepen verantwoordelijk voor het geweld. Het geweld door de criminele jeugdbende Ciyaal Weero neemt toe in de hoofdstad.

Verschillende bronnen waarschuwen dat de focus op het terreurgeweld in de hoofdstad andere vormen van geweld aan de aandacht onttrekt. Het is ook niet altijd duidelijk wie effectief verantwoordelijk is voor het geweld noch wat het motief is. Deze bronnen wijzen op het wanbeheer, de corruptie, de clanrivaliteit, de slechte coördinatie binnen de veiligheidsdiensten en het gebrek aan civiele controle. Tijdens de ordehandhaving doen zich misbruiken voor. Er heerst een klimaat van straffeloosheid. AS is diep geïnfiltreerd in de veiligheidsdiensten, die er niet in slagen de burgerbevolking afdoende te beschermen tegen het (terreur)geweld. Bovendien heerst er wantrouwen tegen deze diensten. Hierdoor staan burgers in voor hun eigen veiligheid en bescherming en beroepen ze zich op clanoudsten, invloedrijke zakenlui, milities, burgergroepen, religieuze autoriteiten, privé-milities en AS.

De clan van de Hawiye is dominant in de hoofdstad, voornamelijk de subclans van de Abgaal, Habar Gidir en Murasade, en enkel zij hebben milities actief in de hoofdstad. Somali van andere clans kunnen bescherming genieten van een lokale beschermheer. De clan waartoe een persoon behoort, biedt geen bescherming tegen indirect geweld ("being at the wrong place at the wrong time"), tegen een aanval van een onbekende dader of tegen een aanslag van AS, aldus verschillende bronnen. Wel kan de clan als afschrikkingsmiddel dienen voor gewelddadige misdrijven.

Verschillende bronnen stellen dat iedereen in de stad geconfronteerd wordt met veiligheidsrisico's. Het soort geweld, de intensiteit ervan en de verslaggeving erover verschilt naargelang de locatie. De meeste van de door ACLED geregistreerde gewelddaden vinden in de verslagperiode plaats in de buitenwijk Dayniile, gevolgd door de districten Hodan en Dharkenley.

Eind juni 2023 schat UNHCR het aantal ontheemden in Somalië op 3,86 miljoen, een recordaantal. Door de droogte neemt de ontheemding op grote schaal toe. Mogadishu herbergt de meeste IDP's in het land. Ze leven verspreid over naar schatting 700 informele nederzettingen samen met andere kwetsbare groepen: economische vluchtelingen en armen. Terugkeerders uit de diaspora, uit Kenia, Libië en Jemen, settelen zich ook meestal in de hoofdstad. Uit armoede en bij gebrek aan netwerk belanden sommigen onder hen in de irreguliere ontheemdenkampen. Ontheemden leven in illegale, geïmproviseerde kampen, beheerd door privépersonen (*gatekeepers*) en hebben geen adequate water- of sanitaire voorzieningen tot hun beschikking. Ze worden ook vaak slachtoffer van gedwongen uitzettingen door de stijgende grond- en eigendomsprizen in de hoofdstad. Ontheemden lopen een zeer groot risico op acute ondervoeding omdat ze voor hun voedsel voornamelijk afhankelijk zijn van humanitaire hulp. De meeste IDP's behoren tot groepen die weinig invloed kunnen uitoefenen, met name de Digil-Mirifle-clan en ook Somalische Bantoe uit het zuiden van het land. De Digil-Mirifle-clan spreekt bovendien een minderheidstaal wat hun toegang tot informatie, diensten en hulp bemoeilijkt.

Mogadishu blijft de belangrijkste economische hub, ondanks de chronische onveiligheid. Sinds 2013 verbetert de economische situatie gestaag, maar de groeimarge is te klein om genoeg werk te voorzien voor de groeiende arbeidsbevolking. De arbeidsmarkt is zeer beperkt. De meerderheid van de inwoners verdienen een inkomen via de informele economie. De oorlog in Oekraïne en de droogte zorgen voor stijgende voedsel- en olieprizen. Dagelijks komen nieuwe ontheemden uit de door droogte geteisterde gebieden aan, wat de druk op de schaarse hulpbronnen vergroot. Gezondheidszorg, onderwijs, huisvesting en andere diensten in de hoofdstad zijn ondermaats. De droogte treft ontheemden, die al in een kwetsbare positie zitten, zwaar. Ze lijden disproportioneel onder werkloosheid, de hoge voedsel- en olieprizen en gebrek aan water, sanitaire voorzieningen en gezondheidszorg.

Bibliografie

Rechtstreekse contacten

Menkhaus K., professor politieke wetenschappen aan het Davidson College, North-Carolina (VS) en Somalië-expert, e-mail, 06/01/2022, kemenkhaus@davidson.edu

Geschreven en audiovisuele bronnen

ACAPS, *Somalia, Country analysis*, s.d., <https://www.acaps.org/en/countries/somalia#> [geraadpleegd op 22/08/2023]

ACAPS, *Somalia, Impact of drought: Banadir and Bay Regions*, 27/01/2023, https://www.acaps.org/sites/acaps/files/products/files/20230127_acaps_thematic_report_horn_of_africa_analysis_somalia_impact_of_drought_banadir_and_bay_regions_update.pdf [geraadpleegd op 23/07/2023]

ACAPS, *Thematic report, Somalia. Key crises to in in 2023*, 13/04/2023, https://www.acaps.org/fileadmin/Data_Product/Main_media/20230413_acaps_thematic_report_somalia_key_crisis_to_watch_in_2023.pdf [geraadpleegd op 06/09/2023]

ACAPS, *Crisis to Watch 3, Drought in Banadir and Bay, IPC's acute food insecurity projections for April-June 2023*, 30/06/2023, https://www.acaps.org/fileadmin/Data_Product/Main_media/20230413_acaps_thematic_report_somalia_key_crisis_to_watch_in_2023.pdf [geraadpleegd op 22/08/2023]

African Cities Research Consortium (ACRC) (Sverdlik A. et al.), *Towards a comparative understanding of community-led and collaborative responses to Covid-19 in Kampala, Mogadishu and Nairobi*, 06/2022, https://www.african-cities.org/wp-content/uploads/2022/06/ACRC_Working_Paper_5_June_2022.pdf [geraadpleegd op 25/08/2023]

Africa News (Shaban A. R. A.), *Somalia's free ambulance appeals for \$6.454 to clear impounded vehicles*, 02/02/2020, <https://www.africanews.com/2020/02/02/somalia-s-free-ambulance-appeals-for-6454-to-clear-impounded-vehicles/> [geraadpleegd op 16/06/2023]

Africa News, *Somalia Refugees in Kenya threatened by food insecurity*, 21/07/2023, <https://www.africanews.com/2023/07/21/somali-refugees-in-kenya-threatened-by-food-insecurity> [geraadpleegd op 22/08/2023]

African Research Consortium (Sverdlik A. et al.), *Towards a comparative understanding of community-led and collaborative responses to Covid-19 in Kampala, Mogadishu and Nairobi*, 06/2022, https://www.african-cities.org/wp-content/uploads/2022/06/ACRC_Working_Paper_5_June_2022.pdf [geraadpleegd op 25/08/2023]

African Union Mission in Somalia (AMISOM) [website], s.d., <https://amisom-au.org/> [geraadpleegd op 06/06/2023]

African Union Mission in Somalia (AMISOM), *Sector 1 profile Mogadishu*, 25/08/2016, <http://amisom-au.org/wp-content/uploads/2013/11/Sector-1-Mogadishu.pdf> [geraadpleegd op 30/08/2022]

African Union Mission in Somalia (AMISOM), *Ugandan Formed Police Unit saluted for distinguished service to Somalia*, 30/07/2019, https://amisom-au.org/wp-content/cache/page_enhanced/amisom-au.org/2019/08/ugandan-formed-police-unit-saluted-for-distinguished-service-to-somalia/index.html [geraadpleegd op 16/06/2023]

African Union Transnational Mission In Somalia (ATMIS) [website], s.d., <https://atmis-au.org/> [geraadpleegd op 25/01/2023]

African Union Transnational Mission in Somalia (ATMIS), *AU Transition Mission in Somalia concludes Phase One of troop drawdown – hand over final two Forward Operating Bases*, 30/06/2023, <https://atmis-au.org/au->

[transition-mission-in-somalia-concludes-phase-one-of-troop-drawdown-hands-over-final-two-forward-operating-bases/](#) [geraadpleegd op 05/07/2023]

Agence France-Presse (AFP) via The East African, *From Amisom to Atmis: Will new AU mission in Somalia succeed?*, 01/04/2022, <https://www.theeastafrican.co.ke/tea/news/east-africa/from-amisom-to-atmis-will-new-au-mission-in-somalia-succeed-3768488> [geraadpleegd op 14/02/2023]

Al Jazeera, *UN authorises new AU mission in Somalia to dislodge armed groups*, 01/04/2022, <https://www.aljazeera.com/news/2022/4/1/un-authorises-new-au-mission-in-somalia-to-dislodge-armed-groups> [geraadpleegd op 02/02/2023]

Al Jazeera, *Somalia elects Hassan Sheikh Mohamud as new president*, 15/05/2022, <https://www.aljazeera.com/news/2022/5/15/somalia-elects-hassan-sheikh-mohamud-as-president> [geraadpleegd op 06/02/2023]

Al Jazeera, *At least five killed in bomb, gun attack in Somalia's Mogadishu*, 22/01/2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/1/22/several-injured-after-blast-at-mayors-office-in-mogadishu> [geraadpleegd op 24/07/2023]

Al Jazeera, *Several killed in hotel siege in Somalia's Mogadishu*, 09/06/2023, <https://www.aljazeera.com/news/2023/6/9/somalias-al-shabaab-attack-hotel-in-mogadishu> [geraadpleegd op 13/07/2023]

Amnesty International (AI), *Annual report 2016/17 (covering 2016)*, 22/02/2017, http://www.ecoi.net/local_link/336580/466224_en.html [geraadpleegd op 08/09/2022]

Amnesty International (AI), *Somalia: Internally displaced people surviving by "the grace of God" amidst COVID-19*, 21/07/2020, <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2020/07/somalia-internally-displaced-people-surviving-by-the-grace-of-god-amidst-covid19/> [geraadpleegd op 16/06/2021]

Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), *Core Methodology*, s.d., <https://acleddata.com/resources/#methodology> [geraadpleegd op 08/09/2022]

Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), *Dashboard* [filters: *Event type: Battles, Explosions/Remote Violence, Violence against civilians, Region: Somalia, Event Date: 01/01/2022-01/07/2023*], s.d., <https://acleddata.com/dashboard/#/dashboard> [geraadpleegd op 07/07/2023]

Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), *Counter-Insurgency Operations Expand to Galmudug State*, 24/03/2023, <https://acleddata.com/2023/03/24/somalia-situation-update-march-2023-conflict-expands-to-galmudug-state/> [geraadpleegd op 05/07/2023]

Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), *Counter-Insurgency Operation Gains Regional Support in Phase Two as al-Shabaab Attacks and Political Differences Persist*, 21/04/2023, <https://acleddata.com/2023/04/21/somalia-situation-update-april-2023-counter-insurgency-operation-gains-regional-support-in-phase-two-as-al-shabaab-attacks-and-political-differences-persist/> [geraadpleegd op 07/07/2023]

Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), *Codebook*, 06/2023, https://acleddata.com/acleddatanew/wp-content/uploads/dlm_uploads/2023/06/ACLED_Codebook_2023.pdf [geraadpleegd op 28/07/2023]

Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), *Somalia: Al-Shabaab Regains Lost Territories as Tax Dispute Halts Counter-Insurgency Operation – May 2023*, 02/06/2023, <https://acleddata.com/2023/06/02/somalia-situation-update-may-2023-al-shabaab-regains-lost-territories-as-a-dispute-over-tax-halts-counter-insurgency-operation/> [geraadpleegd op 07/07/2023]

Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), via export tool geraadpleegde update, 30/06/2023, <https://acleddata.com/data-export-tool/> [geraadpleegd op 07/07/2023]

Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), *Political Turmoil Threatens the Fight Against al-Shabaab*, 30/06/2023, <https://acleddata.com/2023/06/30/somalia-situation-update-june-2023-political-turmoil-threatens-the-fight-against-al-shabaab/> [geraadpleegd op 10/07/2023]

- Associated Press (AP) (Musambi E.), *In a refugee camp in Kenya, food shortages left kids hungry even before Russia ended grain deal*, 02/07/2023, <https://apnews.com/article/kenya-somalia-refugees-hunger-food-ukraine-deal-7a7bbb6de8173ec20811663ad53362ce> [geraadpleegd op 22/08/2023]
- Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation (ACCORD), *Somalia: Al-Shabaab und Sicherheitslage; Lage von Binnenvertriebenen und Rückkehrer:innen; Schutz durch staatliche und nicht-staatliche Akteure. Dokumentation zum COI-Webinar mit Markus Höhne und Jutta Bakonyi am 5. Mai 2021* [Somalië: Al-Shabaab en de veiligheidssituatie; locatie van intern ontheemden en repatrianten; Bescherming door statelijke en niet-statelijke actoren. Documentatie voor het COI-webinar met Markus Höhne en Jutta Bakonyi op 5 mei 2021], 31/05/2021, https://www.ecoi.net/en/file/local/2052555/20210531_COI-Webinar+Somalia_ACCORD_Mai+2021.pdf [geraadpleegd op 24/02/2023]
- Bakonyi J., Chonka P., Stuvoy K., *War and city-making in Somalia: Property, power and disposable lives in Political Geography*, Volume: 73, 2019, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0962629819300071> [geraadpleegd op 30/08/2023]
- Banadir Regional Administration (BRA), *About Benaadir*, s.d., <https://bra.gov.so/about-benaadir/> [geraadpleegd op 08/09/2022]
- Banadir Regional Administration (BRA), *Internally Displaced Person and Refugee Returnees Policy*, 01/2019, <https://www.refworld.org/pdfid/5cb4953e4.pdf> [geraadpleegd op 08/09/2022]
- BBC, *Xiisadda Hiiraan: Maxay yihiin ciidamada Haramacadka ee Beledweyne loo daabulay?* [De crisis in Hiiraan: waarom worden de Harama'ad-troepen ingezet in Beledweyne?], 16/12/2020, <https://www.bbc.com/somali/51702312> [geraadpleegd op 28/02/2023]
- BBC, *Turkiga oo oo ka hadlay eedeynta loo jeediyay ee ku aaddan Haramcad iyo Gorgor* [Turkije heeft gesproken over de beschuldigingen tegen de Harama'ad en de Gorgor], 18/05/2021, <https://www.bbc.com/somali/war-57160171> [geraadpleegd op 20/09/2023]
- BBC News (Booty N.), *Pearl Beach hotel: Islamists kill nine in Somalia Attack*, 10/06/2023, <https://www.bbc.com/news/world-africa-65861346> [geraadpleegd op 13/07/2023]
- Berghof Foundation (Göldner-Ebenthal K.), *Salafi jihadi armed groups and conflict (de-)escalation*, 12/2019, https://www.berghof-foundation.org/fileadmin/user_upload/2019_SJAG_CaseStudy_AlShabaab.pdf [geraadpleegd op 30/08/2022]
- Bertelsmann Stiftung, *BTI Transformation Index, Somalia, Country Report 2020*, 13/07/2020, https://www.ecoi.net/en/file/local/2029540/country_report_2020_SOM.pdf [geraadpleegd op 16/06/2021]
- Braam D. H. et al., *Lockdowns, lives and livelihoods: the impact of COVID-19 and public health responses to conflict affected populations - a remote qualitative study in Baidoa and Mogadishu, Somalia in Conflict and Health*, Volume 15, Article 47, 12/06/2021, <https://conflictandhealth.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13031-021-00382-5> [geraadpleegd op 16/06/2021]
- Brookings (Felbab-Brown. V.), *Testimony. Developments In Somalia*, 4/11/2018, <https://www.brookings.edu/testimonies/developments-in-somalia/> [geraadpleegd op 14/03/2022]
- Brookings (Felbab-Brown V.), *Somalia's challenges in 2023*, 27/01/2023, <https://www.brookings.edu/blog/order-from-chaos/2023/01/27/somalias-challenges-in-2023/> [geraadpleegd op 06/02/2023]
- Center on International Cooperation (CIC) (Keating M., Abshir S.), *The Politics of Security In Somalia*, 04/2018, https://cic.nyu.edu/sites/default/files/politics_of_security_in_somalia_2018_final_0.pdf [geraadpleegd op 30/08/2023]
- Centre for Security Governance (CSG) (Menkhaus K.), *Non-State Security Providers and Political Formation in Somalia*, 27/04/2016, https://secgovcentre.org/wp-content/uploads/2016/11/NSSPs_in_Somalia_April2016.pdf [geraadpleegd op 08/09/2022]
- Combating Terrorism Center (CTC) (Warner J., Chapin E.), *Targeted terror: the suicide bombers of al-Shabaab*, 13/02/2018, <https://ctc.westpoint.edu/targeted-terror-suicide-bombers-al-shabaab/> [geraadpleegd op 06/09/2023]

Combating Terrorism Center (CTC) (Webber L., Garofalo D.), *The Islamic State Somalia Propaganda Coalition's Regional Language Push*, in CTC Sentinel, volume 16, issue 4, 04/2023, <https://ctc.westpoint.edu/the-islamic-state-somalia-propaganda-coalitions-regional-language-push/> [geraadpleegd op 20/09/2023]

Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) - Cedoca, *Nota. ACLED: methodologie*, 21/05/2019, https://www.cgra.be/sites/default/files/content/download/files/nota_acled-methodologie_20190521.pdf [geraadpleegd op 21/05/2019]

Commissariaat-generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen (CGVS) – Cedoca, *COI Focus. Somalië. Veiligheidssituatie in Mogadishu (update)*, 21/03/2023, https://www.cgvs.be/sites/default/files/rapporten/coi_focus_somalie_veiligheidssituatie_in_mogadishu_2023_0321.pdf [geraadpleegd op 12/07/2023]

Counter Extremism Project, *Somalia: Extremisms and Terrorism*, 20/03/2020, <https://www.counterextremism.com/node/13547/printable/pdf> [geraadpleegd op 30/08/2023]

Critical Threats (Carter B., Karr L.), *Salafi-Jihadi Movement, Weekly Update, May 10, 2023*, 11/05/2023, <https://www.criticalthreats.org/analysis/salafi-jihadi-movement-weekly-update-may-10-2023> [geraadpleegd op 07/07/2023]

Critical Threat (Tyson K., Karr L., Mills P.), *Salafi-Jihadi Movement Weekly Update, June 14, 2023*, 15/06/2023, <https://www.criticalthreats.org/analysis/salafi-jihadi-movement-weekly-update-june-14-2023> [geraadpleegd op 07/07/2023]

Congressional Research Service (CRS), *In Focus: Al-Shabaab*, 16/01/2020, <https://fas.org/sqp/crs/row/IF10170.pdf> [geraadpleegd op 02/06/2021]

Danish Refugee Council (DRC), *Diaspora Programme, Somali Diaspora*, s.d., <https://pro.drc.ngo/what-we-do/civil-society-engagement/diaspora-programme/somali-diaspora/> [geraadpleegd op 24/08/2023]

Davidson College, *People, Ken Menkhaus*, s.d., <https://www.davidson.edu/people/ken-menkhaus> [geraadpleegd op 02/10/2023]

Deutsche Welle (DW), *Somalia: Al-Shabab attacks hotel at Mogadishu Beach*, 10/06/2023, <https://www.dw.com/en/somalia-al-shabab-attacks-hotel-at-mogadishu-beach/a-65876664> [geraadpleegd op 13/07/2023]

Danish Immigration Service (DIS), Landinfo, *Security and protection in Mogadishu and South-Central Somalia*, 08/05/2013, https://fln.dk/~media/FLN/security_and_protection_in_somalia_may_2013.ashx

Danish Immigration Service (DIS), *South and Central Somalia: security situation, forced recruitment, and conditions for returnees*, 07/2020, <https://www.nyidanmark.dk/-/media/Files/US/Landenotater/South-and-Central-Somalia--Security-Situation-Forced-Recruitment-and-Conditions-for-Returnees.pdf?la=en-GB&hash=47AA678260633225D090F9CCEEC4FCEBFC8418469> [geraadpleegd op 02/06/2021]

Danish Immigration Service (DIS), *Somalia. Health System*, 11/2020, https://www.nyidanmark.dk/-/media/Files/US/Landenotater/COI_report_somalia_health_care_nov_2020.pdf?la=en-GB&hash=3F6C5E28C30AF49C2A5183D32E1B68E3BA52E60C [geraadpleegd op 16/06/2021]

European Asylum Support Office (EASO), *EASO Country of Origin Information Report. Somalia Security situation*, 20/12/2017, <https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/publications/coi-somalia-dec2017lr.pdf> [geraadpleegd op 08/09/2022]

European Asylum Support office (EASO), *Somalia. Actors. Country of Origin Information Report*, 07/2021, https://coi.euaa.europa.eu/administration/easo/PLib/2021_07_EASO_COI_Report_Somalia_Actors.pdf [geraadpleegd op 27/03/2023]

European Asylum Support office (EASO), *Somalia. Key socio-economic indicators, Country of Origin Report*, 09/2021, https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2021_09_EASO_COI_Report_Somalia_Key_socio_economic_indicators_AC.pdf [geraadpleegd op 30/08/2022]

European Asylum Support Office (EASO), *Somalia. Targeted Profiles. Country of Origin Information Report*, 09/2021,

https://coi.euaa.europa.eu/administration/easo/PLib/2021_09_EASO_COI_Report_Somalia_Targeted_profiles.pdf [geraadpleegd op 27/07/2023]

European Union Asylum Agency (EUAA), *Country Guidance Somalia 2022. Benadir/Mogadishu*, laatste update: 06/2022, <https://euaa.europa.eu/country-guidance-somalia-2022/benadirmogadishu> [geraadpleegd op 06/09/2022]

European Union Agency for Asylum (EUAA), *Somalia Security Situation*, 23/02/2023, https://euaa.europa.eu/sites/default/files/publications/2023-02/2023_02_COI_Report_Somalia_Security_Situation_EN.pdf [geraadpleegd op 28/07/2023]

European Union Agency for Asylum (EUAA), *COI Query, Somalia, Security Situation, Update*, 25/04/2023, https://www.ecoi.net/en/file/local/2092138/2023_04_EUAA_COI_Query_Response_Q13_Somalia_Security_Situation.pdf [geraadpleegd op 28/07/2023]

Federal Government of Somalia, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO), *Education sector analysis: Federal Government of Somalia: assessing opportunities for rebuilding the country through education*, 2022, https://unesdoc.unesco.org/in/documentViewer.xhtml?v=2.1.196&id=p::usmarcdef_0000380838&file=/in/rest/annotationSVC/DownloadWatermarkedAttachment/attach_import_b28ce78f-c68a-4aad-8f07-076b2f4df1df%3F_%3D380838eng.pdf&locale=en&multi=true&ark=/ark:/48223/pf0000380838/PDF/380838eng.pdf [geraadpleegd op 06/09/2023]

Felbab-Brown V., *The Problem with Militias in Somalia: Almost Everyone Wants Them Despite Their Dangers, in Hybrid Conflict, Hybrid Peace: How Militias and Paramilitary Groups Shape Post-conflict Transitions*, New York: United Nations University, 04/2020, <https://i.unu.edu/media/cpr.unu.edu/post/3895/HybridConflictSomaliaWeb.pdf> [geraadpleegd op 16/06/2021]

Finnish Immigration Service, *Fact Finding Mission to Mogadishu and Nairobi in January 2018*, 05/10/2018, https://migri.fi/documents/5202425/5914056/Somalia_Fact_Finding+Mission+to+Mogadishu+and+Nairobi+January+2018.pdf/2abe79e2-baf3-0a23-97d1-f6944b6d21a7/Somalia_Fact_Finding+Mission+to+Mogadishu+and+Nairobi+January+2018.pdf.pdf [geraadpleegd op 26/05/2021]

Finish Immigration Service, *Somalia: Fact-Finding Mission to Mogadishu in March 2020*, 23/09/2020, <https://migri.fi/documents/5202425/5914056/Somalia+Fact-Finding+Mission+to+Mogadishu+in+March+2020.pdf/2f51bf86-ac96-f34e-fd02-667c6ae973a0/Somalia+Fact-Finding+Mission+to+Mogadishu+in+March+2020.pdf?t=1602225617645> [geraadpleegd op 30/08/2022]

Food Security and Nutrition Analysis Unit - Somalia (FSNAU), *Nearly 6.6 million people in Somalia still face Crisis (IPC Phase 3) or worse acute food insecurity outcomes despite relative improvement in rainfall forecast and decline in food prices 1.8 million children are likely to be acutely malnourished*, 24/04/2023, <https://fsnau.org/downloads/Somalia-Multi-Partner-Technical-Release-on-the-March-2023-Follow-up-Assessment-Results-25-Apr-2023.pdf> [geraadpleegd op 05/09/2023]

Foundation for Defense of Democracies (FDD), *About FDD*, s.d., <https://www.fdd.org/about-fdd/> [geraadpleegd op 06/07/2023]

GardaWorld, *Somalia Country Report. Security*, laatste update: 13/05/2022, <https://crisis24.garda.com/insights-intelligence/intelligence/country-reports/somalia> [geraadpleegd op 27/03/2023]

Garowe Online, *Somalia: NISA in trouble as deputy chief's office raided*, 21/07/2018, <https://www.garoweonline.com/en/news/somalia/somalia-nisa-in-trouble-as-deputy-chiefs-office-raided> [geraadpleegd op 06/09/2023]

Garowe Online, *Al-Shabaab assassinates regional minister in Somalia*, 29/01/2023, <https://www.garoweonline.com/en/news/somalia/al-shabaab-assassinates-regional-minister-in-somalia> [geraadpleegd op 24/07/2023]

George Washington University (GW) – Program on Extremism (Bacon T.), *Inside the Minds of Somalia's Ascendant Insurgents: An Identity, Mind, Emotions and Perceptions Analysis of Al-Shabaab*, 07/03/2022, https://extremism.gwu.edu/sites/g/files/zaxdzs2191/f/Al-Shabaab-IMEP_Bacon_March-2022.pdf [geraadpleegd op 27/02/2023]

- Global Health Action (Morrison J. M. et al.), *Forced evictions and their social and health impacts in Southern Somalia: a qualitative study in Mogadishu Internally Displaced Persons (IDP) camps*, 06/09/2021, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8425757/> [geraadpleegd op 21/02/2023]
- Hansen S. J., *Horn Sahel and Rift, Fault- lines of the African Jihad*, Londen: Hurst & Company publishers, 2019
- Harper M., 28/02/2012, [url](#)
- Heritage Institute for Policy Studies (HIPS), *State of Somalia Report*, 17/01/2020, http://www.heritageinstitute.org/wp-content/uploads/2020/01/HIPS_2020-SOS-2019-Report-English-Version.pdf [geraadpleegd op 06/09/2023]
- Heritage Institute for Policy Studies (HIPS), City University of Mogadishu (Warsame A. A.), *Somalia's Healthcare System: a baseline study & human capital development strategy*, 05/2020, <http://www.heritageinstitute.org/wp-content/uploads/2020/05/Somalia-Healthcare-System-A-Baseline-Study-and-Human-Capital-Development-Strategy.pdf> [geraadpleegd op 06/09/2023]
- Heritage Institute for Policy Studies (HIPS), *Structural Impediments to Reviving Somali's Security Forces*, 04/2021, <https://heritageinstitute.org/wp-content/uploads/2021/04/Structural-Impediments-to-Security-English-version-April-17-Final-.pdf> [geraadpleegd op 02/02/2023]
- Heritage Institute for Policy Studies (HIPS), *The Education We Need: Addressing Challenges in Curriculum, Teaching, Assessment & Administration*, 08/2021, <https://heritageinstitute.org/wp-content/uploads/2021/08/The-Education-We-Deserve-1.pdf> [geraadpleegd op 02/02/2023]
- Heritage Institute for Policy Studies (HIPS), *Youth Unemployment and Security In Somalia: Prioritizing Jobs For Achieving Stability*, 04/2022, <https://heritageinstitute.org/wp-content/uploads/2022/04/Final-Final-Youth-Unemployment-Report-April-10-English-Version.pdf> [geraadpleegd op 07/07/2022]
- Hiraal Institute (HI), *A Losing Game: Countering Al-Shabab's Financial System*, 10/2020, <https://hiraalinstitute.org/wp-content/uploads/2020/10/A-Losing-Game.pdf> [geraadpleegd op 30/08/2022]
- Hiraal Institute (HI), The Global Strategy Network, *The Islamic State in East Africa*, 31/07/2018, <https://hiraalinstitute.org/wp-content/uploads/2018/10/The-Islamic-State-in-East-Africa.pdf> [geraadpleegd op 30/08/2022]
- Hiraan Online, *Galmudug state minister shot dead in Mogadishu*, 29/01/2023, https://www.hiiraan.com/news4/2023/Jan/189682/galmudug_state_minister_shot_dead_in_mogadishu.aspx [geraadpleegd op 25/07/2023]
- Hiraan Online, *Regional lawmaker killed in Mogadishu*, 08/02/2023, https://www.hiiraan.com/news4/2023/Feb/189840/regional_lawmaker_killed_in_mogadishu.aspx [geraadpleegd op 26/07/2023]
- Horn Observer, *Somalia: NISA briefly detains three SJS officials at Aden Adde Airport, gunmen attack local media editor in Mogadishu*, 24/12/2022, <https://hornobserver.com/articles/1915/Somalia-NISA-briefly-detains-three-SJS-officials-at-Aden-Adde-Airport-gunmen-attack-local-media-editor-in-Mogadishu> [geraadpleegd op 27/02/2023]
- Immigration and Refugee Board (IRB) - Canada, *Update to SOM200233 on entry and exit requirements at land borders and airports, including documentation required; whether there are checkpoints for domestic and international travel; whether there are travel agencies that facilitate travel within and outside Somalia (2018–January 2022)*, 07/01/2022, <https://irb-cisr.gc.ca/en/country-information/rir/Pages/index.aspx?doc=458548&pls=1> [geraadpleegd op 06/09/2023]
- Immigration and Refugee Board of Canada (IRB) – Canada, *Reponses to Information Requests, SOM201366.E, Somalia: Al-Shabaab [Al-Shabab], including leadership, structure, objectives, activities, areas of operation, ability to track persons of interest, and individuals who are targeted (2021–March 2023)*, 07/03/2023, <https://irb-cisr.gc.ca/en/country-information/rir/Pages/index.aspx?doc=458779&pls=1> [geraadpleegd op 27/07/2023]
- Institute for Security Studies Africa (ISS Africa) (Dessu Meressa K.), *Is the AU mission in Somalia changing in name only? The mandate and capacity of a new operation should allow robust engagement to deal with*

underlying political conflicts, 29/03/2022, <https://issafrica.org/iss-today/is-the-au-mission-in-somalia-changing-in-name-only> [geraadpleegd op 30/08/2022]

Integrated Food Security Phase Classification (IPC), *Nearly 8.3 million people across Somalia face Crisis (IPC phase 3) or worse acute food insecurity outcomes, Famine (IPC 5) is projected in three areas*, 13/12/2022, <https://fews.net/sites/default/files/documents/reports/Multi-Partner%20Technical%20Release%20on%20Updated%20IPC%20Analysis%20for%20Somalia%20for%20October%202022%20to%20June%202023%20Final%20%28English%29%20-%202013%20Dec%202022.pdf> [geraadpleegd op 23/01/2023]

International Crisis Group (ICG) (Mahmood O.), *A welcome Chance for a Reset in Somalia*, 31/05/2022, <https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/somalia/welcome-chance-reset-somalia> [geraadpleegd op 06/02/2023]

International Crisis Group (ICG), *Crisiswatch Digest, Somalia, April 2023*, 05/2023, <https://icg-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/2023-05/somalia-apr-2023.pdf> [geraadpleegd op 06/07/2023]

International Crisis Group (ICG), *Crisiswatch Digest, Somalia, May 2023*, 06/2023, <https://icg-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/2023-06/somalia-may-2023.pdf> [geraadpleegd op 06/07/2023]

Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC), *Measuring the costs of internal displacement on IDPs and hosts: Case studies in Eswatini, Ethiopia, Kenya and Somalia*, 01/2020, [202001-cost-of-displacement-africa-case-studies.pdf \(reliefweb.int\)](https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/202001-cost-of-displacement-africa-case-studies.pdf) [geraadpleegd op 30/08/2022]

International Institute for Environment and Development (IIED) (Kamau C. et al.), *Accessing land and shelter in Mogadishu: a city governed by an uneven mix of formal and informal practices*, 01/2019, <https://www.iied.org/sites/default/files/pdfs/migrate/10869IIED.pdf> [geraadpleegd op 06/09/2023]

International Institute for Environment and Development (IIED) (Bryld E. et al.), *Shelter provision in Mogadishu, Understanding politics for a more inclusive city*, 09/2019, <https://pubs.iied.org/pdfs/10877IIED.pdf> [geraadpleegd op 30/08/2022]

International Institute for Environment and Development (IIED) (Earle L.), *Mogadishu: City Scoping Study*, 06/2021, <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Mogadishu%20-%20City%20Scoping%20Study%20%28June%202021%29.pdf> [geraadpleegd op 30/08/2022]

International Organization for Migration (IOM), *Displacement Atlas, Baseline 2 Report – Somalia*, 08/2022, <https://dtm.iom.int/reports/somalia-countrywide-baseline-2-atlas-round-1-feb-2020-jan-2022> [geraadpleegd op 24/08/2023]

International Organization for Migration (IOM), *Nothing to Eat or Drink, Nowhere to Sleep: Rapid Assistance Critical to Families' Survival as They Face Displacement in Somalia*, 28/10/2022, <https://storyteller.iom.int/stories/nothing-eat-or-drink-nowhere-sleep-rapid-assistance-critical-families-survival-they-face> [geraadpleegd op 28/02/2023]

International Organization for Migration (IOM), *Displacement in Somalia Reaches Record High 3.8 Million: IOM Deputy Director General Calls for Sustainable Solutions*, 01/03/2023, <https://eastandhornofafrica.iom.int/news/displacement-somalia-reaches-record-high-38-million-iom-deputy-director-general-calls-sustainable-solutions> [geraadpleegd op 24/08/2023]

International Peace Institute (IPI) (Hills A.), *Somalia's Security Challenges Complicate Transfer of Responsibility to Government*, 11/03/2019, <https://theglobalobservatory.org/2019/03/somalia-security-challenges-complicate-transfer-government/> [geraadpleegd op 28/02/2023]

International Peace Institute (IPI) (Blyth F.), *Transitioning to National Forces in Somalia: More Than an Exit for AMISOM*, 22/04/2019, https://www.ipinst.org/wp-content/uploads/2019/04/1904_Transitioning-in-Somalia.pdf [geraadpleegd op 30/08/2022]

International Peace Institute (IPI) – Global Observatory (Robinson C.), *Rising Politicization Risks Splitting Somalia National Army*, 17/03/2021, <https://theglobalobservatory.org/2021/03/rising-politicization-risks-splitting-somali-national-army/> [geraadpleegd op 27/02/2023]

London School of Economics and Political Science (LSE) (Norman J.), *Private Military and Security Companies and the Political Marketplace in Mogadishu*, 13/08/2020,

- <https://www.lse.ac.uk/ideas/Assets/Documents/Conflict-Research-Programme/crp-memos/Norman-private-military-mogadishu-final.pdf> [geraadpleegd op 06/009/2023]
- Logistic Cluster, Physical Access Constraints (PAC), interactieve kaart geraadpleegd op 31/08/2023, <https://logie.logcluster.org/?op=som> [geraadpleegd op 31/08/2023]
- Long War Journal, *Author Archives: Caleb Weiss*, s.d., <https://www.longwarjournal.org/archives/author/caleb-weiss> [geraadpleegd op 06/07/2023]
- Long War Journal (Weiss C.), *Analysis: Shabaab takes advantage of slowed counter-offensive*, 12/06/2023, <https://www.longwarjournal.org/archives/2023/06/analysis-shabaab-takes-advantage-of-slowed-counter-offensive.php> [geraadpleegd op 06/07/2023]
- Maruf H. (@HarunMaruf), s.d., [url](#)
- Médecins Sans Frontières (MSF), *Looming health catastrophe in Kenya's Dadaab refugee camps*, 30/05/2023, <https://www.msf.org/looming-health-catastrophe-kenya%E2%80%99s-dadaab-refugee-camps> [geraadpleegd op 24/08/2023]
- Middle East Institute (MEI), *Far from a benefactor, the Turkish government is exploiting Somalia's fragility*, 21/10/2021, <https://www.mei.edu/publications/far-benefactor-turkish-government-exploiting-somalias-fragility> [geraadpleegd op 27/02/2023]
- Migrationsverket (Lifos), *Somalia: the position of women in the clan system*, 27/04/2018, <https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentAttachmentId=45863> [geraadpleegd op 25/09/2023]
- Migrationsverket (Lifos), *Landinformation: Somalia. Säkerhetssituationen 2020 (version 1.2)* [Landeninformatie: Somalië. Veiligheidssituatie 2020 (versie 1.2)], 12/05/2021, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2050622/210512301.pdf> [geraadpleegd op 08/09/2022]
- Migrationsverket (Lifos), *Landinformation: Somalia. Säkerhetssituationen 2021-2022 (version 2.0)* [Landeninformatie: Somalië. Veiligheidssituatie 2021-2022 (versie 2.0)], 18/05/2022, <https://lifos.migrationsverket.se/dokument?documentSummaryId=46480> [geraadpleegd op 04/07/2022]
- Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, *Gecorrigeerde versie algemeen ambtsbericht Zuid- en Centraal Somalië*, 23/11/2017, https://www.ecoi.net/en/file/local/1419105/1226_1512376193_correctie-aab-zuid-en-centraal-somalie-2017-def-zvb.pdf [geraadpleegd op 16/06/2021]
- Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, *Algemeen Ambtsbericht, Zuid- en Centraal-Somalië*, 19/03/2019, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2019/03/19/algemeen-ambtsbericht-zuid--en-centraal-somalie-2019> [geraadpleegd op 08/09/2022]
- Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, *Algemeen Ambtsbericht Somalië*, 03/2020, <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/ambtsberichten/2020/04/24/algemeen-ambtsbericht-somalie-maart-2020> [geraadpleegd op 06/09/2023]
- Ministerie van Buitenlandse Zaken - Nederland, *Algemeen Ambtsbericht, Somalië*, 06/2023, <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-511f1a7a9199735ea8f83f12c70e74b0ab995b97/pdf> [geraadpleegd op 05/07/2023]
- Ministry of Immigration and Integration - Denemarken, *South and Central Somalia: security situation, forced recruitment, and conditions for returnees*, 07/2020, <https://www.nyidanmark.dk/-/media/Files/US/Landenotater/South-and-Central-Somalia--Security-Situation-Forced-Recruitment-and-Conditions-for-Returnees.pdf?la=en-GB&hash=47AA678260633225D090F9CEEC4FCEBFC8418469>
- Ministry of Planning, Investment and Economic Development - Somalia, *Somalia National Development Plan, 2020-2024*, 24/12/2019, <http://mop.gov.so/wp-content/uploads/2019/12/NDP-9-2020-2024.pdf> [geraadpleegd op 30/08/2023]
- Mixed Migration Centre, *Eastern and Southern Africa | Egypt and Yemen, Quarter 2 2023*, 07/2023, https://mixedmigration.org/wp-content/uploads/2023/07/QMMU_Q2_2023_ESA.pdf [geraadpleegd op 24/08/2023]
- National Intelligence and Security Agency (NISA) (@HSNQ_NISA), *In a planned security operation in Mogadishu, our Special Forces have apprehended 10 Al shabab terrorists, seized three different houses they*

- were secretly operating, their weapons and vehicles they were using [Twitter post], 16/09/2022, https://twitter.com/HSNQ_NISA/status/1570835475275083777 [geraadpleegd op 27/02/2023]
- New Vision (Ssjjoba E.), *Field Police in Somalia decry old vehicles*, 08/11/2019, https://www.newvision.co.ug/new_vision/news/1510235/field-police-somalia-decry-vehicles [geraadpleegd op 16/06/2021]
- Norwegian Country of Origin Information Center - Landinfo, *Somalia: Violence, fatalities, perpetrators and victims in Mogadishu*, 27/02/2017, https://landinfo.no/asset/3560/1/3560_1.pdf [geraadpleegd op 06/09/2023]
- Norwegian Country of Origin Information Centre (Landinfo), *Somalia: Security challenges in Mogadishu*, 15/05/2018, <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2018/06/Report-Somalia-Security-challenges-in-Mogadishu-May-2018-1.pdf> [geraadpleegd op 08/09/2022]
- Norwegian Country of Origin Information Centre (Landinfo), *Somalia: Vold i Mogadishu og utvikling siden 2012* [Somalië: Geweld in Mogadishu en ontwikkelingen sinds 2012], 30/10/2020, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2040562/Respons-Somalia-Vold-i-Mogadishu-og-utvikling-siden-2012-30102020-1.pdf> [geraadpleegd op 08/09/2022]
- Norwegian Country of Origin Information Centre (Landinfo), *Somalia: The security situation in Mogadishu and al-Shabaab's influence in the city*, 08/09/2022, <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2022/12/Query-response-Somalia-The-security-situation-in-Mogadishu-and-al-Shabaabs-influence-in-the-city-08092022.pdf> [geraadpleegd op 23/01/2023]
- Norwegian Refugee Council (NRC), *Dashboard Evictions Trends Analysis* [filters: Year: 2023, Region: Banadir], 22/08/2023, <https://evictions.nrcsystems.net/> [geraadpleegd op 22/08/2023]
- Norwegian University of Life Sciences (NMBU), *About, Employees, Stig Jarle Hansen, Professor, s.d.*, <https://www.nmbu.no/en/about/employees/stig-jarle-hansen> [geraadpleegd op 03/10/2023]
- Overseas Security Advisory Council (OSAC), *Somalia 2020 Crime & Safety Report*, 01/05/2020, <https://www.osac.gov/Country/Somalia/Content/Detail/Report/4a1550e6-cc18-40d9-b587-18946f742968> [geraadpleegd op 06/06/2021]
- Oxford University Press (Ingiriis M. H.), *Predatory politics and personalization of power: The abuses and misuses of the National Intelligence and Security Agency (NISA) in Somalia*, 22/01/2020, <https://academic.oup.com/afraf/advance-article-abstract/doi/10.1093/afraf/adz027/5714018?redirectedFrom=fulltext> [geraadpleegd op 16/06/2021]
- PolGeoNow, *Somalia Control Map & Timeline: Al Shabaab in Retreat – January 2023 (Subscription) – Final version*, 18/02/2023, <https://controlmaps.polgeonow.com/2023/02/al-shabaab-controlled-territory-2023-map-somalia/> [geraadpleegd op 06/07/2023]
- Quartz Africa (Dahir A. L.), *Mogadishu now has its first motorcycle hailing app*, 01/05/2019, <https://qz.com/africa/1609973/somalia-motorcycle-hailing-app-go-launched-in-mogadishu/> [geraadpleegd op 16/06/2021]
- Refugees International (Yarnell M.), *Durable Solutions in Somalia: Moving From Policies to Practice for IDPs in Mogadishu*, 16/12/2019, <https://www.refugeesinternational.org/reports/2019/12/13/durable-solutions-somalia-moving-from-policies-practice-for-idps-mogadishu> [geraadpleegd op 16/06/2021]
- Regional Durable Solutions Secretariat (ReDSS), *Dadaab Solutions Paper*, 03/07/2019, <https://regionaldss.org/wp-content/uploads/2019/07/ReDSS-Dadaab-solutions-paper-April-2019.pdf> [geraadpleegd op 02/02/2022]
- Research and Evidence Facility (REF) (Manji F.), *Circular refugee returns between Kenya and Somalia: a rapid review*, 12/2022, <https://blogs.soas.ac.uk/ref-hornresearch/files/2020/12/REF-Rapid-Review-Circular>Returns.pdf> [geraadpleegd op 25/08/2023]
- Reuters, *Somalia's PM rejects proposed presidential term extension*, 27/04/2021, <https://www.reuters.com/world/africa/residents-somalias-capital-flee-amid-splits-within-security-forces-2021-04-27/> [geraadpleegd op 27/02/2023]

- Reuters (Sheikh A.), *Gunfire erupts in Mogadishu as Somali government forces seal off street*, 19/02/2021, <https://www.reuters.com/article/uk-somalia-politics-idUKKBN2AJ00I> [geraadpleegd op 27/02/2023]
- Reuters (Sheikh A.), *At least five injured at blast at mayor's office in Mogadishu*, 23/01/2023, <https://www.reuters.com/world/africa/blast-heard-near-mayors-office-somalias-capital-mogadishu-witness-2023-01-22/> [geraadpleegd op 24/07/2023]
- Reuters (Sheikh A.), *At least five injured at blast at mayor's office in Mogadishu*, 23/01/2023, <https://www.reuters.com/world/africa/blast-heard-near-mayors-office-somalias-capital-mogadishu-witness-2023-01-22/> [geraadpleegd op 24/07/2023]
- Rift Valley Institute (RVI) (Bradbury M., Abdirashid H.), *Land Matters in Mogadishu*, 17/02/2017, <https://riftvalley.net/publication/land-matters-mogadishu> [geraadpleegd op 06/09/2023]
- Rift Valley Institute (RVI) (Kleist N., Abdi M.), *Global Connections. Somali diaspora practices and their effects*, 09/03/2022, <https://riftvalley.net/sites/default/files/publication-documents/Global%20connections%20Somali%20Diaspora%20Practices%20and%20their%20Effects%20.pdf> [geraadpleegd op 30/08/2022]
- Rift Valley Institute (RVI) (Hagmann T. et al.), *Commodified Cities. Urbanization and Public Goods in Somalia*, 23/06/2022, <https://riftvalley.net/sites/default/files/publication-documents/rvi-commodified-cities-report-2022-en.pdf> [geraadpleegd op 21/02/2023]
- Rift Valley Institute (RVI), Somali Dialogue Platform, *Policy options for resolving the status of Mogadishu*, 17/09/2022, <https://riftvalley.net/sites/default/files/publication-documents/SDP%E2%80%A6Policy%E2%80%A6MogadishuStatus%E2%80%94EN%E2%80%94A01.pdf> [geraadpleegd op 23/01/2023]
- Royal United Services Institute for Defense and Security Studies (RUSI) (Hills A.), *Making Mogadishu Safe: Localisation, Policing and Sustainable Security*, Abingdon: Routledge Journals, 2018
- Royal United Services Institute for Defense and Security Studies (RUSI) (Jones M.), *Occasional Paper Policy, Mired in Mogadishu: An Appraisal of UK Engagement in Somalia*, 06/2023, <https://static.rusi.org/OP-mired-in-mogadishu-web-final.pdf> [geraadpleegd op 29/08/2023]
- Saferworld, *No shortcuts to security: Learning from responses to armed conflicts involving proscribed groups*, 05/2022, <https://www.saferworld.org.uk/resources/publications/1389-no-shortcuts-to-security> [geraadpleegd op 06/09/2023]
- Security on the Move (Bakonyi J.), *Four Somali cities*, 28/08/2018, <https://securityonthemove.co.uk/four-somali-cities/> [geraadpleegd op 30/08/2023]
- Shabelle Media Network, *NISA conducts a security operation in Mogadishu*, 05/07/2022, <https://shabellemedia.com/nisa-conducts-a-security-operation-in-mogadishu/> [geraadpleegd op 27/02/2023]
- Shabelle Media Network, *NISA nabs Al-Shabaab suspects in Mogadishu sweep*, 20/11/2022, <https://shabellemedia.com/nisa-nabs-al-shabaab-suspects-in-mogadishu-sweep/> [geraadpleegd op 15/02/2023]
- Shabelle Media Network, *NISA steps up security operation in Mogadishu*, 03/12/2022, <https://shabellemedia.com/nisa-steps-up-security-operation-in-mogadishu/> [geraadpleegd op 15/02/2023]
- Somali Dispatch, *Somalia: Military-police tasked with Mogadishu Security*, 07/04/2023, <https://www.somalidispach.com/latest-news/somalia-military-police-tasked-with-mogadishu-security/> [geraadpleegd op 10/07/2023]
- Somali Guardian, *Al-Shabaab begins night patrols in Mogadishu in anti-drugs swoop – Caasimada*, 04/03/2023, <https://somaliguardian.com/news/somalia-news/al-shabaab-begins-night-patrols-in-mogadishu-in-anti-drugs-swoop-caasimada/> [geraadpleegd op 28/07/2023]
- Somali Public Agenda, *Whose Security? A Tale of Three Cities in Mogadishu*, 27/02/2022, <https://somalipublicagenda.org/whose-security-a-tale-of-three-cities-in-mogadishu/> [geraadpleegd op 08/09/2022]

Somali Public Agenda (Adam M.), *Youth Employability: Is the Quality deficit of higher education contributing to youth unemployment in Mogadishu?*, 05/01/2023, <https://somalipublicagenda.org/youth-employability-is-the-quality-deficit-of-higher-education-contributing-to-youth-unemployment-in-mogadishu/> [geraadpleegd op 28/02/2023]

Somali Public Agenda, *Mogadishu's Spiraling House Rents: Causes, Consequences, and Possible Solutions*, 29/01/2023, <https://somalipublicagenda.org/mogadishus-spiraling-house-rents-causes-consequences-and-possible-solutions/> [geraadpleegd op 06/09/2023]

Somali Public Agenda (Adam M.), *Urban Mobility Complexities in Mogadishu*, 26/02/2023, <https://somalipublicagenda.org/urban-mobility-complexities-in-mogadishu/> [geraadpleegd op 28/02/2023]

Stanford University, *Al-Shabaab*, laatste update: 07/01/2019, <https://cisac.fsi.stanford.edu/mappingmilitants/profiles/al-shabaab> [geraadpleegd op 30/08/2023]

Tana Copenhagen (Bonnet C. et al.), *Inclusive shelter provision in Mogadishu*, 2020, <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0956247820942086> [geraadpleegd op 14/01/2022]

Tana Copenhagen, African Cities Research Consortium (ACRC) (Munchunu G. et al.), *Understanding Systems In Mogadishu City*, 09/03/2023, p. ii, <https://reliefweb.int/report/somalia/understanding-systems-mogadishu-city> [geraadpleegd op 01/09/2023]

Tana Copenhagen, Somali Public Agenda (Chonka P., Wasuge M., Mohamud F.), *Safety and Security in Mogadishu: A Research Note*, 06/03/2023, <https://tanacopenhagen.com/wp-content/uploads/2023/03/Tana-SPA-ACRC-Safety-and-Security-in-Mogadishu-.pdf> [geraadpleegd op 29/08/2023]

The East African, *Refugees to mix with locals in Kenya's plan to close two camps*, 11/05/2023, <https://www.theeastafrican.co.ke/tea/news/east-africa/refugees-locals-to-mix-as-kenya-closes-camps-4230896> [geraadpleegd op 24/08/2023]

The East African, *Kenya gest \$ 199m for refugee transition plan*, 21/06/2023, <https://www.theeastafrican.co.ke/tea/news/east-africa/kenya-gets-sh28-billion-for-refugee-transition-4277988> [geraadpleegd op 24/08/2023]

The Guardian (Hujale M.), *Mogadishu left reeling as conflict and climate shocks spark rush to capital*, 27/01/2020, <https://www.theguardian.com/global-development/2020/jan/27/mogadishu-left-reeling-as-climate-and-conflict-spark-rural-exodus> [geraadpleegd op 16/06/2021]

The Guardian (Kimeu C.), *Children go hungry at Kenya refugee camp as malnutrition number soars*, 26/01/2023, <https://www.theguardian.com/global-development/2023/jan/26/children-go-hungry-at-kenya-refugee-camp-as-malnutrition-numbers-soar> [geraadpleegd op 22/08/2023]

The Telegraph (Brown W.), *Somalis protest against al-Shabaab terror group as anger prompts rare apology for bombing that killed 90*, 02/01/2020, <https://www.telegraph.co.uk/news/2020/01/02/somalis-protest-against-al-shabaab-terror-group-anger-prompts/> [geraadpleegd op 02/06/2021]

The Wall Street Journal (Philips M. M.), *U.S. Military Urges Biden to Place Commandos in Somalia as Militant Threat Worsens, Trump administration pulled out Americans who had been training Somali forces in the fight against al Qaeda affiliate*, 10/03/2022, https://www.wsj.com/articles/u-s-military-urges-biden-to-place-commandos-in-somalia-as-militant-threat-worsens-11646914851?mod=world_major_3_pos5 [geraadpleegd op 04/07/2022]

The World Bank, *Federal Republic of Somalia, Somalia Security and Justice Sector*, 01/2017, <https://documents1.worldbank.org/curated/en/644671486531571103/pdf/Somalia-Security-and-justice-sector-public-expenditure-review.pdf> [geraadpleegd op 28/05/2021]

The World Bank, *Somalia Urbanization Review. Fostering Cities as Anchors of Development*, 2020, <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/35059/SOMALIA%20URBANIZATION%20REVIEW.pdf?sequence=7&isAllowed=y> [geraadpleegd op 08/09/2022]

The World Bank, *Somalia. Urbanization Review. Fostering Cities as Anchors of Development*, 01/2021, <http://documents1.worldbank.org/curated/en/404161611315968667/pdf/Main-Report.pdf> [geraadpleegd op 06/09/2023]

The World Bank, *Improving access to jobs for the poor and vulnerable in Somalia*, 02/02/2021, <https://documents1.worldbank.org/curated/en/540261609935995160/pdf/Improving-Access-to-Jobs-for-the-Poor-and-Vulnerable-in-Somalia.pdf> [geraadpleegd op 31/05/2021]

The World Bank, *Somalia Education for Human Capital Development Project*, 10/03/2021, <https://projects.worldbank.org/en/projects-operations/project-detail/P172434> [geraadpleegd op 25/09/2023]

The World Bank, *Somalia. Overview*, 14/04/2022, <https://www.worldbank.org/en/country/somalia/overview> [geraadpleegd op 28/02/2023]

The World Bank, *Factsheet, An adjustment to global poverty lines*, 02/05/2022, <https://www.worldbank.org/en/news/factsheet/2022/05/02/fact-sheet-an-adjustment-to-global-poverty-lines#2> [geraadpleegd op 30/08/2022]

The World Bank, *World Bank to Support Somalia's Drought Response through Cash Transfers to 500.000 Households*, 22/06/2022, <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2022/06/22/world-bank-to-support-somalia-s-drought-response-through-cash-transfers-to-500-000-households> [geraadpleegd op 30/08/2022]

United Kingdom Home Office, *Country Policy and Information Note, Somalia: Majority clans and minority groups in south and central Somalia*, 01/2019, https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/773526/Somalia_-_Clans_-_CPIN_V3.0e.pdf [geraadpleegd op 08/09/2022]

United Nations (UN), *Security Council Reauthorizes African Union Mission in Somalia for Three Months, Unanimously Adopting Resolution 2614 (2021), Permanent Representative Reaffirms Government's Commitment to Transition Plan as Only Roadmap for Mission's Exit Strategy*, 21/12/2021, <https://press.un.org/en/2021/sc14746.doc.htm#:~:text=The%20Security%20Council%20today%20adopted,scurity%20forces%20early%20next%20year> [geraadpleegd op 30/08/2023]

United Nations (UN), *Security Council Speakers Highlight Somalia's Progress, But Stress Support Still Critical for Security Transition, Mission Drawdown, Looming Humanitarian Crisis. Appealing for Complete Lifting of Arms Embargo, Country President Stresses 'Somalia of 2023 Is Not Somalia of 1992'*, 22/06/2023, <https://press.un.org/en/2023/sc15332.doc.htm> [geraadpleegd op 06/07/2023]

United Nations Assistance Mission in Somalia (UNSOM), *United Nations Independent Expert on the Human Rights Situation in Somalia, Ms. Isha Dyfan, upon conclusion of official visit to Somalia*, 02/04/2022, <https://unsom.unmissions.org/united-nations-independent-expert-human-rights-situation-somalia-ms-isha-dyfan-upon-conclusion> [geraadpleegd op 08/09/2022]

United Nations Children's Fund (UNICEF), *Somalia Drought Crisis: Education Snapshot, July 2022*, 24/07/2022, <https://www.humanitarianresponse.info/en/operations/somalia/infographic/impact-drought-crisis-education-july-2022> [geraadpleegd op 06/09/2022]

United Nations Development Programme (UNDP), *Human Development Reports. Human Development Insights. Sub-Saharan Africa*, s.d., <https://hdr.undp.org/data-center/country-insights#/ranks> [geraadpleegd op 08/09/2022]

United Nations Development Programme (UNDP), *Human Development Reports, Human Development Data Center*, s.d., <https://hdr.undp.org/en/data> [geraadpleegd op 22/02/2022]

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *With renewed hope, Somali refugees opt for voluntary repatriation*, 17/07/2019, <https://www.unhcr.org/ke/15797-with-renewed-hope-somali-refugees-opt-for-voluntary-repatriation.html> [geraadpleegd op 02/02/2022]

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Area of Return, Information Brochure, Mogadishu, 2020*, 06/2021, https://help.unhcr.org/kenya/wp-content/uploads/sites/29/2021/06/UNHCR_AreaReturnBrochure_Mogadishu_2020.pdf [geraadpleegd op 28/02/2023]

United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *International Protection Considerations with Regard to People Fleeing Somalia*, 17/09/2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2078808/6308b1844.pdf> [geraadpleegd op 06/09/2023]

- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Refugee Returnees*, 30/06/2023, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/102100> [geraadpleegd op 22/08/2023]
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Kenya, Registered refugees and asylum-seekers*, 30/06/2023, https://www.unhcr.org/ke/wp-content/uploads/sites/2/2023/08/Kenya-Statistics-Package-30-June-2023_DIMA85.pdf [geraadpleegd op 22/08/2023]
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Registration – Factsheet June 2023*, 01/07/2023, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/101660> [geraadpleegd op 23/08/2023];
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Update Libya Fact Sheet*, 20/06/2023, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/101429> [geraadpleegd op 24/08/2023]
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Somalia, Population Dashboard*, 19/07/2023, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/102101> [geraadpleegd op 22/08/2023]
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Somalia, Refugee Returnees, 30 June 2023*, 19/07/2023, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/102100> [geraadpleegd op 23/08/2023]
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Somalia, Operational Update, 1-30 June 2023*, 24/07/2023, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/102168> [geraadpleegd op 22/08/2023]
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), *Yemen, Refugee situation*, via Operational Data Portal geraadpleegde update, 22/08/2023, <https://data.unhcr.org/en/country/yem> [geraadpleegd op 22/08/2023]
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), Protection and Return Monitoring Network (PRMN), *Somalia Internal Displacement, Refugee Situation*, s.d., via Operational Data Portal geraadpleegde update [filters: Year: 2023, By month: 01 jan 2023 – 30 jun 2023, Arrival Regions: Banadir], 21/08/2023, <https://data.unhcr.org/en/dataviz/1?sv=0&geo=192> [geraadpleegd op 21/08/2023]
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), Protection and Return Monitoring Network (PRMN), *Somalia Internal Displacement, Refugee Situation*, s.d., via Operational Data Portal geraadpleegde update [filters: Year: 2023, By month: 01 jan 2023 – 30 jun 2023, Arrival Regions: Banadir], 21/08/2023, <https://data.unhcr.org/en/dataviz/1?sv=0&geo=192> [geraadpleegd op 21/08/2023]
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR) (Protection and Return Monitoring Network (PRMN)), *Somalia, Internal Displacements June 2023*, 19/07/2023, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/102073> [geraadpleegd op 22/08/2023]
- United Nations High Commissioner for Refugees (UNHCR), Norwegian Refugee Council (NRC), *Living in Fear. Conflict-induced displacement in Somalia: protection gaps, risks and needs*, 17/11/2022, <https://data.unhcr.org/en/documents/details/97398> [geraadpleegd op 06/09/2023]
- United Nations Mine Action Service (UNMAS) (Roberts R.), *Victim Assistance Assessment Report*, 12/12/2018, https://unsos.unmissions.org/sites/default/files/unmas_victim_assistance_report_2018.pdf.pdf [geraadpleegd op 16/06/2021]
- United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (UNOCHA), *Somalia - Population Living in Poverty*, 29/12/2021, <https://data.humdata.org/dataset/6a2cb42f-83f6-44f5-af2a-d8cf6ba651a6> [geraadpleegd op 02/02/2023]
- United Nations Security Council (UNSC), *Situation in Somalia*, 13/05/2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2073538/N2233663.pdf> [geraadpleegd op 06/07/2022]
- United Nations Security Council (UNSC), *Letter dated 11 July 2022 from the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolutions 1267 (1999), 1989 (2011) and 2253 (2015) concerning Islamic State in Iraq and the Levant (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals, groups, undertakings and entities addressed to the President of the Security Council, S/2022/547*, 15/07/2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2075689/N2239429.pdf> [geraadpleegd op 06/09/2023]
- United Nations Security Council (UNSC), *Situation in Somalia. Report of the Secretary-General, S/2022/392*, 13/05/2022, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2073538/N2233663.pdf> [geraadpleegd op 06/09/2023]

United Nations Security Council (UNSC), *Letter dated 10 October 2022 from the Chair of the Security Council Committee pursuant to resolution 751 (1992) concerning Somalia addressed to the President of the Security Council*, S/2022/754, 10/10/2022, <https://reliefweb.int/report/somalia/letter-dated-10-october-2022-chair-security-council-committee-pursuant-resolution-751-1992-concerning-somalia-addressed-president-security-council-s2022754-enar> [geraadpleegd op 27/02/2023]

United Nations Security Council (UNSC), *Situation in Somalia. Report of the Secretary-General*, S/2023/109, 16/02/2023, <https://www.ecoi.net/en/file/local/2087441/N2303721.pdf> [geraadpleegd op 05/07/2023]

United Nations Security Council (UNSC), *Situation in Somalia, Report of the Secretary-General*, S/2023/443, 15/06/2023, <https://reliefweb.int/report/somalia/situation-somalia-report-secretary-general-s2023443-enarruzh> [geraadpleegd op 06/07/2023]

University of Leeds, *Professor Alice Hills*, 30/08/2018, <https://essl.leeds.ac.uk/politics/staff/333/professor-alice-hills> [geraadpleegd op 06/07/2023]

University of North Carolina (Hills A.), *Monitoring Mogadishu*, in *Surveillance & Society*, 17 (3/4), 07/09/2019, <https://ojs.library.queensu.ca/index.php/surveillance-and-society/article/view/8604> [geraadpleegd op 16/06/2021]

United States Department of State (USDOS), *2020 Country Reports on Human Rights Practices – Somalia*, 31/03/2021, <https://www.state.gov/reports/2020-country-reports-on-human-rights-practices/somalia/> [geraadpleegd op 06/09/2023]

United States Department of State (USDOS), *2021 Country Reports on Human Rights Practices - Somalia*, 12/04/2022, <https://www.state.gov/reports/2021-country-reports-on-human-rights-practices/somalia/> [geraadpleegd op 24/02/2023]

United States Department of State (USDOS), *2022 Country Report on Human Rights Practices: Somalia*, 20/03/2023, <https://www.ecoi.net/en/document/2089065.html> [geraadpleegd op 31/08/2023]

Voice of America (VOA), Harun Maruf, s.d., [https://www.voanews.com/author/harun-maruf/p\\$-my](https://www.voanews.com/author/harun-maruf/p$-my) [geraadpleegd op 06/07/2023]

Voice of America (VOA) (Kahiye M.), *Somalia marks anniversary of deadliest terror attack*, 14/10/2021, <https://www.voanews.com/a/somalia-marks-anniversary-of-deadliest-terror-attack-/6270767.html> [geraadpleegd op 08/09/2022]

Voice of America (VOA) (Maruf H.), *Somali Forces End Al-Shabab Siege on Mogadishu Mayor's Office*, 22/01/2023, <https://www.voanews.com/a/explosions-gunfire-near-mogadishu-mayor-s-office/6928832.html> [geraadpleegd op 24/07/2023]

Voice of America (VOA) (Maruf H.), *Somali Security Forces Overpower Al-Shabab Attackers in Mogadishu*, 21/02/2023, <https://www.voanews.com/a/somali-security-forces-end-al-shabab-siege-near-mogadishu-/6973488.html> [geraadpleegd op 13/07/2023]

Voice of America (VOA) (Hassan O. M.), *Somalia Facing Uncertainty as African Troops Leave*, 17/06/2023, <https://www-voanews-com.cdn.ampproject.org/c/s/www.voanews.com/amp/somalia-facing-uncertainty-as-african-troops-leave/7141702.html> [geraadpleegd op 07/07/2023]